

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Bente Holmberg

Stednavne som kulturhistorisk kilde

En samfærdselshistorisk
undersøgelse

København
Akademisk
Forlag 1980

Stednavne som kulturhistorisk kilde

Navnestudier
udgivet af Institut for Navneforskning
Nr. 19

Bente Holmberg

Stednavne som kulturhistorisk kilde

En samfærdselshistorisk
undersøgelse

With an English Summary

København
Akademisk Forlag 1980

Stednavne som kulturhistorisk kilde

© 1980 Institut for Navneforskning

Fotografisk, mekanisk eller anden gengivelse af denne bog eller dele heraf er ikke tilladt ifølge gældende dansk lov om ophavsret.

Omslag, illustrationer og kort:

Bent og Walther Hjorth aps Industriel grafik

Bogen er sat med Linotype Times og trykt hos

Special-Trykkeriet Viborg a-s

Printed in Denmark 1980

Bekostet af Statens humanistiske Forskningsråd

ISBN 87-500-1924-4

Un 28-14

På omslaget: Videnskabernes Selskabs Kort over Horns Herred, 1768.

Indhold

Forord	7
I. Om stednavne som kulturhistorisk kilde Muligheder og begrænsninger	9
II. Undersøgelsens afgrænsning Geografisk, kulturhistorisk, kildemæssigt	15
III. Undersøgelsesområdet stednavne, anvendt som kilde til oplysning om områdets samfærdselshistorie	17
1. Indledning	17
2. Samfærdselsbetegnende navne	26
3. Samfærdselsrelaterende navne	81
4. Det behandlede navnematerials sammensætning	118
5. Sammenfatning	124
IV. Om stednavne som kulturhistorisk kilde Afsluttende bemærkninger	129
English Summary	131
Forkortelser	134
Register	140

Forord

Væsentlige dele af den foreliggende afhandling er oprindeligt skrevet som prisopgave til Filologisk-historisk Samfund. Siden er navnestoffet udvidet og visse kapitler omarbejdet.

Under mit arbejde har jeg på forskellig måde fået hjælp og støtte fra en række institutioner og personer.

I størstedelen af min studietid har jeg været tilknyttet Institut for Navneforskning og Det nordiske Ødegårdsprojekts Horns-herredsgruppe. Begge steder har jeg fået økonomisk bistand, opmuntring og inspiration til indsamling og bearbejdning af det navnestof, som ligger til grund for afhandlingen.

For udbytterige samtaler og diskussioner takker jeg lektorerne, mag. art. Vibeke Dalberg og dr.phil. Bent Jørgensen, der hver især har beskæftiget sig med historisk udnyttelse af stedsnavnestof. Begge har gennemlæst manuskriptet og ydet en værdifuld kritik. En særlig tak ønsker jeg at rette til professor, dr.phil. John Kousgård Sørensen, der har fulgt mit arbejde gennem de forskellige faser. Som lærer, igangsætter og vejleder har han været mig til uvurderlig støtte. Desuden har han ved gennemlæsning af manuskriptet bidraget med værdifulde råd og kommentarer. Også til byrådschef, fil.lic. Kurt Zilliacus ønsker jeg at fremsætte en tak for vigtige og kritiske kommentarer, som jeg har kunnet drage nytte af.

For oversættelse af resumeet til engelsk takker jeg lektor, dr.phil. Gillian Fellows Jensen; for hjælp bl.a. til renskrivning af manuskriptet takker jeg min far, Helmuth L. Dalgaard.

Endelig vil jeg gerne rette en tak til Statens humanistiske Forskningsråd for økonomisk støtte til publiceringen samt til Institut for Navneforskning for optagelse af afhandlingen i serien Navnestudier.

København, oktober 1979

Bente Holmberg

I. Om stednavne som kulturhistorisk kilde

Muligheder og begrænsninger

Det er en gammel iagttagelse, at der gennem stednavne kan udvindes en række oplysninger om ældre tiders kulturforhold, herunder samfundstilstande. På et tidligt tidspunkt er stednavne således søgt anvendt som kildemateriale inden for forskningsdiscipliner som religionshistorie, byggeseshistorie, landbrugshistorie m.fl. (se f.eks. Hald, Vore Stedn. m. henvisn. p. 274 f. og 283). Efterhånden som sprogvidenskabens og stednavneforskningens metoder er blevet skærpede, er der imidlertid rejst tvivl om, hvilke stednavne der kan tages til indtægt for hvad, og i hvilken udstrækning stednavne giver et troværdigt virkelighedsbillede. Jeg finder derfor, at der er god grund til at tage emnet: »Stednavne som kulturhistorisk kilde« op til nyvurdering.

Når stednavne anvendes som et kulturhistorisk kildemateriale, rummer de både muligheder og begrænsninger, som er vigtige at fremhæve. M.h.t. generelle kriterier for at benytte stednavne til beskrivelse af ældre tiders samfund, se også Vibeke Dalberg »Nogle kriterier i forbindelse med samfundshistorisk udnyttelse af stednavnestof«, i NoB LXVI 1978 p. 136 ff.

Som kulturhistorisk kilde har stednavne først og fremmest værdi, når andre kilder til belysning af ældre tiders kulturforhold, herunder samfundstilstande ikke findes eller kun giver usikre og/eller sparsomme informationer. I denne forbindelse bør det imidlertid bemærkes, at stednavne ikke oplyser væsentligt om alle ældre kulturforhold og samfundstilstande. Eksempelvis har handelshistoriske forhold sat sig langt færre spor i stednavne end landbrugshistoriske forhold, jfr. Vibeke Dalberg a.a. p. 136.

For at kunne udnytte stednavne som oplysere om tidligere kultur- og

samfundstilstande må man tolke navnene, dvs. påvise hvilke(t) ord i hvilken betydning et navn er dannet af. At dette i adskillige tilfælde er problematisk og ikke altid fører til et entydigt resultat skyldes bl.a., at en række ord af forskellig oprindelse kan være vanskelige at skelne fra hinanden, samt at en række ord kan have flere forskellige betydninger.

Forudsat at navnene er rigtigt tolkede, må det karakteriseres som et positivt træk ved stednavnes kulturhistoriske kildeværdi, at de er knyttet til en bestemt geografisk lokalitet. Gennem stednavnenes præcise lokalisering er det nemlig, med visse modifikationer, muligt at lokalisere de kultur- og samfundsfænomener, som navnene refererer til. Speciel betydning får dette, når de pågældende fænomener ikke længere eksisterer, idet stednavnene da kan oplyse om stedet for deres tidligere eksistens.

Det er dog vigtigt at påpege, at dette kun er en sandhed med modifikationer. For det første er der stor forskel på, om det kulturfænomen, hvormod interessen samler sig, optræder som for- eller efterled i navnet. Optræder det som artsangivende efterled, markerer navnet det nøjagtige sted for fænomenets eksistens. Optræder det derimod som forled, er det i mange tilfælde vanskeligt at godtgøre, om fænomenet har eksisteret på stedet, i nærheden eller et helt andet sted. Et navn som *Mølleagre* kan eksempelvis både betyde »de agre, som møllen ligger på/de agre, hvorpå der ligger en mølle«, »de agre, som ligger ved møllen/en mølle«, »de agre, som bruges af møllen/en mølle« og »de agre, som ejes af møllen/en mølle«. For det andet findes der flere kategorier af lokaliserede stednavne, som ikke lokaliserer det fænomen, der sprogligt kommer til udtryk i navnet. Det drejer sig bl.a. om sammenligningsnavne, eksempelvis sønavnet *Dejnetruget*, der består af en appellativ sammensætning med betydningen 'dejtruget' (jfr. DSÅ I p. 304 f.). Navnet må antages at angive den betegnede lokalitets lighed med et dejtrug og vidner således ikke om forekomst af et dejtrug på stedet. Det drejer sig endvidere om opkaldelsesnavne, dvs. navne overført fra én lokalitet til en anden ikke-topografisk sammenhørende lokalitet. Som eksempel kan nævnes navnet *Kronborg*, der er forholdsvis almindeligt som gård- og husnavn. Når dette navn optræder som husnavn på Sydbyn (jfr. DS XIII p. 133), bærer det ikke vidnesbyrd om, at lokaliteten engang var en kongelig fæstning. Navnet er lånt eller overført fra slottet Kronborg ved Helsingør. Endelig drejer det sig om semantisk sekundære navne, der almindeligvis defineres som navne overført fra én lokalitet til en anden topografisk sammenhørende lokalitet (jfr. Vibeke Christensen (Dalberg) i NoB LXI 1973 p. 42 f. samt i NoB LXVI 1978 p. 140). I dette tilfælde er der ikke tale om en

nøjagtig lokalisering af det fænomen, som navnet refererer til, men i reglen en omtrentlig. Navne på -bro, der i flere tilfælde er blevet navne på de bebyggelser, som er vokset op omkring en bro, f.eks. købstadnavnene *Hobro* og *Holstebro*, illustrerer kategorien.

Gælder det antallet af de kultur- og samfundsfænomener, som efterspores i stednavne, er det også i denne forbindelse vigtigt at være opmærksom på, om det pågældende fænomen optræder som for- eller efterled i navnet. Eksempelvis kan eksistensen af en mølle kun give anledning til ét navn på -mølle, mens den samme mølle kan give anledning til flere navne på Mølle-.

Anvendt som et kulturhistorisk kildemateriale kan stednavne ofte oplyse om mere end om visse kultur- og samfundsfænomeners tidligere forekomst. Undertiden er det nemlig gennem de ord, som navnene er dannet af, muligt at udlæse oplysninger om fænomenernes art, beskaffenhed, funktion, samfundsmæssige betydning o.l.

For at kunne udnytte stednavne som et kulturhistorisk kildemateriale, der oplyser om tidligere kultur- og samfundstilstande, er det nødvendigt at forsøge at datere navnene, dvs. angive tidspunktet for deres opståen. Kan sådanne stednavnedateringer leveres, må man i almindelighed antage at have skaffet sig en terminus contemporalis, og oftest også en terminus ante quem, for det kultur- eller samfundsfænomens eksistens, som navnet sigter til. Imidlertid hører det til sjældenhederne, at stednavneforskere kan levere helt præcise dateringer af ældre navne. I mange tilfælde er det kun muligt at fastlægge forskellige navnetypers omtrentlige produktivtetsperiode (f.eks. -torp-navnenes) eller levere relative dateringer, dvs. dateringer fikseret i forhold til et eller flere sagforhold (jfr. Stednavneforskning I p. 229). Dette for så vidt angår bebyggelsesnavne¹. Drejer det sig derimod om naturnavne¹, er stednavneforskningens dateringsresultater som oftest langt ringere. Den hypotese, at en ikke ubety-

1. Ved bebyggelsesnavne forstås hér for det første navne på lokaliteter, der bruges til eller har været brugt til menneskelig bosættelse, f.eks. navne på landsbyer, gårde og huse, for det andet navne på andre former for bebyggelse, der ikke eller ikke nødvendigvis har været brugt til bosættelse, f.eks. navne på møller.

Naturnavne defineres herefter negativt som stednavne, der ikke betegner bebyggelser. Foruden navne på egentlige naturforekomster som dale, bakker, åer, søer, næs osv., er der tillige tale om navne på dyrkede arealer samt navne på andre kulturskabte foreteelser som broer, veje, grøfter osv.

delig del af landsbyernes naturnavne er af nogenlunde samme alder som byerne selv, er fremsat af Kr. Hald i afhandlingen »Vore Marknavnes Alder« (NoB XXXVI 1948 p. 14 ff.). Da en af forudsætningerne for Kr. Halds hypotese er naturnavnenes betydelige stabilitet, og da forskellige kontinuitetsundersøgelser (se f.eks. Chr. Lisse »Tradition og fornyelse i marknavne«, i Ti Afhandlinger p. 96 ff.) har godtgjort, at stabiliteten ikke altid er lige stor, synes de sikreste holdepunkter for datering af naturnavne at være dem, som bygger på sproglige kriterier. Jfr. f.eks. Kousgård Sørensen »Om datering af naturnavne«, i NoB L 1962 p. 106 ff. I visse tilfælde er det muligt at præstere en datering, i andre ikke.

Hvis øvrige dateringsmuligheder savnes, gælder det dog både for bebyggelsesnavnene og for naturnavnene, at overleveringen, dvs. stednavneformernes forekomst i kildematerialet, kan bruges som en terminus ante quem dels for selve navnet, dels for det fænomen, som navnet sigter til.

Et spørgsmål for sig er, i hvilken udstrækning stednavne giver et troværdigt virkelighedsbillede af tidligere tiders kultur- og samfundsforhold. Det synspunkt, at stednavne kun kan give et »karikeret« billede af det samfund, hvori de er opstået, er flere gange fremsat af Kurt Zilliacus (bl.a. i Ortnamn och samhälle p. 53). Zilliacus mener, at mens de artsangivende efterled er valgt på basis af en saglig klassifikation af lokaliteterne, er forleddene valgt som adskillende betegnelser med den specielle opgave at adskille forskellige lokaliteter af samme art. Dette indebærer, if. Zilliacus, at det almindelige og typiske sjældent er angivet i navnenes forled; det har ikke været adskillende. Tankegangen munder ud i følgende passus: »De (ɔ: stednavne) ger inte den bild av samhället som man ofta har tänkt sig utan snarare en spegelbild eller karikatyr, som bör omtolkas« (a.a. p. 53). Uden at kunne tilslutte mig synspunktet om et »karikeret« billede, kan jeg medgive Zilliacus, at navnenes efterled frembyder et anderledes stabilt grundlag for virkelighedsforankrede slutninger end navnenes forled. At det forholder sig således skyldes bl.a., at navngiverne har haft langt færre muligheder ved valg af efterled end ved valg af forled. Mens efterleddene gennemgående sigter direkte på navnebæreren (= lokaliteten), angiver forleddene i reglen et karakteristikon (en relation, egenskab eller funktion) ved lokaliteten. Og da de enkelte lokaliteter givetvis har kunnet beskrives ved flere karakteristika, må det i nogen grad bero på tilfældigheder, om navngiverne har valgt det ene eller det andet. Det er altså ikke muligt at slutte fra det forhold, at ingenting er sagt, til manglende eksistens. Efter min mening medfører dette ikke et

»karikeret« billede af en svunden virkelighed, men et delbillede, et partielt billede. Der findes imidlertid også andre forhold, som medvirker til, at stednavnene kun kan meddele os et delbillede af virkeligheden. Dels kan lokaliteter med tilknytning til et af de fænomener, som efterspores, være unavngivne, dels kan stednavneoverleveringen være mangelfuld. Gennem stednavneforrådet er det altså, muligvis med enkelte undtagelser, ikke muligt at kortlægge et fænomen i alle dets forekomster.

II. Undersøgelsens afgrænsning

Geografisk, kulturhistorisk, kildemæssigt

For at prøve stednavnenes værdi som kulturhistorisk kilde har jeg valgt at anvende stednavnene i et geografisk afgrænset område til oplysning om samfærdslen til lands i ældre tid.

Geografisk omfatter området Horns h. i Frederiksborg amt, dvs. sogne: Gerlev, Dråby, Skuldelev, Selsø, Skibby, Kyndby, Krogstrup, Ferslev og Vellerup. Da Horns h. udgør den nordlige del af en halvø, kan undersøgelsesområdet karakteriseres som et forholdsvis isoleret område med rigelig adgang til havet og i øvrigt uden større byer. Beliggenheden af et kongeligt slot, Jægerspris, i den nordlige del af undersøgelsesområdet har i nogen grad præget navneforrådet i Dråby s., men ikke i en sådan grad at navnestoffet her er væsentligt forskelligt fra det øvrige navnestof. I betragtning af arealets størrelse må de slutninger, som kan uddrages på grundlag af områdets stednavne, antages at være repræsentative for andre områder – i det mindste sjællandske – af lignende karakter.

Ved valg af undersøgelsesområde har det forhold, at jeg som medlem af Det nordiske Ødegårdsprojekts Horns-herredsgruppe igennem længe tid har haft lejlighed til at gøre mig fortrolig med denne egn og dens stednavne, spillet en ikke uvæsentlig rolle. I princippet kunne jeg imidlertid have valgt et hvilket som helst andet undersøgelsesområde.

Ved mit valg af kulturhistorisk emneområde har følgende krav til stednavnestoffet stået i forgrunden. For det første skulle stednavnestoffet være en relevant kilde, forstået således, at andre kilder til oplysning om emneområdet enten ikke fandtes eller kun gav usikre og/eller sparsomme informationer. For det andet skulle stednavnestoffet oplyse væsentligt om emneområdet. Som nævnt p. 9 oplyser stednavne ikke væsentligt om alle ældre kultur- og samfundsforhold. Fænomener inden for visse kulturhistoriske emneområder har sat sig langt flere spor i stednavne end fænomener inden for andre emneområder. M.h.t. emnet samfærdselshistorie opfylder stednavnestoffet disse krav. Dels er vort kendskab til

vejføringen i ældre tid gennem andre kilder som oftest ret begrænset, og stednavne må derfor betegnes som et relevant kildemateriale. Dels har samfærdslen mellem forskellige lokaliteter til alle tider sat sig spor i en mængde stednavne i form af en række ord, der betydningsmæssigt har relation til samfærdselsforhold. For så vidt som stednavnestoffet også opfylder de ovfr. nævnte krav m.h.t. andre kulturhistoriske emneområder, f.eks. landbrugshistorie, må valget af emnet samfærdselshistorie dog betegnes som vilkårligt, til dels beroende på en personlig interesse for emnet. Som innoverende aspekter vil jeg imidlertid fremhæve, at de oplysninger om ældre tiders samfærdselsforhold, der skjuler sig i vore stednavne, kun i beskedent omfang er udnyttet af samfærdselshistorikere. Hertil kommer desuden, at et områdes samlede stednavneforråd mig bekendt ikke tidligere er gjort til genstand for en kritisk og systematisk undersøgelse m.h.t. samfærdsel.

De stednavne, som undersøgelsen hviler på, er for bebyggelsesnavnenes vedkommende alle navne på lokaliteter, der omtales som bebyggelser tidligere end eller senest i matriklen 1844. For naturnavnenes vedkommende er der ikke sat kronologiske grænser. Med undtagelse af navne på småøer (hovedsagelig ubeboede øer) og egentlige farvandsnavne (o: navne på farvande samt navne på lokaliteter (grunde, skær, render, sten osv.) i farvande, dvs. vandområder, der ligger uden for den faste kystlinie) inddrages alle registrerede navne i undersøgelsen.

Hvad kildematerialet angår, bygges der på Institut for Navneforsknings topografiske samling, der bl.a. omfatter alt fra middelalderen (-1513) overleveret navnestof samt udskrifter af en del eftermiddelalderlige kilder, dels trykte som Kronens Skøder, Kancelliets Brevbøger, De ældste danske Archivregistraturer m.m., dels utrykte som regnskaber, jordebøger, matrikler m.m. Desuden er markbøger fra 1682, Videnskabernes Selskabs Kort fra 1760'erne, matrikel- og udskiftningskort fra ca. 1800, indberetninger til Stednavneudvalget fra 1920'erne, moderne fonetiske optegnelser samt forskellige ældre og yngre udgaver af Geodætisk Instituts kort systematisk gennemgået og excerperet.

Alle stednavnebelæg vedr. ca. 4500 navne indgår i Institut for Navneforsknings samlinger.²

2. M.h.t. samlingernes indretning kan jeg oplyse, at alle topografisk sammenhørende navnedannelser, dannet til samme naturnavn (f.eks. Kirkemose, Kirkemose Eng og Kirkemose Holm), er samlet på én seddel og forsynet med én opslagsform (in casu Kirkemose). Sammentalt efter dette princip udgør antallet af bebyggelses- og naturnavne 3340.

III. Undersøgelsesområdets stednavne, anvendt som kilde til oplysning om områdets samfærdselshistorie

1. Indledning

Ved hjælp af mere eller mindre etablerede vejlinier til lands og til vands har der gennem tiderne været samfærdsel mellem forskellige lokaliteter. Udover at denne samfærdsel har givet anledning til en mængde stednavne, har den sat sig spor i en del navne i form af en række ord for begreber med tilknytning til kommunikationsforhold. Vore stednavne kan derfor bidrage med ikke uvæsentlige oplysninger om svundne tiders samfærdselssituation.

For dette undersøgelsesområdes vedkommende er kommunikationsforholdene i ældre tid forholdsvis ringe oplyst. Det ældste kartografiske grundlag for en bedømmelse af vejforløbet i området er Videnskabernes Selskabs Kort (VSK) fra 1768 samt originaltegningerne hertil (VSKOrig) fra 1763 og 1765. På grundlag af disse kort, som ikke er helt identiske, er det muligt at danne sig et indtryk af vejføringen, når det drejer sig om en konstatering af, hvorfra og hvortil vejene førte. Betydelig større usikkerhed må derimod påregnes, når det gælder, den detaljerede linieføring over terrænet. Den iagttagelse, at de tre kort ikke er helt identiske, og at VSK, idet der her er tilføjet nogle vejstrækninger, som ikke findes på VSKOrig, må betragtes som korrektiv, er gjort af Viggo Hansen (i Arb. papir 1972-73 nr. 49 H »Ældre veje i Hornsherred«). Mens det må anses for givet, at de på kortene indtegnede veje virkelig har eksisteret, er det temmelig sikkert, at ikke alle på den tid eksisterende veje er medtaget på VSKOrig. Yderligere sætter Viggo Hansen i a.a. spørgsmålstejn ved, om alle eksisterende veje er medtaget på VSK. Viggo Hansen finder det sandsynligst, at kun de vigtigste veje er indtegnet. Jfr. Hornsherredundersøgelsen p. 271.

Videnskabernes Selskabs Kort over Horns herred, 1768.

Undersøgelsesområdets stednavne må under disse omstændigheder karakteriseres som en vigtig kilde til oplysning om områdets samfærdsels-historie. Gennem stednavnene er det for det første muligt at udvide og bestyrke et allerede dannet billede af vejliniernes forløb. For det andet er det gennem de ord, som navnene er dannet af, muligt at udlæse oplysninger om samfærdselsfænomenernes³ art, retning, størrelse, beskaffenhed o.l. samt enkelte oplysninger om de transportmidler, som har været anvendt.

Vel vidende, at det billede af samfærdselsens historie, som det med stednavne som kildemateriale er muligt at tegne, kun vil være et delbillede, skal jeg på grundlag af undersøgelsesområdets stednavne forsøge at belyse dets samfærdsels-historie. Det vil, da farvandsnavne ikke inddrages i undersøgelsen (jfr. p. 16), hovedsagelig sige samfærdslen til lands. Endvidere skal jeg forsøge at vurdere stednavnenes muligheder og begrænsninger som oplysere om samfærdselsens historie.

Det registrerede stednavneforråd i undersøgelsesområdet udgør ca. 4500 navne. En forudsætning for at kunne udnytte det indsamlede stednavnestof i en kulturhistorisk sammenhæng er, som allerede nævnt, at navnene gøres til genstand for en tolkning, dvs. en påvisning af hvilke(t) ord i hvilken betydning et navn er dannet af. Først når denne proces er tilendebragt, er det muligt at udskille de navne, der på forskellig vis kan informere om kulturhistoriske forhold, i dette tilfælde samfærdselsens historie. Det er kun gruppen af samfærdselsbetegnende og samfærdselsrelaterende navne, som den følgende fremstilling tager sigte på at fremlægge, beskrive og anvende.

For at kunne beskrive en navnegruppe må man på en eller anden måde klassificere navnene, dvs. inddele dem i klasser, og det kan naturligvis gøres på grundlag af forskellige kriterier.

Efter flere overvejelser har jeg valgt at inddele det relevante navnestof i følgende kategorier:

A. *Samfærdselsbetegnende navne.*

a. Navne med efterled, der består af et ord, usammensat eller sammensat, som har en betydning, der vedrører et samfærdselsfænomen, og

3. Ordet samfærdselsfænomen bruges hér og i det følgende ikke alene om veje, men også om de foreteelser, der er knyttet til vejføringen, broer, vadesteder osv.

som angiver den betegnede lokalitets art. Til kategorien regnes også etleddede navne, der består af et usammensat ord, som har en betydning, der vedrører et samfærdselsfænomen, og som angiver den betegnede lokalitets art, samt etleddede navne, der består af en appellativ sammensætning, hvis sidste led er et ord, som har en betydning, der vedrører et samfærdselsfænomen, og som angiver den betegnede lokalitets art.

F.eks. *Dalbyvej, Skuldelev Anløbsbro, Strædet og Fjællebro.*

- b. Navne, der betegner et samfærdselsfænomen, uden at der i navnet indgår et ord, som har en betydning, der vedrører et samfærdselsfænomen.

F.eks. *Svineryggen.*

B.a. *Samfærdselsrelaterende navne.*

1. Navne med forled, der består af et ord, usammensat eller sammensat, som har en betydning, der vedrører et samfærdselsfænomen. Til kategorien regnes også etleddede navne, der består af en appellativ sammensætning, hvis første led er et ord, som har en betydning, der vedrører et samfærdselsfænomen.

F.eks. *Brobjerg, Landevejshaven og Ledstedet.*

2. Navne med EP-led⁴, der består af en præpositionsforbindelse, som har en betydning, der vedrører et samfærdselsfænomen.

F.eks. *Stejleagre over Malkestien.*

3. Navne, der ikke betegner et samfærdselsfænomen, men som består af et ord eller en præpositionsforbindelse, som har en betydning, der vedrører et samfærdselsfænomen.

F.eks. *Snekker og Melleurveje.*

Jfr. klassifikationen af undersøgelsesområdet stednavneforråd p. 21.

Set fra en samfærdselsbeskrivende synsvinkel finder jeg den ovfr. præsenterede inddeling tilfredsstillende. Af skemaopstillingen p. 21 fremgår det tydeligt, at kun navne, der betegner samfærdselsfænomener og/eller indeholder eller er dannet af et ord, hvis betydning vedrører et samfærdselsfænomen, kan komme på tale i en samfærdselsbeskrivelse. Som jeg allerede har været inde på, og som jeg siden skal vende tilbage til, er

4. Betegnelserne EP- og FP-led stammer fra Lis Weises og Kousgård Sørensen artikel »Om strukturen af stednavne med særligt hensyn til marknavne« i *Marknavnestudier* p. 1 ff.

Klassifikation af undersøgelsesområdets stednavneforråd				
	A. Navne, der betegner samfærdselsfænomener	B. Navne, der ikke betegner samfærdselsfænomener		
Navne, der indeholder eller er dannet af et ord, hvis betydning vedrører et samfærdselsfænomen	a. Dalbyvej Skuldelev Anløbsbro Strædet Fjællebro	a.1 Brobjerg Landevejshaven Ledstedet	a.2 Støjleagre over Malkestien	a.3 Snekker Mellemeveje
Navne, der ikke indeholder eller er dannet af et ord, hvis betydning vedrører et samfærdselsfænomen	b. Svineryggen	b. De øvrige stednavne i undersøgelsesområdet		

det desuden i flere henseender af stor betydning, hvor i navnet det samfærdselsindicerende ord optræder. Dette skulle der i den forelagte inddeling også være taget skyldigt hensyn til.

Grundlaget for hovedinddelingen (A og B) er de betegnede lokaliteters art. Dog er der kun skelnet mellem to lokalitetsarter: samfærdselsfænomener og ikke-samfærdselsfænomener. A, som omfatter navne, der betegner samfærdselsfænomener, er underinddelt i to kategorier: a) navne, der indeholder eller er dannet af et ord, der angiver lokalitetens art af samfærdselsfænomen og b) navne, der ikke indeholder eller er dannet af et sådant ord. B, som omfatter navne, der ikke betegner samfærdselsfænomener, er i skemaopstillingen p. 21 også underinddelt i to kategorier a) og b). Af disse er det dog kun navnene i a), de samfærdselsrelaterende navne, som har relevans for en samfærdselsbeskrivelse. B.a-navnene er af praktiske grunde opdelt i tre kategorier. Der er således skelnet mellem 1) navne med samfærdselsindicerende forled (herunder også etleddede navne, der består af en appellativ sammensætning, hvis første led er samfærdselsindicerende), 2) navne med samfærdselsindicerende EP-led og 3) navne, bestående af et ord eller en præpositionsforbindelse, som har en betydning, der vedrører et samfærdselsfænomen, men som ikke angiver den betegnede lokalitets art. Som det fremgår af skemaet p. 21 har B.b-navnene ingen relevans i denne sammenhæng. De pågældende navne betegner ikke samfærdselsfænomener, og de hverken indeholder eller er dannet af et ord, hvis betydning vedrører et samfærdselsfænomen. Det er muligt, at der i B.b-kategorien forekommer enkelte navne af typen *Svineryggen* (gruppe A.b), som betegner et samfærdselsfænomen, uden at dette fremgår af navnet. Da udskillelsen af sådanne navne beror på ekstra-lingvistiske oplysninger, vil kun fremkomsten af yderligere oplysninger end dem, jeg har været i besiddelse af, kunne godtgøre, om der i B.b-kategorien forekommer flere navne af denne type.

Ved klassifikationen er der kun taget hensyn til undersøgelsesområdets navnestof. Muligvis ville inddragelsen af et større navnemateriale forårsage en omformulering af underkategorierne eller foranledige oprettelsen af flere underkategorier. Eksempelvis forekommer navne, hvori der indgår et samfærdselsindicerende FP-led⁴, f.eks. **Vej Stejleagre* (sml. *Stejleagre over Malkestien*, gruppe B.a.2), ikke i dette navnestof.

Som sagt kan forskellige kriterier lægges til grund for en inddeling af navnestoffet, og den ovfr. præsenterede klassifikation er derfor ikke den eneste mulige. Med henblik på analysen af det semantiske forhold mel-

lem for- og efterled i de toleddede navne, kunne det måske være ønskeligt, at der i klassifikationen var skelnet skarperne mellem navne, som med sikkerhed er toleddede (f.eks. *Ledager*, *Bregnebro* og *Byvej*) og navne, der til trods for at de etymologisk kan opdeles i to ord, sandsynligvis er etleddede (f.eks. *Ledstedet*, *Fjællebro* og *Hulvej*). Da et- og toleddede navne ikke adskiller sig fra hinanden i henseende til den samfærdselsinformation, som kan udlæses af navnene, har jeg imidlertid ikke fundet anledning til at klassificere efter kriteriet et- kontra toleddede navne.

I forbindelse med den forelagte inddeling opstår der et problem, som jeg kort skal omtale. Det drejer sig om kategoriseringen af formelt sekundære navne, som indeholder et stednavn, der ikke er overleveret som selvstændigt navn, f.eks. *Drengebro Enge* og *Lundbakkestætteås*. Spørgsmålet er, om sådanne navne skal anbringes i kategori B.a.1 eller i kategori A.a. Navnedannelserne betegner ikke samfærdselsfænomener og kan derfor med god ret henføres til kategori B.a.1. På den anden side indeholder de et stednavn, henholdsvis *Drengebro* og *Lundbakkestætte*, der betegner (eller har betegnet) et samfærdselsfænomen, og de kan derfor med ligeså god ret anbringes i kategori A.a.

Når jeg har fundet det rimeligst at deducere⁵ disse navne, dvs. henføre dem til kategori A.a, skyldes det nogle af de vigtigste naturnavnekilders karakter. Det må nemlig betragtes som noget af en tilfældighed, hvis navne, der betegner samfærdselsfænomener, optræder som selvstændige navne i markbøger (MB) og på matrikel- og udskiftningskort (MK). Disse kilder har udelukkende haft det sigte at registrere og lokalisere landbrugsjord, og kun i de tilfælde, hvor samfærdselsfænomener har kunnet tjene til lokalisering af andre lokalitetsarter, forekommer der navne på samfærdselsfænomener i MB og på MK. Da sådanne navne imidlertid ofte indgår som forled i andre (MB- og MK-)navnedannelser, har de sandsynligvis også eksisteret som selvstændige navne på MB's og MK's tid.

Når det drejer sig om formelt sekundære navne af typen *Farmose Eng*, *Vadsagerås* og *Stistykkerås*, kan der ikke herske tvivl om navnenes tilhørsforhold til gruppe B.a.1, og spørgsmålet deduktion/ikke-deduktion⁵ er derfor ikke så vigtigt. I de fleste tilfælde er der desuden tale om en »uægte« epexegetisk tilføjelse af -ås (f.eks. -ager(s)ås, -stykkerås og -engsås). Fra et navnesemantisk synspunkt (jfr. ndfr.) er det imidlertid af

5. Ordene deducere og deduktion bruges hér og i det følgende om rekonstruktion af et ikke overleveret stednavn på grundlag af et andet stednavn.

betydning, om det er det primære eller sekundære navn, som lægges til grund for en tolkning. Og ligesom ovfr. har jeg for disse navnes vedkommende fundet det rimeligst at deducere.

I denne forbindelse er det måske værd at fremhæve, at deduktion kan rumme en fare for, at deduktionsresultatet er et appellativ og ikke et proprium. Tvivlstilfældene er imidlertid få.

I det følgende gennemgås hver kategori for sig. Inden for de enkelte kategorier er navnestoffet forsøgt grupperet efter de samfærdselsindirende navneleds betydning. Først omtales navneled med et betydningsindhold, der vedrører større eller mindre veje, herefter navneled med et betydningsindhold, der vedrører samfærdselsfænomener gennem eller over sumpede strækninger og vandløb osv.

Undertiden gælder det, at visse ord som stednavneled foruden at optræde i en betydning, der har relation til samfærdselsforhold, også kan forekomme i en betydning, der ikke har relevans i en samfærdselssammenhæng. Endvidere kan en del ord, der betydningsmæssigt har relation til samfærdselsforhold ortografisk eller lydligt falde sammen med ord, der ikke hører hjemme i denne sammenhæng. Disse forhold vil blive berørt ved gennemgangen af de enkelte led.

I forbindelse med denne gennemgang fremlægges endvidere det relevante navnestof. Fremlæggelsen er alfabetisk; forekommer samme navn flere gange følges Institut for Navneforsknings topografiske ordning (se Kousgård Sørensen i FoN XXIV 1969-71 p. 418).

Efter en opslagsform, hvis ortografi er nydansk, angives i en parentes lokalitetens beliggenhed ved sogn og så vidt muligt ved ejerlav og vang. I de tilfælde hvor der er tale om lokaliteter af en udstrækning, som ikke er begrænset til ét sogn, ét ejerlav og én vang, angår lokaliseringsangivelsen kun den navnebelagte del af lokaliteten.

Dernæst følger de enkelte belæg, adskilt ved semikolon. Et komma mellem to eller flere kilder betyder, at begge eller alle har den efter sidste kilde anførte form, mens et komma mellem to eller flere former betyder, at begge eller alle findes i den pågældende kilde. Da bebyggelsesnavnene er publiceret i Frederiksborg Amts Stednavne, DS II 1929, anføres for disse navnes vedkommende kun et antal ældre former, herunder altid ældste belæg, ældste originalform og en udtaleform, for så vidt som en sådan er kendt. Da naturnavnene derimod ikke findes publiceret, medtages for disse navnes vedkommende alle registrerede belæg. Er et navn kun kendt fra MB's grænsebeskrivelser, anføres dette altid i en parentes. Citeringsprincipper og -metoder er i øvrigt de i DS anvendte, se f.eks. DS XV 1970 p. VIII.

Opløste forkortelser er markeret med kursiv. Hvis et belæg er anset for at være forskrevet, er dette markeret med et udråbstegn i parentes.

Adskilt fra navnebelæggene ved en vandret streg følger i reglen en sproglig og/eller ekstra-lingvistisk kommentar. I flere tilfælde er navnene dog så gennemskuelige, at en sproglig kommentar er skønnet overflødig.

Opslagsformernes ortografi er som nævnt nydansk. Når navneelementerne med sikkerhed eller sandsynlighed lader sig identificere, gengives de altså i den ortografiske form, de har i moderne dansk eller i den form, som de efter moderne ortografiske principper ville have, hvis elementerne eksisterede. Forudsat at navnet ikke kendes i en derfra afvigende moderne form. Ved utolkede navne er opslagsformen bestemt af materialet.

I opslagsformerne er der ikke, med mindre et navn kun forekommer i forbindelse med ét FP-led (fravær regnes også for en tællelig faktor), taget hensyn til FP-leddene.

I en del tilfælde forekommer der i efterleddet en slags synonymvariation. Når det drejer sig om variation mellem de meget almindelige efterled -ager, -stykke og -ås, har jeg ikke anset den for så betydningsfuld, at det har resulteret i særskilte opslagsformer. De pågældende belæg er, naturligvis under forudsætning af at de denoterer samme lokalitet, samlet under én opslagsform, hvori der er taget hensyn til efterledsvariationen; se f.eks. *Spangsgrel-ås* (p. 95) og *Gadeagerl-stykker* (p. 86). Drejer det sig om variation mellem andre efterled, er belæggene derimod opført under hver sin opslagsform, og der er i så fald gennem krydshenvisninger gjort opmærksom på lokalitetsidentiteter. Konsekvensen i denne fremgangsmåde kan diskuteres og er måske ikke iøjnefaldende. Det er dog min fornemmelse, at efterleddene -ager, -stykke og -ås er mere labile end andre efterled, f.eks. kan de veksle inden for samme kilde, hvilket vist ikke er tilfældet med andre. I øvrigt vil jeg fremhæve, at konsekvensen af en anden fremgangsmåde kun er et spørgsmål om færre eller flere opslagsformer.

Mens man inden for den traditionelle navneforskning som oftest har stillet sig tilfreds med en leksikalsk analyse af navnestoffet, dvs. en påvisning af hvilke(t) ord i hvilken betydning et navn er dannet af, er det krav efterhånden blevet stillet til navneforskningen, at den tillige skal levere en navnesemantisk analyse⁶ – en præcisering af det semantiske forhold

6. Synspunktet er især fremført af Kurt Zilliacus, bl.a. i *Ortnamnen i Houtskär*. Termen 'navnesemantisk' stammer derimod fra *Stednavneforskning I* p. 20.

mellem for- og efterled i toleddede navne. Eksemplificeret med et navn som *Skovvej* vil det sige, at navneforskeren må redegøre for de motiver, der ligger til grund for navngivernes valg af det pågældende navn. Betyder navnet f.eks. »vejen gennem skoven/en skov«, »vejen ved skoven/en skov« eller måske »vejen til skoven/en skov«? Set fra et samfundsbeskrivende synspunkt er der tale om højst relevante distinktioner, som f.eks. afgør, om det angivne har eksisteret på stedet, i nærheden eller et helt andet sted, og det navnesemantiske aspekt må derfor nødvendigvis indtages i en undersøgelse, der tager sigte på at uddrage saglige oplysninger af stednavne. Efter gennemgangen af de samfærdselsindicerende efterled (kategori A.a) og forled (kategori B.a.1) følger derfor en navnesemantisk analyse af de toleddede navne i hver af disse grupper. De øvrige kategorier består for B.a.2's vedkommende kun af to navne og for A.b's og B.a.3's vedkommende kun af etleddede navne.

2. Samfærdselsbetegnende navne

A.a: Navne med efterled, der består af et ord, usammensat eller sammensat, som har en betydning, der vedrører et samfærdselsfænomen, og som angiver den betegnede lokalitets art. Til kategorien regnes også etleddede navne, der består af et usammensat ord, som har en betydning, der vedrører et samfærdselsfænomen, og som angiver den betegnede lokalitets art, samt etleddede navne, der består af en appellativ sammensætning, hvis sidste led er et ord, som har en betydning, der vedrører et samfærdselsfænomen, og som angiver den betegnede lokalitets art.

Som allerede nævnt er det relevante navnestof i det følgende forsøgt grupperet efter de samfærdselsindicerende navneleds betydning. Det vil i dette tilfælde sige efter de betegnede lokaliteters opr. art.

Mens forleddene i reglen angiver en speciel omstændighed ved lokaliteten, det der har forekommet navngiverne særegent, sigter efterleddene for A.a-navnenes vedkommende direkte på navnebæreren (= lokaliteten). Med udgangspunkt i navnenes efterled skulle det derfor være muligt at etablere et relativt stabilt grundlag for virkelighedsforankrede slutninger. En del af lokaliteterne eksisterer ganske vist ikke længere, og andre har rimeligvis siden navngivningstidspunktet skiftet karakter. Gennem navnenes efterled er det imidlertid muligt at danne sig et billede af, hvorledes navngiverne har struktureret deres omverden m.h.t. samfærdsel.

Ved hjælp af *større eller mindre veje*, eksisterende såvel som forsvundne, har der været forbindelse mellem forskellige lokaliteter på land.

-vej/-kongevej

Betydningen af ordet vej kan bedst præciseres i forhold til ordet sti, der i dette materiale næst efter -vej er det mest frekvente vejnavne-efterled. Således anvendes ordet vej som oftest om en større (længere eller bredere) og måske mere etableret færdselsåre end ordet sti, der i almindelighed bruges om en smal vej, især beregnet for gående.

En stor del af navnene på -vej (ialt 31) træffes i de nordlige skovområder, i Slotshegn(et), Kohave(n) og Nordskoven (Dråby s.). Adskillige af disse veje, specielt i Slothegn(et), er opr. jagtveje, og flere af dem stammer formentlig fra overjægermester V.J. Hahns og Christian V's tid på Jægerspris (ca. 1670-94), da jagten spillede en overordentlig stor rolle (se Jægerspris og Fr. VII p. 271 og 322). Især parforcejagten, som kom til Danmark under Christian V, forudsatte, at der blev anlagt særlige jagtveje, som skulle skære hinanden i visse, helst højtliggende »stjerner«, hvorfra jægerne kunne følge hundenes løb efter vildtet (jfr. a.a. p. 271, 322 og 343 note 25 samt Topsøe-Jensen »Vejenes udvikling i Frederiksborg amt«, i AarbFrbAmt 1970 p. 24 f.).

I materialet findes der en del eksempler på, at subst. vej skrives vig. Det beror formentlig på, at der i subst. vig, gl. wīk, f. har fundet en forkortelse sted i den relativt tryksvage efterledsstilling og dernæst en lydåbning, hvorved ordene vig og vej har kunnet sammenblandes. Om udviklingen af kort i til e foran gl. k (> gh > j), se BrN GG I § 159.6. I de fleste tilfælde er det dog muligt at holde de to ord ude fra hinanden. Tilbage bliver imidlertid visse usikre belæg. Et navn *Segevig* indgår som forled i flere topografisk sammenhørende navnedannelser: 1) MB 1682 Seiewis Aaes, Seieris Aaes, Seieries Eng, Seieridz Eng, Seiewis Eng, Seieris; MK 1772 (LA) Smaae Sandvigs humper, Store Sandvigs humper; KBJ 1921 [*ˈsajˌvʲisˌhəlˈm*] (Gerlev s., Tørslev, Strandvang(en)); 2) MB 1682 Sege Wigeholms Aaes; MK 1763-71 (1858) Seiewigs Engen; MK 1784 Seievigs Engen (Skuldelev s., Skuldelev, Lundevang(en)). Da de pågældende lokaliteter ligger ved en vig syd for Tørslev Hage, og da en vej ikke kan dokumenteres i nærheden af lokaliteterne, finder jeg det rimeligst at antage, at der her foreligger en sammensætning på -vig, og navnet er derfor ikke medtaget ndfr. Forleddet i det deducerede *Segevig* er muligvis plantenavnet sæg, der anvendes om forskellige siv- og stararter (se ODS og ODP I sp. 273). Også i MK 1782-belægget *Skievigs Stykker* (Selsø s., Østby, Hørshavevang) er det usikkert, om der forelig-

ger en sammensætning på -vig eller -vej. Da en vej ikke kan dokumenteres i nærheden af lokaliteten, har jeg antaget, at der er tale om en sammensætning på -vig, og navnet er derfor ikke medtaget ndfr. Forledet i det deducerede *Skevig* kan eventuelt være plur. af subst. glda. skēth, f. i betydningen 'skede', brugt om en skedelignende terrænformation. I materialet forekommer der yderligere to navnedannelser på »-vig«, som enten er sammensat med ordet vej eller muligvis ordet vig. Navnene er medtaget ndfr. u. opslagsformerne Dem(men)svej og Vestervej.

Subst. vej indgår herefter som efterled i 57 navne. Hertil kommer otte navne, dannet af appellative sammensætninger, hvis sidste led er ordet vej. Sammen med navnene på -vej anføres i øvrigt to belæg på det sammensatte subst. kongevej, brugt som efterled.

Navnene er følgende⁷:

Alledragsvej (Dråby s., Nordskoven). Gst 1936, Jægerspris og Fr. VII p. 332 *Alledragsvej*. – Forledet er et naturnavn *Alledrag*. Vedr. dette navn, se p. 64 f. Der er tale om en vej, som strækker sig fra den sydlige del af Nordskoven til Louiseholm. *Alledragsvej* er en fortsættelse af *Luemosevej* (se ndfr.).

Badevej(en) (Dråby s., Kohave(n)). I 1926 *Badevejen*; Jægerspris og Fr. VII p. 328 *Badevej*. – I I 1926 er der tilføjet følgende kommentar: »Grevinde Danners«. *Badevej(en)* er navn på en østgående vej, som har sit udspring nord for skovridergården, Skovlyst. Senere slår vejen et sving og løber omtrent nord-syd, langs med Roskilde Fjord, i den østlige del af Kohave(n).

Broledsvej (Gerlev s., Lyngerup, Dalby Vang og/eller Landerslev Vang(en)). MB 1682 (grænsebeskr.) *Broeleds wey*, *Broeledz Wey*. – Der er topografisk forbindelse mellem *Broledsvej* og *Broled(det)* (se p. 54). *Broledsvej* betegner en vej fra Lyngerup vestpå. Vejen kan ikke dokumenteres kartografisk. *Bro-* henviser muligvis til *Holmebro* (se p. 49).

Byvej (Selsø s., Sønderby, Skovvang(en)). MB 1682 *Bywigs* (Ager) Aas; MK 1782 *Byevig*. – Det kan ikke med sikkerhed afgøres, om MK-formen *Byevig* betegner en vej fra Eskilsø til Sønderby eller et markstykke,

7. Det tvivlsomme belæg *Kiønbye wey* (MB 1682 (grænsebeskr.)) er ladt ude af betragtning, idet der sandsynligvis er tale om en fejl for *Kyndbyvang* (∴ den ene af landsbyen *Venslevs* tre vange. *Venslev* ligger i *Ferslev s.*).

beliggende umiddelbart syd for denne vej, men uanset om Byevig er et semantisk primært eller sekundært navn, er der sandsynligvis tale om et navn på -vej. Vejen er velkendt i nutiden.

Dalbyvej (Kyndby s., Kyndby, Verbjergsvang/-marker = Østervang). MB 1682 (grænsebeskr.) Dalbye wey, Dall bye Wey. – Forleddet er landsbynavnet Dalby, Krogstrup s. Der er tale om en vej fra Kyndby til Dalby. Vejen, der ikke kendes i nutiden, er aftegnet på MK 1802 (»Vej til Dalbye«), men forekommer ikke på VSK 1768. Jfr. Viggo Hansens formodning om, at ikke alle i 1768 eksisterende veje er medtaget på VSK (p. 17). Dalbyvej er muligvis samme lokalitet som Liebjergsvej (se ndfr.).

Dalbyvejen (Skuldelev s., Onsved, Dalbyvang(en)). MB 1682 (grænsebeskr.) Dalbye Weyen; MK 1783 (1805) Dalbyes Veis Stykker. – Vedr. forleddet, se ovfr. u. Dalbyvej. Dalbyvejen er navn på en vej fra Onsved til Dalby. Vejen er velkendt i nutiden.

Dem(men)svej (Dråby s., Kohave(n)). MK 1763-71 (1858) Demsvig; MK 1772 Demmens Wiig. – Det er usikkert, om der foreligger et navn på -vej eller -vig. Lokaliteten ligger i den sydvestlige del af Kohave(n), ved hovedvejen fra Slotshegn(et) gennem Kohave(n). Forleddets opr. er uvis. Som en mulighed kan nævnes subst. glde. dæmning enten i betydningen 'vold ell. dige af jord, sten olgn., der standser ell. spærrer for et vandløb, havet osv.' eller i betydningen 'jordvold, hvorpaa vej, jærnbane olgn. føres over et vandløb, et sumpet ell. lavtliggende sted' (ODS u. Dæmning). Vedr. overgangen $\eta > n$ foran dental, se BrN GG II § 317.2; vedr. assimilationen $ns > ss > s$, se a.a. § 336.1. If. Jægerspris og Fr. VII p. 328 findes der i Kohave(n) et kompleks af jordvolde, som formentlig har haft til formål, dels at beskytte nyplantninger mod kreaturerne, dels at virke som kreaturfolde. Om Dem(men)svej muligvis refererer til en vej på eller ved en sådan jordvold er imidlertid uvist.

Doktor Frandsvej (Dråby s., Nordskoven). I 1926 Doktor Frantsvej. – En vej i den nordvestlige del af Nordskoven. If. Kyhn Flint, Hornsved el. Jægerspris Skov p. 30 er vejen opkaldt efter vangevogter Frands Jensen Sadelmagers kone Dorthe Andersdatter (1698-1770), kaldet Dorthe Frandses, og if. a.a. kaldes den endnu spøgefuldt for »Dorthe Frandses Kongevej«. Hertil kan tilføjes, at der i I 1926 findes en bemærkning om, at egnsens beboere siger Dorthe -. Som en anden mulighed skal dog

nævnes, at vejen kan være opkaldt efter Frands Dorph, der fungerede som læge på Jægerspris gods 1835-41 (jfr. Wegener, Abrahamstrup II p. 291 og 293). Vedr. -kongevej, se ndfr. u. Kongevejen.

Dysagersvej (Kyndby s., Kyndby, Røglevang/-marken = Mellemvang(en)). MB 1682 (grænsebeskr.) Dys agers Vey. – Forleddet er naturnavnet Dysager. Der er tale om en vej forbi Dysager. At dømme efter MK 1802 kan to veje, hvoraf den ene (en vej fra Kyndby til Isefjords-kysten) er velkendt i nutiden, komme på tale. Ingen af de to veje forekommer på VSK 1768.

Frantzvej (Dråby s., Slotshegn(et)). K i Wegener, Abrahamstrup II Frantzvei. – En lille vej (nu sti) i den østlige del af Slotshegn(et). Forleddet er mandsnavnet Frantz.

Fremvadsvej(en) (Dråby s., Nordskoven). K u.å. Frendevads Kongevei; KBJ 1921 [¹främvaðs|væj'æn]; Gst 1936 Fremvadsvej. – Forleddet er et naturnavn Fremvad. Vedr. dette navn, se p. 47. Der er tale om en vej til Louiseholm, i den østlige del af Nordskoven. Om -kongevej, se ndfr. u. Kongevejen.

Færgevejen (Gerlev s., Gerlev, Lundevang(en)). MB 1682 (grænsebeskr.) Ferge Weyen. – Vedr. forleddet, se p. 101. Færgevejen betegner en vej fra Gerlev til færgestedet, Sundby Færge (se p. 64). En del af vejen er velkendt i nutiden.

Færgevejen (Gerlev s., Tørslev, Strandvang(en)). MB 1682 (grænsebeskr.) Ferre weien, ferreweien. – Vedr. forleddet, se p. 101. Der er tale om en vej fra Tørslev til færgestedet, Gamle Færge (se p. 64), på Tørslev Hage. Skønt Færgevejen er kendt i 1682 (i MB 1682 undertiden omtalt som »weien«) og aftegnet på MK 1772 (»Vei til Stranden«), forekommer den ikke på VSK 1768. Vejen er velkendt i nutiden.

Gadevejen (Kyndby s., Kyndby). MB 1682 (grænsebeskr.) Gade weyen. – En ulokaliseret vej ved Kyndby. Forleddet er subst. gade sandsynligvis i betydningen 'areal ved gård(ene)' (jfr. ODS betydning 1). Se i øvrigt p. 85 f.

Gasseagervej (Dråby s., Nordskoven). KBJ 1921 [¹gas|aw'ær|væj']. – En vej i den sydlige del af Nordskoven. Forleddet er et naturnavn Gasseager.

Gerlevsvejen (Dråby s., Over Dråby, Kirkevang(en)). MB 1682 (grænsebeskr.) gierløfs Vejen. – Forleddet er sognenavnet Gerlev. Gerlevsvejen er navn på en vej fra Over Dråby til Gerlev. En del af vejen er velkendt i nutiden.

Grønnelyngsvej (Dråby s., Nordskoven). Gst 1936 Grønnelyngsvej. – Forleddet er naturnavnet Grønnelyng. Der er tale om en vej i den sydøstlige del af Nordskoven.

Gærdevejen (Dråby s., Slotshegn(et)). K i Wegener, Abrahamstrup II Gjerdeveien. – En vej (nu sti) fra Jægerspris til Fasangården, langs med skellet mellem Slotshegn(et) og Neder Dråbys mark. Forleddet er subst. gærde 'skel ell. (værnende) afgrænsning (om mark, have osv.), dannet af (jordvold med) risfletning ell. af en vold af opstabilede sten olgn.' (ODS).

Halsvej (Dråby s., Kohave(n)). I 1926 Halsvej. – En vej i den nordvestlige del af Kohave(n). Forleddets opr. er uvis.

Herredsvej(en) (Skuldelev s., Onsved, Dalbyvang(en)). MK 1783 (1805) Herreds Veien, Herreds Veistykker. – Navnet består af en appellativ sammensætning herredsvej, hvis opr. betydning if. ODS er 'vej til herredets tingsted, der skulde holdes i stand af herredet'. Da den pågældende vej må have gået tæt forbi herredstinget (i Krogstrup s., jfr. Festskrift til Hald p. 33 ff.), kan denne betydning ikke udelukkes. I kilder fra det 16. og 17. årh. bruges ordet herredsvej imidlertid om en vej, der benyttedes af hele herredet (jfr. Wittendorff, Alvej og kongevej p. 10), og det er vel snarest denne betydning, der foreligger her. Udover den opr. betydning anfører ODS også betydningen 'mindre landevej'.

Horsemosevej (Dråby s., Nordskoven). Gst 1936, Jægerspris og Fr. VII p. 330 Horsemosevej. – En vej, forbi Horsemose(n) (MK 1763-71 (1858), GI 1896), langs vestsiden af Nordskoven.

Hovgårdsvejen (Dråby s., Neder Dråby, Havevang(en) = Lillevang). MB 1682 (grænsebeskr.) Hou gaards Veyen. – Forleddet er subst. hovgård 'gård, hvortil der ydes hoveri'. Hovgårdsvejen er sandsynligvis samme lokalitet som Hovvejen (se ndfr.).

Hovvejen (Dråby s., Neder Dråby, Havevang(en) = Lillevang). KBJ 1921 [*hɔwɪväj*ʔən]; I 1926 Hovvejen. – Forleddet er subst. hov 'hovgård,

gård hvortil der ydes hoveri' (jfr. ODS VI Hov betydning 2). Der er tale om en vej fra Neder Dråby til Jægerspris. Vejen er velkendt i nutiden. Hovvejen er sandsynligvis samme lokalitet som Hovgårdsvejen (se ovfr.).

Hulvej (Selsø s., Østby, Horsehavevang). MK 1782 Huulvei. – Navnet består af en appellativ sammensætning hulvej 'vej med høje skrænter til begge sider; ogs.: vej med dybe hjulspor' (ODS). Der er tale om en vej fra Østby til Roskilde Fjord. En del af vejen er velkendt i nutiden.

Husmandsvejen (Dråby s., Neder Dråby, Havevang(en) = Lillevang). KBJ 1921 [¹h_usmans₁váj'æn]. – If. KBJ 1921 en vej fra Neder Dråby, nordpå til Kalvevænget (nu Vænget, Gst 1936).

Højmosekongevej (Dråby s., Slotshegn(et)). K i Wegener, Abrahamstrup II Høimose Kongevei; Trap⁵ p. 274 Højmosekongevej; Jægerspris og Fr. VII p. 322 Højmose Kongevej. – En vej fra Jægerspris, gennem Højmose(n) (MB 1682, I 1926) i Slotshegn(et). Vedr. efterleddet -kongevej, se ndfr. u. Kongevejen.

Høvedvejen (Dråby s., Slotshegn(et)). K i Wegener, Abrahamstrup II Høvedveien. – Forleddet er subst. høved, gl. hōvæth 'stykke hornkvæg, kreatur' (ODS). Høvedvejen er navn på en nord-syd-gående vej midt i Slotshegn(et).

Jagthusvej (Dråby s., Nordskoven). Gst 1936, Jægerspris og Fr. VII p. 332 Jagthusvej. – En vej til eller forbi Frederik VII's Jagtpavillon, som er bygget på toppen af Frederikshøj (jfr. Jægerspris og Fr. VII p. 332).

Jagtkongevej(en) (Dråby s., Nordskoven). K 1879 Jagtkongevei; KBJ 1921 [¹jaxtkønə₁váj'æn]; Gst 1936 Jagtkongevej; Jægerspris og Fr. VII p. 330 Jagtkongevej, p. 331 Jagtkongevejen. – En omtrent nord-syd-gående vej i den vestlige del af Nordskoven. Formelt kan navnet Jagtkongevej dels bestå af Jagtkonge + vej, dels af Jagt + kongevej. Da et subst. jagtkonge ikke er belagt, og da der i materialet findes flere eksempler på -kongevej, finder jeg det sandsynligst, at der her foreligger en navnedannelse sammensat af subst. jagt og subst. kongevej. Om efterleddet -kongevej, se ndfr. u. Kongevejen.

Kirkevejen (Gerlev s., Landerslev, Kirkevang). MB 1682 (grænsebeskr.)

Kierche Veyen, Kierche wien, Kierche Weyen, Kierche veien. – En vej fra Landerslev til (Over Dråby og) Dråby Kirke. Vejen er velkendt i nutiden.

Kirkevejen (Ferslev s., Venslev, Søvangen = Søndervangen). MB 1682 (grænsebeskr.) Kircke weien. – En vej fra Venslev til (kirken i) Ferslev. Vejen er velkendt i nutiden. Der er topografisk forbindelse mellem Kirkevejen og Kirkebro (se p. 50).

Kongevejen (Dråby s., Neder Dråby, Havevang(en) = Lillevang og/eller Slotshegn(et)). MB 1682 (grænsebeskr.) Konge Weyen; K 1748 Konge Vegen. – Navnet består af en appellativ sammensætning kongevej, der egentlig bruges om 'de af Frederik II og Christian IV anlagte landeveje, der var beregnede til kongens eget brug og afspærrede'; senere anvendes ordet i betydningen 'hovedlandevej' (jfr. ODS og Wittendorff, Alvej og kongevej p. 164). Kongevejen er her navn på en vej fra Sundby Færge (se p. 64), langs med Roskilde Fjord, og videre til Jægerspris. Da vejen ikke indgår i det net af kongeveje, som blev anlagt af Frederik II og Christian IV (jfr. Wittendorff a.a.), og da den senere betydning af ordet kongevej ('hovedlandevej') ikke kan komme på tale, er årsagen til navnedannelsen uvis. En nærliggende forklaring er imidlertid, at der er tale om en af kongen anlagt jagtvej (jfr. at ordet kongevej optræder som efterled i navne, dels i Slotshegn(et) (Højmoseskongevej se ovfr.), dels i Nordskoven (Dorthe Frandses Kongevej, se u. Doktor Frandsvej ovfr., Frendevads Kongevej, se u. Fremvadsvej ovfr. og Jagtkongevej(en) se ovfr.). Denne antagelse støttes af en instruktion fra 1730'erne til sognefogderne i Gerlev-Dråby s., hvoraf det fremgår, »at de maa observere, naar de af stedets forvalter herom tilsiges, at Konge- og Jagtvejen fra færgen og i skoven« er således i stand at Hans kongelige Majestæt »naadigst kunne passere« (således H. Munk, Færgegaarden p. 90). I a.a. p. 109 er der gengivet en plan, udarbejdet af inspektør Chr. Løwe ca. 1745, over veje i nærheden af Jægerspris Færgegård. Af denne plan og af MK fremgår det, at vejens forløb er ændret gennem tiderne. Løwes »nye Konge weig« er stort set grundlag for vejens nutidige forløb.

Korsvej, Lille- (Dråby s., Slotshegn(et)). K i Wegener, Abrahamstrup II Lille Korsvei. – Navnet er dannet til en appellativ sammensætning korsvej 'vej, som skærer en anden vej' (jfr. ODS). Der er tale om en vej (nu sti), som skærer Høvedvejen (se ovfr.).

Korsvej, Store- (Dråby s., Slotshegn(et)). K i Wegener, Abrahamstrup II Store Korsvei. – Vedr. det sammensatte appellativ korsvej, se ovfr. u. Lille Korsvej. Der er tale om en vej (nu sti), som skærer Skovriderstien (se p. 42).

Kulhus(e)vejen (Dråby s., Bakkegårde). Wegener, Abrahamstrup II p. 317 Kulhuse-Veien; Uhrskov, Nordsjæll. Folkeliv II p. 177, 182 Kulhusvejen. – Forleddet er bebyggelsesnavnet Kulhus (nu Kulhuse, Gst 1936). Kulhus(e)vejen betegner en sydfra kommende vej, hvis endepunkt er Kulhuse.

Langlandsvejen (Dråby s., Nordskoven). KBJ 1921 [^llan̥lansvājʼən]. – Forleddet er naturnavnet Langeland. Langlandsvejen er identisk med en del af Strandvej(en) (se ndfr.). If. KBJ 1921 »fra Dyrnæs til Bredvig«.

Liebjergsvej (Kyndby s., Kyndby, Verbjergsvang/-marker = Østervang). MB 1682 (grænsebeskr.) Lyebiergs wey. – Forleddet er et naturnavn Liebjerg. Vedr. dette navn, se p. 85. Liebjergsvej er muligvis samme lokalitet som Dalbyvej (se ovfr.).

Luemosevej (Dråby s., Nordskoven). Gst 1936 Luemosevej. – En vej, forbi Luemose, i den sydvestlige del af Nordskoven. Luemosevej er en fortsættelse af Skovfogedvej (se ndfr.). Fortsættelsen af Luemosevej kaldes Alledragsvej (se ovfr.).

Maglehøjvej (Dråby s., Kohave(n)). Jægerspris og Fr. VII p. 328 f. Maglehøjvej. – En vej, der går fra hovedvejen gennem Kohave(n), forbi Maglehøj, og videre til Badevej(en) (se ovfr.).

Mellemledsvej (Dråby s., Nordskoven). Gst 1936 Mellemledsvej. – En vej langs sydsiden af Nordskoven, jfr. husnavnet Mellemledet (Gst 1936). Jfr. også navnet Mellemporten (p. 52).

Møllevej (Skuldelev s., Skuldelev, Hovevang(en)). MK 1784 Møllevej, Møllevig's Stykker. – En vej fra Skuldelev til eller forbi den nedlagte Mariboholms Mølle, Skuldelev s. Vejen er velkendt i nutiden.

Møllevejen (Dråby s., Neder Dråby, Kirkevang og Jægerspris). MB 1682 (grænsebeskr.) Mølle Veyen. – En vej fra Jægerspris til Jægerspris Mølle. Vejen, der er velkendt i nutiden, danner skel mellem Neder Dråbys og Jægerspris's marker.

Oldvejen (Krogstrup s., Dalby). MB 1682 (grænsebeskr.) Aald Weyen. – En ulokaliseret vej, hvis endepunkt antagelig er Olden, området mellem Krogstrup, Onsved, Skibby, Ferslev og Svanholm. Forleddet er enten subst. old, glda. wall, m. ‘udmark, der ligger til græsning; overdrev’ (ODS) eller måske snarere naturnavnet Old(en).

Overdrevsvejen (Dråby s., Jægerspris). MB 1682 (grænsebeskr.) Ofr drifts Weyen. – Forleddet er subst. overdrev, glda. orædrif, n. ‘græsgang’. Der er tale om en vej fra Jægerspris nordpå, jfr. navnet Overdrevshus (Gst 1936). Overdrevsvejen er samme lokalitet som Skovvejen (se ndfr.). Vejen er velkendt i nutiden.

Rævsvejen (Ferslev s., Venslev, Søvangen = Søndervangen). KBJ 1921 [*ˈræːwsväjːən*]. – Forleddet er gen. af dyrenavnet ræv.

Rødstensvej (Dråby s., Nordskoven). K 1879 Rødesteensvei; Gst 1936, Jægerspris og Fr. VII p. 329 ff. Rødstensvej. – Forleddet er naturnavnet Rødsten (se p. 66). Rødstensvej er navn på en nordøst-gående vej fra Skoven i syd til Rødstenslodden i nord.

Selsøvej (Skuldelev s., Skuldelev, Hovevang(en)). MK 1784 Selsoevjigs Stykker. – Forleddet er sognenavnet Selsø. Selsøvej er navn på en vej fra Skuldelev til Selsø Hgd. Vejen er velkendt i nutiden.

Skelvej (Dråby s., Nordskoven). Gst 1936, Jægerspris og Fr. VII p. 329 Skelvej. – Navnet består af en appellativ sammensætning skelvej ‘vej, som danner skel ell. udgaar fra en anden vej (et vejskel); sidevej’ (ODS). Der er tale om en vej fra Strandvej(en) (se ndfr.) i nord til Alledragsvej (se ovfr.) i syd. Nordskoven består af Fællesskoven mod vest og Studehaven mod øst; grænsen mellem dem udgøres af Skelvej (jfr. Jægerspris og Fr. VII p. 329).

Skovfogedvej (Dråby s., Nordskoven). Gst 1936, Jægerspris og Fr. VII p. 332 Skovfogedvej. – En vej i den sydvestlige del af Nordskoven. Fortsættelsen af Skovfogedvej kaldes Luemosevej (se ovfr.).

Skovvej (Gerlev s., Gerlev, Kirkevang(en)). MK 1771 Skovveistykker; MK 1808 Skov Vei Stykker. – Det er usikkert, for det første om det deducerede Skovvej er et proprium eller et appellativ, for det andet om Skovvej refererer til en vej fra Lyngerup over Gerlev til Færgelund(en)

eller til en vej fra Skuldelev vest om Tørslev og Gerlev og videre nordpå til Nordskoven. Da Færgelund(en) i reglen benævnes med lund og ikke skov, er der muligvis tale om den sidstnævnte, nu forlagte vej (jfr. Vestervej ndfr.).

Skovvej (Ferslev s., Venslev, Kyndbyvang(en)). MB 1682 Schouf Weys Aaß, Skoufweyß Aaßen; MK 1798 (1805) Skovs Agre. – En vej fra Venslev, nordpå mod Kyndby. Vejen er velkendt i nutiden. Selv om det ikke kan udelukkes, at det deducerede *Skovvej* er et appellativ, er der dog flere indicier, som peger i retning af et proprium. F.eks. fremgår det af et sognevidne (24/11 1482), at der har været vejforbindelse fra Ferslev s. over Kyndby og videre til Hornsved (nu Nordskoven, Dråby s.). Længere nordpå, mellem Lyngerup og Landerslev samt fra Jægerspris og nordpå, træffes endvidere navnene *Skovvej(en)* og *Skovvejen* (se ndfr.).

Skovvej(en) (Gerlev s., Landerslev, Lyngerupsvang). MB 1682 (grænsebeskr.) Schouf Weyen, schouf veyen, schouf wienn; MK 1771 Skouveistykker. – En vej fra Lyngerup til Landerslev. Vejen er velkendt i nutiden. MK's *Skouveistykker* er samme lokalitet som Bredeagre på Vejen (se p. 115). Jfr. *Skovvej* (Ferslev s.) ovfr. og *Skovvejen* ndfr.

The image shows a handwritten Latin document, likely a church record or witness statement. The text is written in a cursive script and is somewhat difficult to read due to the handwriting. It appears to be a witness statement from 1482, as indicated by the caption below. The text mentions a witness named Peder Torbernsøn Billes and describes a witness statement from 1482.

Uddrag af 24/11 1482. Peder Torbernsøn Billes Arkiv. RA.

»Allæ men thette breff see æller høre helsse vi iep andhersß sognepresth i fersløff herlugh persß i gerløff a vapn ok per nielsß fowghet i egholm ewinneligh meth gwth ok gøre vitherlichth meth thette vorth opnebreff ath anno domini mcdlxxx secundo dominica proxima ante festum sancte katerine virginis var skickette for oss ok fore mangæ flere gwodæ men som tha ner^{de} vare vppa fore^{de} fersløff sognesteffnæ velborn man per byllæ i swanneholm ok spurdæ sik fore meth menigæ sognemen om thet var seeth æller reth æller var meth villiæ vethertagher thet for^{de} fersløffs sognemen skullæ gøre dampmæ broer æller forbætræ nogræ veyæ paa kindby march melløm for^{de} kindby ok hornssweth liggendis ok ther paa baddis for^{de} per byllæ eth sognevitnæ af xii dannemen i for^{de} sogn ...«

Skovvejen (Dråby s., Jægerspris). MB 1682 (grænsebeskr.) Skouf Weyen. – En vej fra Jægerspris, nordpå mod Nordskoven. Skovvejen er samme lokalitet om Overdrevsvejen (se ovfr.). Jfr. Skovvej (Ferslev s.) og Skovvej(en) ovfr.

Skørholmsvej(en) (Dråby s., Nordskoven). K II ca. 1850 Skørholmsveien; K 1879 Skjørholmsvei; Gst 1936, Jægerspris og Fr. VII p. 340 Skørholmsvej. – Forleddet er naturnavnet Skørholm. Der er tale om en vej i den nordøstlige del af Nordskoven. Skørholmsvej(en) er en fortsættelse af Ørnekuilevej (se ndfr.).

Slettevej (Dråby s., Louiseholm). Jægerspris og Fr. VII p. 303 Slettevej. – En ulokaliseret vej i den sydligste del af Louiseholm Plantage. Forleddet er subst. slette 'flad landstrækning'.

Strandvej(en) (Dråby s., Nordskoven). Gst 1936 Strandvej; Jægerspris og Fr. VII p. 331, 333 Strandvejen. – En vej langs stranden (Roskilde Fjord) i Nordskoven. Et stykke af Strandvej(en) kaldes også Langelandsvejen (se ovfr.).

Strandvejen (Kyndby s., Kyndby, ? Røglevang/-marken = Mellemvang(en)). MB 1682 (grænsebeskr.) Strand Weyen. – En ulokaliseret vej, hvis endepunkt er stranden (Isefjordskysten) nord for Kyndby.

Svanholmsvej (Kyndby s., Kyndby, Verbjergsvang/-marker = Østervang). MB 1682 (grænsebeskr.) Suanholms wey, Svanholms Wey. – Forleddet er hovedgårdsnavnet Svanholm, Krogstrup s. Der er tale om en vej fra Kyndby til (Krogstrup og) Svanholm. Vejen, der ikke kendes i nutiden, er aftegnet på MK 1802, men forekommer ikke på VSK 1768.

Svanholmsvej (Ferslev s., Venslev, Kyndbyvang(en)). MB 1682 (grænsebeskr.) Svaneholms Wey. – Vedr. forleddet, se ovfr. u. Svanholmsvej. Der er tale om en vej fra Venslev til Svanholm. Vejen er velkendt i nutiden.

Teglværksvej (Dråby s., Louiseholm). Gst 1936 Teglværksvej. – En vej fra Stærgård(en), nordpå mod teglværket ved Dyrnæs. If. Jægerspris og Fr. VII p. 333 var teglværket i brug fra 1872 til ca. 1890. Vejens forløb i Nordskoven kaldes Strandvej(en) (se ovfr.).

Tværvej (Dråby s., Kohave(n)). Jægerspris og Fr. VII p. 327 Tværvej. – Navnet består af en appellativ sammensætning tværvej 'vej, der gaar paa tværs af en anden (større) vej (for enden af denne ell. som sidevej)' (ODS). Der er tale om en vej, der forbinder hovedvejen gennem Kohave(n) og vejen til Louiseholm.

Tværvej (Dråby s., Nordskoven). I 1926 Tvervej; Gst 1936, Jægerspris og Fr. VII p. 332 Tværvej. – Vedr. det sammensatte appellativ tværvej, se ovfr. u. Tværvej. I 1926 har en lidt anden lokalisering af Tværvej end de øvrige kilder, men der er givetvis tale om samme vej. If. de sidstnævnte betegner Tværvej en øst-vest-gående vej, der forbinder Horsemosevej (se ovfr.), Jagtkongevej(en) (se ovfr.) og Rødstensvej (se ovfr.). Fortsættelsen af Tværvej kaldes Jagthusvej (se ovfr.).

Verbjerg(s)vej (Kyndby s., Kyndby, Verbjergsvang/-marker = Østervang). MB 1682 (grænsebeskr.) Weyerbiereg Vey, Werbiereg Wey. – En vej fra Kyndby, nordpå forbi Verbjerg (nu Virkebjærg, Gst 1962). Til trods for at vejen kendes i 1682 og er aftegnet på MK 1802 («Vej til Overbjerg» ∴ hovedgården Orebjerg i Krogstrup s.), forekommer den ikke på VSK 1768. En del af vejen er velkendt i nutiden.

Vestervej (Gerlev s., Tørslev, Kirkevungen = Gerlev Vang). MK 1772 Westervigsagre. – Det er usikkert, om der foreligger en sammensætning på -vej eller -vig. Af VSK 1768 og MK fremgår det, at der fra Skuldelev har gået en vej nordpå vest om Tørslev og Gerlev og videre mod Over Dråby. Westervigsagre ligger i umiddelbar nærhed heraf og henviser muligvis til denne nu forlagte vej (jfr. Skovvej, Gerlev s. ovfr.).

Vildtbondevej (Dråby s., Nordskoven). Jægerspris og Fr. VII p. 332 Vildtbondevej. – En vej, der udgår fra Skovfogedvej (se ovfr.), i den sydvestlige del af Nordskoven. Forleddet er et sammensat subst. vildtbonde. If. Kyhn Flint, Hornsved el. Jægerspris Skov p. 21 bestod en vildtbondes hverv i mod en vis betaling at bortkøre det vildt, der blev nedlagt på jagterne.

Øllemosevej(en) (Dråby s., Nordskoven). K II ca. 1850 Øllemosevejen; K 1879 Øllemosevei; Gst 1936, Jægerspris og Fr. VII p. 338 Øllemosevej. – Forleddet er naturnavnet Øllemose. Øllemosevej(en) er navn på en vej i den sydøstlige del af Nordskoven.

Ørnekulevej (Dråby s., Nordskoven). K II ca. 1850 Ørnekuleveien; K 1879 Ørnekulsvei; KBJ 1921 [^løʁnə|kul's'væj']; Gst 1936 Ørnekulevej. – Forleddet er et naturnavn Ørnekuld/-kule. Der er tale om en øst-vestgående vej, som strækker sig fra Skelvej (se ovfr.) til Fremvadsvej(en) (se ovfr.). Fortsættelsen af Ørnekulevej kaldes Skørholmsvej(en) (se ovfr.).

-brød

Subst. glɔa. brøt, svarende til oldn. braut, f. kan som stednavneled både optræde i betydningen 'vej' og i betydningen 'opbrudt jord', se DS III p. XX f. u. Brød. Ordet indgår formentlig som efterled i navnet *Vandbrød* (Ferslev s., Venslev), AarbFrbAmt 1936 p. 15 Vandbrød. Da lokaliteten if. a.a. er en bakke, kan efterleddets betydning imidlertid ikke fastslås.

-led, glɔa. lēth, f.

Subst. glɔa. lēth, f. 'vej' forekommer undertiden som stednavneled. Det er imidlertid ofte vanskeligt at identificere ordet, fordi det lydligt kan falde sammen med en række andre ord (se p. 53). Muligvis indgår det pågældende ord som efterled i navnet *Ramled* (Krogstrup s., Krogstrup, Sobjergsvang), MK 1798 Ramlies Agre. Forleddet i dette navn er antagelig et subst., identisk med det svenske dialektord ramm 'fugtig eng, sump' (jfr. DS II p. 68). Efterleddet kan som sagt være subst. glɔa. lēth, f. 'vej' (vedr. lydudviklingen glɔa. ē > [iə], se KortFm p. 68 f. samt kort nr. 32), men det er dog ikke muligt med sikkerhed at fastslå efterleddets opr.

-allé

Det unge franske låneord allé 'vej ell. gang mellem to rækker træer' (ODS) optræder som efterled i fem navne.

Navnene er følgende:

Brede Allé (Dråby s., Slotshegn(et)). Jægerspris og Fr. VII p. 322, 324 Brede Alle. – En allé til Julianehøj (Gst 1966). If. a.a. p. 322 er alleen anlagt af arveprins Frederik i 1770'erne.

Fasanalleen (Dråby s., Slotshegn(et)). K i Wegener, Abrahamstrup II Fasan Alleen; Trap⁵ p. 274, Jægerspris og Fr. VII p. 322 f. Fasanalleen. – En allé til Fasangården i Slotshegn(et). Fasanalleen er anlagt af kronprins Frederik (den senere Frederik V) i 1740'erne (jfr. Jægerspris og Fr. VII p. 322 f.).

Frederik V's Allé (Dråby s., Kohave(n)). Gst 1936 Fr. Vs Allé; Jægerspris og Fr. VII p. 280, 327 Frederik V's Alle. – En allé, der forbinder hovedvejen gennem Kohave(n) og vejen til Louiseholm. Frederik V's Allé er anlagt af kronprins Frederik (den senere Frederik V) i 1740'erne (jfr. Jægerspris og Fr. VII p. 279 f.).

Kandelaberalleen (Dråby s., Jægerspris). Trap⁵ p. 274 Kandelaberalleen. – En allé ved Jægerspris Slot. Forleddet er subst. kandelaber, anvendt om '(kunstig) form for frugttræer i espalier' (ODS betydning 2.1).

Svanholmsallé (Krogstrup s., Svanholm). H.P. Hansen, Kyndby og Krogstrup p. 41 Svanholms Allé. – I a.a. p. 61 hedder det: »Fra Syd og Nord fører en meget smuk, gammel Allé ... til Svanholm«. Den mark, som gennemskæres af Svanholmsallé, hedder Allémark (se p. 85).

-sti

Som allerede nævnt under omtalen af -vej, bruges ordet sti almindeligvis i betydningen 'gangsti'. Homonymt, men etymologisk ubeslægtet med det pågældende ord, er subst. sti 'fold, indhegning', 'rum til mindre husdyr', der indgår i det sammensatte appellativ svinesti. Navnene *Svinestisagre/-ås* (Krogstrup s.), *Svinestishul*, *Svinestishøj* (Kyndby s.) og *Svinestisvrætter* (Skibby s.) kan derfor lades ude af betragtning i denne sammenhæng. M.h.t. navnet *Bertelsti* er det usikkert, om efterleddet er subst. sti 'gangsti' eller subst. sti 'fold, indhegning', idet lokalitetens art ikke med sikkerhed kan fastslås. Da den førstnævnte mulighed ikke kan udelukkes, er navnet medtaget ndfr.

Endelig kan efterleddet i belægget [*røð|sdi'ən*] formelt både være subst. sten og best. form af subst. sti. Navnet er optegnet af KBJ 1921 og af denne lokaliseret til en pynt ved Roskilde Fjord. Efterleddet er derfor snarest subst. sten og navnebæreren et sømærke (se videre p. 66).

Ca. halvdelen af navnene på -sti (ialt syv) træffes i den sydlige del af Slotshegn(et), hvis største attraktion gennem 200 år har været arveprins Frederiks Mindelund (jfr. Jægerspris og Fr. VII p. 286 og 324 samt Trap⁵ p. 274 ff.).

Subst. sti 'gangsti' indgår som efterled i 14 navne. Som sidste sammensætningsled i et sammensat appellativ træffes ordet desuden i navnet Lille Tværsti.

Navnene er følgende:

Bertelsti (Skibby s., Skibby, Skuldelev Vang). MB 1682 Bertelstie; MK

1779 Bertel Stie. – Forleddet er mandsnavnet Bertel. Som nævnt ovfr. er det usikkert, om efterleddet er subst. sti 'gangsti'. Der er i så fald snarest tale om et semantisk sekundært navn, idet Bertelsti i MB 1682 tilsyneladende betegner et markstykke. Lokaliteten ligger umiddelbart øst for en vej fra Skibby nordpå. Ved Bertelsti deler vejen sig i to dele, hvoraf den ene fortsætter videre nordpå, mens den anden har retning mod Bonderup. Det er muligvis den sidstnævnte, forbindelsen Skibby-Bonderup, navnet Bertelsti har relation til. Kun enkelte dele af det omtalte vejforløb er kendt i nutiden.

Dalbysti (Gerlev s., Lyngerup, Dalby Vang). MB 1682 Dalbye Sties Ager(s) Aaß, Dalbye(s) Sties Ag(g)ere. – Dalbystisager(s)ås/-agre er samme lokalitet som Stisagre (se p. 88). Forleddet i det deducerede Dalbysti er landsbynavnet Dalby, Krogstrup s. Der er tale om en vej fra Lyngerup til Dalby. En del af vejen er velkendt i nutiden. Formentlig har den pågældende vej opr. været en sti. Hvornår omdannelsen fra sti til vej i givet fald har fundet sted, er det imidlertid ikke på grundlag af navnestoffet muligt at udtale sig om. I topografisk forbindelse med Lyngerup-Dalby-vejen træffes i Dalbys bymark navnet Vejagre/-ås(en) (se p. 83), som første gang er belagt i MB 1682.

Fiskersti (Vellerup s., Vellerup, Skjoldebjergsvang = Bankevang). MK 1803 Fisker Stie. – Forleddet er subst. fisker. Fiskersti er navn på en sti fra Vellerup til stranden. Stien forekommer ikke på Gst.

Højmosestien (Dråby s., Slotshegn(et)). K i Wegener, Abrahamstrup II Højmosestien. – Forleddet er naturnavnet Højmose(n). Højmosestien betegner en lille sti, der forbinder Højmoseskongevej (se p. 32) og Høvedvejen (se p. 32). Fortsættelsen af Højmosestien kaldes Kongebøgstien (se ndfr.).

Høvedstien (Skuldelev s., Skuldelev, Lundevang(en)). I 1922 [höu¹sdæj'æn] Høvestien. – I 1922: »Sti til Malkning af Kvæget«. Forleddet er antagelig subst. høved, gl. høvæth 'stykke hornkvæg, kreatur' (ODS). Der er tale om en sti i den nordlige del af Skuldelevs bymark. Stien er ikke aftegnet på Gst.

Jættestuetien (Dråby s., Slotshegn(et)). K i Wegener, Abrahamstrup II Jættestue Stien. – En lille sti, der fører til Jættestuen, i den østlige del af Slotshegn(et). Jættestuen blev i 1740'erne opdaget og udgravet af Frederik V (jfr. Trap⁵ p. 274).

Kirkestien (Skuldelev s., Skuldelev, Hovevang(en)). I 1922 Kirkestien. – En sti til kirken i Skuldelev. Stien forekommer ikke i nutiden.

Kongebøgstien (Dråby s., Slotshegn(et)). K i Wegener, Abrahamstrup II Kongebøg Stien. – En sti fra Højmoseskongevej (se p. 32), nordpå forbi Kongebøgen (nu Navnebøgen, Gst 1966). Kongebøgstien er en fortsættelse af Højmosestien (se ovfr.).

Langesti (Skibby s., Skibby, Ferslev Vang). MB 1682 Langesties Wrætter. – Det er vanskeligt at afgøre, om Lange- i Langestisvrætter fungerer som FP-led (»de lange Stisvrætter«) eller som en del af forleddet (»vrætterne (∴ forpløjningerne) ved Langesti«).⁸ Sammensætningsformen med -s-, der som oftest indicerer, at forleddet i en sammensætning udgøres af et proprium (jfr. Stednavneforskning I p. 79 ff.), er i dette tilfælde ikke et tilstrækkeligt kriterium til at afgøre, om der er tale om et FP-led eller en del af forleddet. Der findes i materialet flere eksempler på, at appellativet sti 'gangsti' kan have s-form, når det indgår som første led i en sammensætning, se u. Sti- p. 87 ff. Hvis Lange- i Langestisvrætter fungerede som FP-led kunne man imidlertid forvente, at der i materialet også forekom enten et *Stisvrætter eller et *Småstisvrætter (Korte-, Skam- el. lign.). Da dette ikke er tilfældet, har jeg anset det for rimeligst at opfatte Lange- som en del af forleddet.

Ridebanestien (Dråby s., Slotshegn(et)). K i Wegener, Abrahamstrup II Ridebane Stien. – Forleddet er subst. ridebane i betydningen 'jævnet, afgrænset (med smuld ell. lign. dækket) plads ell. ringformet bane (under aaben himmel ell. i ridehus), beregnet til rideøvelser' (ODS betydning 2). Ridebanestien er navn på en lille sti, ved Ridebanemose (a.a.), i nærheden af Fasangården.

Skovriderstien (Dråby s., Slotshegn(et)). K i Wegener, Abrahamstrup II Skovrider Stien; Trap⁵ p. 275 Skovriderstien. – En nord-syd-gående sti i den østlige del af Slotshegn(et).

Slagtersti(en) (Ferslev s., Ferslev, Fakshøj(s)vang(en)/-marken). MB 1682 Slagter Sties Aggerne, Slagterstien; MK 1785 (1805) Slagterstie Agre. – En ulokaliseret sti i Ferslevs bymark.

8. Kun en opfattelse af Lange- som en del af forleddet berettiger til af Langestisvrætter at deducere et Langesti.

Stjernestien (Dråby s., Slotshegn(et)). K i Wegener, Abrahamstrup II Stjerne Stien. – Forleddet er subst. stjerne, muligvis brugt om 'plads (i en skov), hvorfra flere (5 osv.) veje ell. stier udstråler' (jfr. ODS betydning 5.8). Stjernen, som navnet i givet fald vidner om, kan dog ikke erkendes. Stjernestien betegner en øst-vest-gående vej (opr. sti?) i den sydlige del af Slotshegn(et).

Tværsti, Lille- (Dråby s., Slotshegn(et)). K i Wegener, Abrahamstrup II Lille Tversti. – Navnet er dannet til et sammensat appellativ tværsti 'sti, der gaar paa tværs af en anden færdselsled, en (hoved)sti olgn.' (ODS). Der er tale om en lille sti mellem Gærdevejen (se p. 31) og Stjernestien (se ovfr.) i den sydøstlige del af Slotshegn(et).

Øresti (Ferslev s., Vejleby, Søndervang/-mark). MK 1803 (Vellerup) Øre Stie. – Forleddet er subst. øre 'sandet eller gruset strandbred'. Øresti betegner en sti til eller langs med stranden, midtvejs mellem Vejleby og Vellerup.

-strædel-strade

Subst. stræde bruges if. ODS i betydningen 'bivej; tværvej; spec. om indhegnet vej ell. vej, der fører fra hovedvejen op til en gaard; undertiden ogs. om vej, der fører gennem en snævring, over et vanskeligt farbart terræn'. I materialet indgår ordet i fire navne. Da der i alle fire tilfælde er tale om veje inde i eller i umiddelbar nærhed af en landsby, er det snarest i en forholdsvis neutral betydning 'smal vej' (jfr. B. Jørgensen, Dansk gadenavneskik p. 78 f.), ordet forekommer her, og ikke i de mere specielle betydninger, som anføres i ODS. Desuden findes der i materialet et enkelt eksempel på -strade, en dialektal sideform til subst. stræde. Ordet strade kendes både i betydningen 'smal vej' og 'jordstrimmel', og i det pågældende navn kan det ikke med sikkerhed afgøres, hvilken betydning af ordet der foreligger. Da den første betydning er den mest almindelige, anføres navnet her sammen med navnene, der indeholder ordet stræde.

Navnene er følgende:

Kindholmsstræde (Kyndby s., Kyndby, Knibe(s)bjerg(s) Vang/-Marker = Vestervang). MB 1682 (grænsebeskr.) Kindholms strede. – Forleddet er stednavnet Kindholm, som er navn på en forsvundet hovedgård i Kyndby s., nu et voldsted.

Loppestrædet (Skuldelev s., Skuldelev). I 1922 Loppestrædet. – En vej

midt i Skuldelev. Leppestrædet er muligvis et elliptisk *Loppeholmstrædet, idet lokaliteten har topografisk forbindelse med Loppeholm(en) (KBJ 1921 [^lɔp|hɔl'm]; I 1922 [låbə'hålm'øn] Loppeholmen).

Møllestrade (Kyndby s., Kyndby, Røglevang/-marken = Mellemvang(en)). MB 1682 Møllstrats Aaß, Mølls trats Aas. – Se ovfr.

Strædet (Selsø s.). I 1922 Strædet. – En ulokaliseret vej. If. I 1922 er Strædet navn på en smal vej mellem syv tæt sammenbyggede gamle huse. Af denne oplysning antager jeg, at der er tale om en lokalitet i en af Selsø sogns landsbyer, Sønderby eller Østby.

Syltebøttestræde (Skuldelev s., Skuldelev). I 1922 Syltebøttestræde. – Forleddet er stednavnet Syltebøtte(n), der if. I 1922 betegner en del af Skuldelev by.

-gyde

Subst. gyde i betydningen 'smal (især: indhegnet, inddiget) vej' (ODS betydning 2) optræder en enkelt gang som efterled, nemlig i:

Oldegyden (Dråby s., ? Slotshegn(et)). MK 1763-71 (1858) Olleggyden. – Forleddet er subst. old, glda. wall, m. 'udmark, der ligger til græsning; overdrev' (ODS). Der er tale om en ulokaliseret vej.

-strøg

Formelt kan subst. strøg i betydningen 'strækning, der passerer; den vej, de gader olgn., der er en persons rute' (ODS betydning 6.1) indgå som efterled i navnet *Tarmestrøg* (Krogstrup s., Dalby, Lyngerupsvang(en)), MB 1682 Tarme Strøg Aas, Tarme Strøg Eng; MK 1798 Smaae Tarme Strub, Store Tarme Strub. ODS anfører endvidere som betydning 6.2 'landevej ell. (nu vist kun) gade med (livlig, stærk) gennemgaaende færdsel; færdselsåre; gade ell. kvarter i en by, betragtet m.h.t. færdsel (og butikshandel)'. Da subst. strøg almindeligvis ikke anvendes som efterled i vej-navne⁹, da Tarmestrøg tilsyneladende hverken i MB eller på MK betegner en færdselsåre, og da en vej i nærheden af lokaliteten ikke kan dokumenteres, er jeg imidlertid mest tilbøjelig til at lade navnet ude af betragtning i denne sammenhæng.

9. Det eneste eksempel, jeg er stødt på, er Ulvestrog (DS IV p. 540).

-kætte

I sjællandsk kendes subst. kætte i betydningen 'smal gang (passage) mellem to bygninger (ofte med laage for den ene ende)', 'gyde ell. vej med voldgrøfter paa begge sider' (ODS betydning 2). Ordet kendes imidlertid også i betydningen 'lille rum ell. indelukke til kalve, faar, svin olgn.' (ODS betydning 1). Det pågældende ord træffes som efterled i navnet *Lille Fårekætten* (Skuldelev s., Onsved, Lillevang(en) = Bavnevang), MB 1682 Lille Faare Kettens Aas. Lokaliteten kan kun relativt lokaliseres, men da forleddet er dyrenavnet får, og da der mellem for- og efterled skabes en naturlig semantisk relation, hvis subst. kætte optræder i betydningen 'lille rum eller indelukke', finder jeg det rimeligst at se bort fra navnet i denne sammenhæng. Muligvis foreligger der en appellativ sammensætning *fårekætte med betydningen 'indelukke til får, fåresti', jfr. Kr. Hald »Stednavne i Gladsaxe Sogn«, i ÅrsskrGladsaxeKom 1978 p. 31.

Selv om færdselsårernes linieføring tidligere i høj grad var naturbestemt, stødte trafikken alligevel undertiden på *hindringer i form af sumpede strækninger og vandløb*, som det var nødvendigt at passere. Korte og lavvandede forhindringer kunne forceres ved hjælp af *opfyldninger* eller der dannedes *vadesteder*. I andre tilfælde måtte forhindringen passeres ad *broer*.

-kås

Subst. kås, der nu kun kendes i betydningen 'leje for mindre baade, dannet af to rækker sten, hvorimellem baadene kan lægges' (ODS), antages af Kr. Møller, *Kås og brygge* p. 81 ff. at have gennemløbet følgende betydningsudvikling: 'vej over sumpet terræn; dæmning' > 'anløbsbro, bådebro' > 'bådeleje' (anderledes Elmevik, *Nordiska ord på kåk- och kāk(s)-*). Ordet forekommer som efterled i navnet:

B(j)ernekås (Skuldelev s., Skuldelev, Lundevang(en)). MB 1682 (grænsebeskr.) Bierne Kaas Aaeß, Biernekaaes Bech, Bernekaas Moeße. – Da der er tale om en lokalitet i Skuldelevs bymark, langt fra kysten, kan -kås ikke tillægges en betydning 'bådeleje', og det er da snarest den af Kr. Møller a.a. antagne, opr. betydning af ordet, som foreligger her. Vedr. forleddet, se u. *B(j)ernevad* p. 46 f. Der er topografisk forbindelse mellem *B(j)ernekås* og *B(j)ernevad*.

-vase

Subst. vase i betydningen 'vej, som er anlagt over en vandsamling (fx. en mose) ell. et sumpet, fugtigt terræn ved opfyldning med risknipper, grene, jord olgn.' (ODS) indgår formentlig som efterled i et enkelt navn. Som stednavneled kan ordet imidlertid også optræde i betydningen 'anløbsbro, bådeleje' (jfr. Kr. Møller, Kås og brygge p. 57 ff.) samt i betydningen 'eng, mose' (jfr. a.a. p. 70 ff.), og det kan ofte være vanskeligt at træffe et valg mellem de sproglige muligheder.

Navnet er:

Bolvase(n) (Dråby s., Nordskoven). MK 1763-71 (1858) Bolwasen; K I ca. 1850 Bolvadsmose; K II ca. 1850 Bolvads Mose; GI 1896 Bolvadsmose. – Forleddet er subst. gl. bol, bul 'planke, bjælke'. Af ekstra-lingvistiske årsager kan ordet vase ikke være brugt i betydningen 'anløbsbro, bådeleje', idet det drejer sig om en lokalitet i den sydvestlige del af Nordskoven, langt fra kysten. Da der desuden mellem for- og efterled kan etableres en naturligere semantisk relation, hvis *-vase* forekommer i den førstnævnte betydning, end hvis det forekommer i betydningen 'eng, mose', finder jeg det sandsynligst, at *Bolvase(n)* refererer til et samfærdselsfænomen, bestående af planker eller bjælker. Jfr. som en mulig parallel, navnet *Bolvase* (Rye s., Volborg h.), MB 1682 Balwasse Eng; MK 1791 Bollevads Mark.

-vad

Subst. vad, gl. wath, n. 'vadested', der er afledt af roden i verb. vade, indgår som efterled i ni navne. Ingen af lokaliteterne kan i dag erkendes som vadesteder.

Navnene er følgende¹⁰:

Andekærs[vad] (Dråby s., Bakkegårde). MB 1682 »Udj Skoufuen findis Et Wad Kaldes Anne Kiers«. – Forleddet er naturnavnet *Andekær*.

B(j)ernevad (Skuldelev s., Skuldelev, Lundevang(en)). MB 1682 Lille Berne wads Agre, Mellem Bernewads Agre, Berne Wads Aaes, Bierre wadß Aaeß, Bier(e) wadz aaes, Bernewads Hofuidt Aaes, Bierge wadz

10. De tvivlsomme belæg *Strandwads gierdet*, *Strandwadz gierdet* (MB 1682 (grænsebeskr.)) er ladt ude af betragtning, idet der sandsynligvis er tale om en fejl for *Strandvangsgærdet* (MB 1682 (grænsebeskr.) *Strand wangs gierde*). *Strandvang(en)* er den ene af landsbyen Tørslevs tre vange. Tørslev ligger i Gerlev s.

Bech, Bierrewads Bech; MK 1784 Bornevaad; I 1922 [börn'våj.] Børnevaad eller Barnehullet. – Forleddet er gen. biarna(r) af dyrenavnet glda. biorn, m. 'bjørn'. Vedr. formerne uden n, se Aage Hansen, Den lydlige udvikling II p. 330 m. henvisn. Der er topografisk forbindelse mellem B(j)ernevad og B(j)ernekås, se p. 45.

Fremvad (Dråby s., Nordskoven). MK 1763-71 (1858) Frendewaad; K u.å. Frendevads mose; K I ca. 1850 Fremvadsmose. – Forleddet er antagelig subst. frænde 'slægtning', eventuelt i funktion som fornavn, jfr. DgP I sp. 316 ff. Vedr. overgangen n > m foran labial, se BrN GG II § 316 og Kaj Bom »Nordsjællandsk for hundrede år siden«, i DF XIV 1945 p. 72. Der er topografisk forbindelse mellem Fremvad og Fremvadsvej(en) (se p. 30).

Hønevad (Ferslev s., Ferslev, Lysehøjsvang). MB 1682 Hønne Vads Aaß; MK 1785 (1805) Hønevaads Agre.

Langvad (Dråby s., Jægerspris). MK 1763-71 (1858) Langwod, Langwods mose; MK 1772, MK 1809 (Jægerspris) Langevads Mose; MK 1809 (Louiseholm) Lange vads Mose; MK 1842 (Louiseholm) Langvads Mose; MK u.å. (Neder Dråby og Kobbeltårde) Langevads Eng; Wegener, Abrahamstrup II p. 266, 271 Langvadmosen, p. 281 Langvadsmose, p. 292 Langvads-Plantage, p. 318 Langvadsplantagen; K 1879 Langevads Plantage; Gst 1898 Langvad Plantage; KBJ 1921 [^llaŋvað] Langvad Plantage; Gst 1936 Langvad Plantage; Trap⁵ p. 269, 279 Langvad plantage. – Lang(e)vadsmose strækker sig fra Jægerspris's mark ind i Kobbeltårdenes og Louiseholms marker.

Møllevad (Krogstrup s., Orebjerg). MK 1791 Møllerhaugen eller Møllevad; MK u.å. Møllerhaugen eller Møllevaad.

Oldvadet (Skibby s., Bonderup). MB 1682 (grænsebeskr.) Aallwadet, olwadet. – Forleddet er enten subst. old, glda. wall, m. 'udmark, der ligger til græsning; overdrev' (ODS) eller måske snarere naturnavnet Old(en). Lokaliteten ligger i Bonderup(s) Old, som er en del af Olden (vedr. Olden, se u. Oldvejen p. 35).

Sandvad (Dråby s., Nyhuse). MK 1763-71 (1858) Sandvods mose; MK 1772 Lille Sandvad; MK 1772-73 Sandvads Mose; K 1781 Sandvads Mose, Lille Sandvad.

Sænkevad (Skuldelev s., Skuldelev, Hovevang(en)). MB 1682 Senche Wads Aaes, Senchewadz Aaes, Senchewads Aa(e)ß; MK 1784 Senkevaad. – Forleddet er subst. sænk(e) 'sted, hvor jorden er saa blød, at man let synker i; dyndet, sumpet sted, morads olgn.' (ODS).

-bro

Når subst. bro træffes som efterled i stednavne, kan der både være tale om lokaliteter, der er knyttet til vejføringen på land, og lokaliteter, der har forbindelse med samfærdslen til søs. Kun navne på -bro, sigtende til den første type af lokaliteter, vil blive omtalt i dette afsnit.

Som efterled i navne på lokaliteter, der er knyttet til vejføringen på land, kan ordet bro optræde med et betydningsindhold, der angår forskellige kommunikationsanlæg. Det kan således anvendes dels om et egentligt broanlæg, hævet over vandoverfladen, dels om et vejanlæg, f.eks. dannet ved opfyldning, gennem vand eller fugtigt terræn, jfr. KLNM II sp. 255 ff. Endelig kan ordet også bruges om en færdselsåre med stembrolægning (jfr. a.a. sp. 256 samt ODS I Bro betydning 3).

Da det kun ved ekstra-lingvistiske kriterier er muligt at afgøre, hvilken art af kommunikationsanlæg ordet bro henviser til, og da de saglige forhold, som ligger til grund for -bro-navnene, i en del tilfælde ikke længere kan erkendes i terrænet, har jeg ikke forsøgt at adskille de forskellige betydninger af ordet.

Subst. bro indgår som efterled i 22 navne og træffes desuden i to navne, Fjællebro og Stokkebro, bestående af appellative sammensætninger.

Navnene er følgende:

Bregnebro (Selsø s., Østby, Sellaris(e) Vang). KBJ 1921 ['brajnə|br0s']. – Forleddet er plantenavnet bregne 'Dryopteris'.

Buskebjerg Bro (Selsø s., Østby, Sellaris(e) Vang). GI 1896 Buskebjerg Bro; Gst 1897 Buskebjerg Bro; I 1922 (Skuldelev), Gst 1936 Buskebjærgbro. – Forleddet er naturnavnet Buskebjerg.

Børreholmsbro (Skuldelev s., Skuldelev, Kirkevang(en)). MB 1682 (grænsebeskr.) Børreholms Broe. – Forleddet er naturnavnet Børreholm(en). Børreholmsbro har forbindelse med den nu forlagte vej fra Skuldelev vest om Tørslev og Gerlev og videre nordpå mod Over Dråby (jfr. Skovvej, Gerlev s. p. 35 f. og Vestervej p. 38). Sml. Tørslevbro(en) ndfr.

Børstebro (Skibby s., Skibby, Skuldelev Vang). MK 1779 Børstebro. – Forleddet kan være subst. børste, oldn. burst, f., brugt som plantenavn, og da snarest om 'katteskæg, *Nardus stricta*', se Kr. Hald i APHS XVIII 1945 p. 270. Der er topografisk forbindelse mellem Børstebro og Børstested (se p. 54). Lokalteterne ligger ved Spangsgærde, Skibby s. (se p. 96).

Drengebro (Selsø s., Østby, Selleris(e) Vang). MK 1782 Drengebro Enge. – Forleddet er subst. dreng, formentlig i betydningen 'tjenestedreng, karl' (Kalkar betydning 2).

Fjællebro (Skuldelev s., Skuldelev, Lundevang(en)). I 1922 [fjæl'ə'bråw] Fjællebro. – Navnet består af en appellativ sammensætning fjællebro 'bro sammentømret af fjæle' (ODS). Første led er subst. fjæl 'mindre stykke fladt, udsavet træ; bræt' (ODS).

Færgebro (Dråby s., Neder Dråby, Lundevang). MK u.å. Færgebroestykker. – Færgebroestykker betegner en lokalitet i nærheden af Kongevejen (se p. 33). Da det drejer sig om en lokalitet inde i landet, kan forleddet i navnebelægget ikke være det sammensatte appellativ færgebro 'bro, hvorfra der foregår færgefart'. Færgebroestykker må betyde »stykkerne ved Færgebro«, og indholdet i det deducerede navn Færgebro må være »broen, som fører til færgen ɔ: Sundby Færg«. Vedr. forleddet, se p. 101.

Gærdebro (Dråby s., Slagelsegårdene). MK 1772 Gærebroestykker. – Vedr. forleddet, se u. Gærdevejen p. 31.

Holmebro (Gerlev s., Lyngerup, Dalby Vang). MB 1682 (grænsebeskr.) Holmebroe. – Holmebro kan relativt lokaliseres til det nordvestlige hjørne af Lyngerups bymark; ved Holmeagre (MB 1682 Holme Ager Aaß; MK 1771, MK u.å. Holmeagre; MK 1787 Holm agre). I dette hjørne af bymarken findes vidnesbyrd om en vej, Broledsvej (se p. 28), fra Lyngerup vestpå. Holmebro har muligvis forbindelse med denne nu opgivne vejforbindelse.

Hønepilsbro (Skibby s., Skibby, Strandvang(en)). Gst 1898 Hønepil Bro; KBJ 1921 [^lhønepils|bro^s] Hønepil Bro; Gst 1962 Hønepilsbro. – En bro over Hønepilsgrøft (Gst 1962). Forleddet er et naturnavn Hønepil.

Kirkebro (Ferslev s., Venslev, Søvangen = Søndervangen). MB 1682 (grænsebeskr.) Kirckebro, Kirckebro Enng, Kirckebroemoeße; MK 1798 (1805) Kirckebro Stykker. – Der er topografisk forbindelse mellem Kirkebro og Kirkevejen, Ferslev s. (se p. 33).

Langebro (Selsø s., Selsø Hgd.; Skibby s., Manderup, Vejrmøllevang). VSKOrig 1763 Lange Brod (!); Gst 1863, Gst 1897, Gst 1962 Langebro. – En bro ved sydenden af Selsø Sø.

Langebro (Ferslev s., Venslev, Mørkebjerg(s)vang = Mellemvangen). MB 1682 (grænsebeskr.) Langebroekier, Langebroeholmß Kier, Langebroeholmß Broe; MK 1798 (1805) Langebroe Holme.

Lundebro (Skuldelev s., Skuldelev, Lundevang(en)). MB 1682 Lille Lunde Broeholms Aaes, Stoere Lundebrogs Aaes, Lundebroeg, Langebroe (!); MK 1784 Lundebroeholmen(e).

Nye Bro (Dråby s., Jægerspris). MK 1773 Nye broe.

Onsvedbroen (Skuldelev s., Skuldelev). I 1922 Onsvedbroen. – Forleddet er landsbynavnet Onsved, Skuldelev s.

Præsteled Bro (Selsø s., Selsø Hgd.). Gst 1897 Præsteled Bro; I 1922 (Skuldelev) Præsteledbro; Gst 1962 Præsteled Bro. – Der er topografisk forbindelse mellem Præsteled Bro og Præsteled (se p. 56 f.).

Rævebro (Kyndby s., Kyndby, Verbjergsvang/-marker = Østervang). MB 1682 (grænsebeskr.) Refve broe.

Skarndalsbro (Kyndby s., Kyndby, Knibe(s)bjerg(s) Vang/-Marker = Vestervang). MB 1682 (grænsebeskr.) Skarndahls broe. – Formentlig en bro over Skarndal Grøft (Gst 1898, Gst 1962).

Stokkebro (Skuldelev s., Skuldelev, Hovevang(en)). Topograf. saml. 29/7 1596 Stockebro; MB 1682 Stachebroestøcherne, Stachebroe Aaes, Stachebroe Aaeß, Stachebroe Eng, Stachebroe Kilde; MK 1784 Storkebroe Stykker, Smaae Storkebroe Enge, Store Storkebroe Enge; Gst 1863, Gst 1897 Stokkebro; I 1922 Stokkebroen; Gst 1962 Stokkebro. – Navnet består af en appellativ sammensætning stokkebro 'bro af planke'. Der er tale om en bro ved Møllevj (se p. 34).

Tørslevbro(en) (Gerlev s., Tørslev, Skuldelev Vang; Skuldelev s., Skuldelev, Kirke- og/eller Lundevang(en)). Gst 1897 Tørslev Bro; I 1922 (Skuldelev) Tørslevbroen; Gst 1966 Tørslev Bro. – Forleddet er landsbynavnet Tørslev, Gerlev s. Der er tale om en bro over Spangsbæk (se p. 95); Spangsbæk danner skel mellem Tørslevs og Skuldelevs bymarker. Tørslevbro(en) har forbindelse med den nuværende vejføring fra Skuldelev over Tørslev og Gerlev og videre nordpå. Sml. Børreholmsbro ovfr.

Vejlebro(en) (Selsø s., Østby, Bavnehøjsvang(en)). MB 1682 Weille Brøn (!); Mk 1782 Weilebroe. – Vedr. forleddet, se p. 91 f.

Vejlemølle Bro (Vellerup s., Vellerup, Ottingshave(n)). Gst 1898, Gst 1962 Vejlemølle Bro. – En bro over Vejlemølle Å. Forleddet er mølle-navnet Vejlemølle, Sæby s., Volborg h.

Øksenbro (Dråby s., Over Dråby, Stenhøjsvang/-mark). MB 1682 Øxenbroe Holm. – Forleddet er gen. plur. yxna, øxna af subst. gl. uxi, oxi, m. 'okse' (jfr. BrN GG III § 484.3). Øksenbroholm er sandsynligvis samme lokalitet som Øxenbiergene (MK 1771).

Udover de naturskabte forhindringer kunne færdselsårerne på land også støde på *kulturskabte hindringer i form af afspærringer*.

-port

Sigtende til en vejspærring optræder subst. port som efterled i ni navne, hvoraf syv betegner lokaliteter i Nordskoven og to lokaliteter i Jægerspris's mark. Der er muligvis i alle ni tilfælde tale om en jagtport 'port i hegnet om en vildtbane' (ODS), som har haft til formål at forhindre uønsket trafik af mennesker og dyr.

I materialet forekommer desuden navnet *Damporte* (Krogstrup s., Orebjerg), MK 1791 Damporte Skifte, Damportes Mark. Forleddet i dette navn er subst. dam, der i gl. betyder dels 'dæmning', dels 'opdæmmed vand; kunstigt anlagt (lille) sø (til vandmølle, fiskeavl osv.)' (jfr. ODS). Senere er ordet overleveret i betydningen 'lille sø (i almindelighed)'. Denne betydning er efter stednavnenes vidnesbyrd også middelalderlig, jfr. DSÅ I p. 295. I forbindelse med efterledet -porte (plur. af subst. port) er det rimeligt at antage en af de fra gl. kendte betydninger, og navnet refererer i så fald snarest til et dæmningsanlæg. Endelig er det også muligt at opfatte belæggene som to stednavne, hvis forled er et

sammensat subst. *damport, og hvis efterled er henholdsvis -skifte og -mark.

Navnene på -port er herefter følgende:

Alledragsporten (Dråby s., Nordskoven). MK 1772 [Al]drags Porten; Wegener, Abrahamstrup II p. 292 Alledragsporten. – Forleddet er et naturnavn Alledrag. Vedr. dette navn, se p. 64 f. Alledragsporten ligger ved skellet mellem Nordskoven og Nygårdes mark.

Eskemoseport (Dråby s., Nordskoven). K u.å. Eskemose Port. – Ved Rødstensvej (se p. 35). Forleddet er naturnavnet Eskemose.

Hans Caspers Port (Dråby s., Jægerspris og Slotshegn(et)). MK 1773 Hans Caspars Port; K 1781 Hans Caspers Port. – På grænsen mellem Jægerspris's mark og Slotshegn(et); ved Møllevejen (se p. 34). Lokaliteten er muligvis opkaldt efter Hans Casper Graner, som var skovfoged på Jægerspris i første halvdel af det 18. årh. (jfr. Kyhn Flint, Hornsved el. Jægerspris Skov p. 20 og H. Munk, Færgegaarden p. 75).

Kalkovnsport (Dråby s., Nordskoven). K u.å. Kalkovns Port; K II ca. 1850 Kalkovnsport. – Ved Strandvej(en) (se p. 37). Der er topografisk forbindelse mellem Kalkovnsport, Kalkovnsgården (KBJ 1921 ['kalg-*Ons*₁gɛ'ərð]) og Kalkovnsrose(n) (K u.å. Kalkovns rose; K II ca. 1850 Kalkovnsrosen; K 1879 Kalkovnsrose). Lokaliteterne ligger ved en forsvundet kalkovn (MK 1772 Kalkovnen; K 1781 Kalk Ovn). Kalkovnsgården var opr. et stengærde, der dannede skel mellem Lille og Store Studehave (jfr. Jægerspris og Fr. VII p. 333).

Mellemporten (Dråby s., Nordskoven). K II ca. 1850 Mellemporten. – På grænsen mellem Nordskoven og Louiseholms mark; ved Fremvadsvej(en) (se p. 30) og i umiddelbar nærhed af Mellemlidsvej (se p. 34).

Nikolaj Kyhns Port (Dråby s., Jægerspris). MK 1773 Nicolaj Kiins Port. – Ved Overdrevsvejen (se p. 35), også kaldet Skovvejen (se p. 37). Lokaliteten er opkaldt efter Nikolaj Kyhn (ca. 1705-75), som var skovfoged på Jægerspris og fra 1750 til 1759 bosat i Overdrevshuset (jfr. Kyhn Flint, Hornsved el. Jægerspris Skov p. 18 og 20).

Skørholmsport (Dråby s., Nordskoven). K II ca. 1850 Skørholms port. – Ved Skørholmsvej(en) (se p. 37).

Øllemoseport (Dråby s., Nordskoven). K u.å. Øllemose Port; K II ca. 1850 Øllemoseport. – Ved Øllemosevej(en) (se p. 38).

Ørnekuldsporten (Dråby s., Nordskoven). MK 1772 Ørnekuls Porten. – Ved vejskellet mellem Ørnekulevej (se p. 39) og Skelvej (se p. 35).

-led, glda. lith, n.

For at begrænse menneskers og dyrs færdsel ad småveje og gennem hegn, gærder o.l. har man undertiden opsat led af mere eller mindre privat karakter. De færdselsårer, der har været forbundet med disse led, kan endvidere være mere eller mindre etablerede.

Subst. led, glda. lith, n., om hvilket det i ODS (III Led) hedder: 'firkantet (rektangulært), af tremmer (lægter, bjælker olgn.) dannet lukke for aabning (gennemkørsel) i gærde ell. hegn, for (mark-, skov)vej olgn., ...', indgår som efterled i en del navne. Da ordet lydligt kan falde sammen med bl.a. glda. læth, f. 'vej', glda. lægth, n. 'græsjord' og glda. lith, f. 'skråning', er det imidlertid ofte vanskeligt med sikkerhed at identificere det pågældende ord.

Navnene på -led er herefter følgende:

Alledragsled (Dråby s., Nordskoven og Louiseholm). MK 1763-71 (1858) Alledragsleed; K u.å. Alledrags Leed. – På grænsen mellem Nordskoven og Louiseholms mark; ved Alledragsvej (se p. 28). Forleddet er et naturnavn Alldrag. Vedr. dette navn, se p. 64 f.

Anders Ågesens Led (Dråby s., Nordskoven). Wegener, Abrahamstrup II p. 292 Anders Aagesens Led. – Et ulokaliseret led.

Arendsled (Gerlev s., Landerslev, Lyngerupsvang og Tørslev, Kirkevangelen = Gerlev Vang). KBJ 1921 [^la:rn̥s^lleð]. – På grænsen mellem Landerslevs og Tørslevs bymarker; ved en vej fra Lyngerup til Gerlev. Der er topografisk forbindelse mellem Arendsled, Ledsagre og Ledsagre(ne) (se p. 98 f.). If. KBJ 1921 er Arendsled navn på en bakke. Forleddets opr. er uvis. Som en mulighed kan nævnes mandnavnet Arend, Arild (se DgP I sp. 53 ff.). I Tørslevs bymark træffes to navnedannelser: 1) MB 1682 (grænsebeskr.) Arelz Gierde, Allands Gierde, Al(l)andz Gierde; 2) MB 1682 Alands Aaes; MK 1772 Arrestykker, som formentlig har såvel navnemæssig som topografisk forbindelse med Arendsled. Vedr. en overgang af rn til l, se Chr. Lisse i Festskrift til Skautrup p. 162.

Barneled (Gerlev s., Tørslev, Strandvang(en)). MB 1682 Barnis Aaes, Barnidz Aaeß(en); MK 1772 Store Barneleds agre, Smaa Barneleds agre. – Forleddet er subst. barn. M.h.t. svind af l i andet sammensætningsled, se f.eks. DS XIII p. 251 u. Lindelse. Der er topografisk forbindelse mellem Barneledsagre/-ås(en) og Ledsagre (se p. 98 f.).

Broled(det) (Gerlev s., Lyngerup, Dalby Vang og/eller Landerslev Vang(en)). MB 1682 (grænsebeskr.) Broeled(et). – Ved Lyngerup, på grænsen mellem Dalby Vang og Landerslev Vang(en). Der er topografisk forbindelse mellem Broled(det) og Broledsvej (se p. 28).

Bromoseled(det) (Dråby s., Louiseholm). KBJ 1921 [¹*brɔm0s|leð'əð*]; Gst 1936 Bromoseled. – Ved skellet mellem Louiseholms mark og Nordskoven. Forleddet er naturnavnet Bromose (se p. 93).

Brændeled (Kyndby s., Kyndby, Røglevang/-marken = Mellemvang(en)). MB 1682 Brænleeds Aaß, Brende leedz Aaß, Brendleeds aaß, brendleeds Steendys, Brend leeds Tyre backe, brend leeds backe, Dys agers Øye og brende leeds Agers Aaßer, bredlends høy (!); MK 1802 Øverste Brendnæls Agre, Nederste Brændenæts Agre. – Ved et vange-gærde; muligvis ved Dysagersvej (se p. 30). Forleddet er enten subst. glda. *brænna, f. 'afsvedet, afbrændt areal', subst. glda. brænni, n. 'brænde, brændevad' eller perf. partc. af verb. brænde. Af disse er det første dog kun kendt med sikkerhed fra østdansk (skånsk-bornholmsk) område, jfr. DSÅ I p. 242. På MK er Brændeled blevet omtydet til plantenavnet brændenælde.

Børsteled (Skibby s., Skibby, Skuldelev Vang). MB 1682 Bøsteleds Agre; MK 1779 Børsteleds Agre. – Vedr. forleddet, se u. Børstebro p. 49. Der er topografisk forbindelse mellem Børsteled og Børstebro. Lokaliteterne ligger ved Spangsgærde, Skibby s. (se p. 96).

Dyrehaveledet (Dråby s., Bakkegårde). KBJ 1921 [¹*dy'rhaw|leð'əð*]; I 1926 Dyrehaveledet. – KBJ 1921: »ved skolen, der har været dyrehave på skoleloden«. Dyrehaveledet ligger ved vejen fra Kulhuse sydpå.

Egebjergled (Krogstrup s., Svanholm). SvanhGodsark 29/10 1561 egge Bierg Ledth. – Syd for Egebjerg (Gst 1962 Egebjærg), på grænsen mellem Svanholms, Skibbys og Ferslevs marker.

Egeled (Kyndby s., Kyndby, Knibe(s)bjerg(s) Vang/-Marker = Vester-
vang). MB 1682 Egeleeds Aaß, Egeleedz Agers Aaß, Eegeleeds agers
aas. – Da Egeleds(agers)ås ligger ved markskellet mellem Kyndby og
Venslev, er der muligvis tale om et led på grænsen mellem de to bymar-
ker. Skellet mellem disse udgøres imidlertid af en naturlokalitet, Skarn-
dal Grøft, og tilstedeværelsen af et led måtte i så fald forudsætte eksisten-
sen af en bro og en vej på dette sted. En sådan vej kan ikke dokumente-
res, og bl.a. på dette grundlag er det blevet foreslået, at den forsvundne
landsby Lunderup (14/4 1456 Llwnnerop; 24/2 1556 (AM) Lumeruppe;
Topograf. saml. 19/8 1598 Lunderop) har ligget her (jfr. Arb.papir 1973-
74 nr. 35 H p. 7 f. »Svanholms grænse mod vest og nord i 1561« ved Bent
Jørgensen).

Færgeled (Gerlev s., Gerlev, Egemade- og/eller Lundevang(en)). 1) MB
1682 Ferre Lidtz Aas, Ferrelidtz Agger Aas, Ferrelidtz Agre Aas; MK
1771 Færgeledsagre; MK 1808 Fergeleds Agre; 2) MB 1682 Ferli(e)s Aas;
MK 1771 Færgeleds stykker; MK 1808 Færgeleds Stykker. – På hver sin
side af vangegården mellem Egemadevang(en) og Lundevang(en) findes
to åse med navne på Færgeled-. Der er topografisk forbindelse mellem de
to åse, som ligger ved Færgevejen fra Gerlev til færgestedet, Sundby
Færge (se p. 30). Vedr. forleddet i det deducerede Færgeled, se p. 101.

Hovled (Ferslev s., Venslev, Kyndbyvang(en)). MB 1682 (grænsebeskr.)
Houfledz Kierit. – Ved Svanholm hov(ed)gårds mark, Krogstrup s. For-
leddet er subst. hov 'hovgård, gård hvortil der ydes hoveri' (jfr. ODS VI
Hov betydning 2).

Hyrdeled (Krogstrup s., Krogstrup, Hyrdehøjsvang). MK 1798 Store Hy-
releds Agre, Smaae Hyreleds. – Ved skellet mellem Krogstrups og Svan-
holms marker. Forleddet er sandsynligvis subst. hyrde (jfr. Kryger i UBI
I p. 366: »Hy're, Hyrde«).

Hyrdeled (Ferslev s., Vejleby, Nørrevang = Norden(e)mark). MB 1682
Hyrreledß Høyes Agre; MK 1789 (1805) Hørrels Høys Agre, Hørrels
Høys Hyller; KBJ 1921 [¹hø^{rn}(s)₁høw'] (!). – Ved markskellet mellem
Vejlebys og Venslevs bymarker. Vedr. forleddet, se u. Hyrdeled ovfr.

Jordmoderleddet (Ferslev s., Venslev, Kyndbyvang(en)). KBJ 1921
[¹jo^r¹mo[']ær¹leð[']æð]. – På grænsen mellem Venslevs og Svanholms mar-

ker; ved Svanholmsvej, Ferslev s. (se p. 37). Jordmoderleddet er muligvis samme lokalitet som Åsled (se ndfr.).

Kirkeled (Dråby s., Jægerspris). MK 1772 Kirkeledsagre. – Ved skellet mellem Jægerspris's og Slagelsegårdenes mark; ved Overdrevsvejen, også kaldet Skovvejen (se p. 35).

Knageleddet (Dråby s., Bakkegårde). I 1926 Knageledet. – Ved skellet mellem Bakkegårdes og Barakkernes mark. Forleddet er enten subst. knag(e), antagelig i betydningen 'knast paa træstamme ell. i træ' (ODS I Knag betydning 2), eller verb. knage.

Krejeled (Krogstrup s., Svanholm). MB 1682 (grænsebeskr.) Kreyeled. – På grænsen mellem Kyndbys og Svanholms marker; ved Skovvej, Ferslev s. (se p. 36). To åse i Kyndby s. bærer navnet Krejestykker (1) MB 1682 Kreystøcker Aas, Kreystocheer aaß; MK 1802 Krey Stykker; 2) MB 1682 Kregesstycker Aaß, Kreges stycherne, Kregstycher; MK 1802 Krey Stykker). Der er topografisk forbindelse mellem Krejeled og disse to åse. Forleddets opr. er uvis. Som en mulighed kan anføres plantenavnet kræge, der anvendes om forskellige Prunusarter (se ODS og ODP II sp. 363).

Lundeled (Skuldelev s., Skuldelev, Lundevang(en)). MK 1784 Lundeleds Skiftet. – Ved skellet mellem Skuldelevs og Torpegårds marker.

Lundeled (Kyndby s., Kyndby, Knibe(s)bjerg(s) Vang/-Marker = Vestervang; Krogstrup s., Svanholm). SvanhGodsark 29/10 1561 lundeled. – På grænsen mellem Kyndbys og Svanholms marker; ved Skovvej, Ferslev s. (se p. 36).

Mellemled (Dråby s., Nordskoven). Gst 1936 Mellemledsvej. – Ved skellet mellem Nordskoven og Louiseholms mark, jfr. husnavnet Mellemledet (Gst 1936). Jfr. også navnet Melleporten (p. 52).

Mølleleddet (Skibby s., Skibby, Skuldelev Vang). I 1927 Mølleleddet. – I 1927: »Her laa et træbevokset Gærde. Maaske har Vejen gaet her til Møllen i Manderup«.

Præsteled (Skuldelev s., Skuldelev, Hovevang(en)). MK 1784 Store Presteleeds, Smaae Presteleeds Enge. – Ved skellet mellem Skuldelevs, Tor-

pegårds og Selsøs marker; ved Selsøvej (se p. 35). Der er topografisk forbindelse mellem Præsteled og Præsteled Bro (se p. 50).

Præsteleddet (Skuldelev s., Skuldelev, Kirke- og Hovevang(en)). I 1922 [præsd^lleð^øð] Præsteleddet. – Ved Skuldelev, på grænsen mellem Kirkevang(en) og Hovevang(en).

Stenleddet (Selsø s., Selsø Hgd.). I 1922 Stenleddet. – Ved skellet mellem Selsøs og Sønderbys marker; ved vejen fra Selsø til Østby.

Svummeled (Skuldelev s., Skuldelev, Lundevang(en)). MB 1682 (grænsebeskr.) Swommeled, Swammeled, Swommeledß Aaes, Swemmeleds aas. – Ved Svummeengen (MB 1682 Swemme Engen). Forleddet er subst. svum(me) 'lervælling til bestrygning af klinede vægge' (ODS), muligvis i funktion som stednavn. Jfr. naturnavnet »Suommin« i Lyby s., Frosta h. (Lunds stifts landebok I p. 172). Skriveformerne med e må forudsætte den i dialekten ret almindelige overgang u > ø (se KortFm p. 45 f. og Kryger i UBl I p. 356 f.), hvorefter delabialiseringen ø > e i stillingen foran m har kunnet finde sted (se Kryger a.a. p. 359).

Teglovnsled (Dråby s., Neder Dråby, Lundevang og/eller Indelukket). MB 1682 (grænsebeskr.) Teigel offns Leed. – Ved vangegården mellem Lundevang og Indelukket; i nærheden af Kongevejen (se p. 33). At der har været teglværksvirksomhed i den nordligste del af Neder Dråbys Lundevang fremgår af flere naturnavne, bl.a. af navnet Teigel Offns Agre (MB 1682). Om denne ås hedder det i MB 1682: »Liger mel. Liungen, Teigel offuen, og Indlukes Gierde, i ø. og v.«.

Tyre-/Tyveled (Gerlev s., Tørslev, Kirkevungen = Gerlev Vang og/eller Skuldelev Vang). 1) MB 1682 Tiurleds Aaes, Tyreledz Aaeß, Tyreledz gierde; MK 1772 Smaa Tyveleds stykker, Store Tyveleds stykker; MK 1772 (LA) Smaae Tyveleds agre, Store Tyveledsagre; MK 1812 Smaae Tyvedals Støkker (!), Store Tyvedals Støkker (!); 2) MB 1682 Tyfueleds Aaes, Tyfueleds aaeßen, Tyfueledz aaeß, Tyfueleds gierdet, Tyfueledz Gierde; MK 1772 Tyveleds stykker; MK 1812 Tyvedals Støkker (!). – På hver sin side af vangegården mellem Kirkevungen = Gerlev Vang og Skuldelev Vang findes to åse med navne på Tyreled-/Tyveled-. Der er topografisk forbindelse mellem de to åse, som ligger ved en vej fra Skuldelev vest om Tørslev og Gerlev (se u. Skovvej, Gerlev s. p. 35 f. og

Vestervej p. 38). Det kan ikke med sikkerhed afgøres, om forleddet i det deducerede -led-navn opr. er dyrenavnet tyr eller subst. tyv.

Tønslid (Vellerup s., Vellerup, Tværhøjsvang = Birkebæksvang). MK 1803 Tønslid Agre. – Navnet er af uvis opr.

Vrangled (Kyndby s., Kyndby, Røglevang/-marken = Mellemvang(en)). MK 1802 Wrangleds Agre. – Muligvis ved Strandvejen (se p. 37). Forleddet er adj. vrang 'krum, skæv'. Vrangledsagre er samme lokalitet som Vrangagersås (MB 1682 Wrangagers Aaß).

Åsled (Ferslev s., Venslev, Kyndbyvang(en)). SvanhGodsark 29/10 1561 aassled. – I nærheden af Åsagre(ne) (MB 1682 Aas Ager(ne), Aaßagre, Aaß agerß Enng, aaß Enng (!); MK 1798 (1805) Aas Agre) i Venslevs Sø(nder)vangen og Åsmose (MK 1785 (1805) Aas Mose) i Ferslevs Lysehøjsvang. Forleddet er subst. ås i betydningen 'langstrakt bakke ell. bakkedrag' (ODS). Åsled er muligvis samme lokalitet som Jordmoderleddet (se ovfr.).

-stætte

Synonymt med det nu rigsdanske stente, men formentlig etymologisk uafhængigt heraf (jfr. Chr. Lisse i *Dialektstudier* 2 p. 159 ff. og i *DF XX* 1974-75 p. 7 f.), forekommer subst. stætte 'sted, hvor man kan komme (stige) over en hindring; især om stænte ved gårde, dige, hegn olgn.' (ODS) som efterled i fem navne.

Navnene er følgende¹¹:

Ferslev Stætte (Skibby s., Skibby, Ferslev Vang). MB 1682 (grænsebeskr.) Ferscløuff Stedte; MK 1779 Ferslef Stætte. – Forleddet er sogne-navnet Ferslev.

Hyldestætte (Gerlev s., Gerlev, Lundevang(en)). MB 1682 Hylle Stætte Aas, Wester Hylle Stette Aas, Wester Hylle Stycker Aas (!); MK 1771 Hyltestestestykker; MK 1808 Hyltestette Stykker. – Forleddet synes opr. at være busknavnet hyl, glda. hyl, f., der senere, måske ved fejlæsning,

11. MB 1682-belæggene Knagesteds Aaes, Knagestette (Gerlev s., Tørslev, Kirkevungen = Gerlev Vang) er ladt ude af betragtning, idet der sandsynligvis er tale om en fejl for Knagesten(e) (MB 1682 Knagesteens Mose, Knagesteens Aaeß, Knagesteens Aaes, Knage Aaes (!); MK 1772 Knagestene).

er ændret til Hylte-, sml. Hylteholme DS XVI p. 185. Hyldestætteå/s-
stykker ligger ved vangegården mellem Lunde- og Egemadevang(en).
MB's Hylte Stætte Aas er samme lokalitet som Syle (MK 1771, MK
1808).

Lundbakkestætte (Skuldelev s., Skuldelev, Lundevang(en)). MB 1682
Lundbache Stette Aaes. – Forleddet er et naturnavn Lundbakke.

Skovstætte (Selsø s., Østby, Bavnehøjsvang(en)). MB 1682 Schou Stette
Sycher (!); MK 1782 Skov Stæte Eng.

Tingstætte (Krogstrup s., Krogstrup, Tinghusvang). MB 1682 Ting Stætte
Aas, Tingstette aas; MK 1798 Tingstettestykker. – At der har været holdt
ting i Krogstrup s., kan bl.a. bevidnes gennem stednavne som Galgebak-
ke(n), -bjerg, Stejleagre, -bakke (Krogstrups Hyrdehøjsvang) og Ting-
stykker, Tinghusvang, -ås (Krogstrups Tinghusvang). Tingstætteå/s-
stykker ligger ved vangegården mellem Tinghusvang og Hyrdehøjsvang, og
Tingstætte betegner muligvis en stente, som man passerede på vejen fra
tinghuset, -stedet (i Tinghusvang) til retterstedet (i Hyrdehøjsvang). Om
tinget dels i Krogstrup s., dels i Skibby s., se Bente Holmberg »Hanghøj
og tinghus«, i Festskrift til Hald p. 33 ff.

Mens der hidtil kun har været tale om navne, der betegner samfærdsels-
fænomener, knyttet til vejføring på land, betegner de følgende navne
*samfærdselsfænomener, der har forbindelse med kommunikationen til
søs*. Da farvandsnavne ikke er inddraget i undersøgelsen, kan navne på
egentlige søværts-kommunikationslinier imidlertid ikke belyses.

-bro/-anløbsbro

Udover de allerede omtalte betydninger af subst. bro i funktion som
stednavneled (jfr. p. 48) træffes ordet i betydningen 'anløbsbro', 'ud-
skibningsbro' som efterled i en række navne. Da en del af navnebærerne
ikke længere eksisterer, kan det dog ikke med sikkerhed afgøres, om
ordet bro i alle tilfælde sigter til en udbygning fra land ud i vandet, hvor
skibe kan lægge til.

I materialet forekommer der to navnedannelser, *Frederik VII's Bro* og
Kronprins Frederiks Bro, som refererer til en landfast bro. Da den faste
broforbindelse har afløst en færgebros 'bro, hvorfra der foregår færgefart',
anføres de pågældende navne sammen med de øvrige navne på -bro.

Sammen med navnene på -bro anføres endvidere et enkelt belæg på det sammensatte subst. anløbsbro, brugt som efterled.

Navnene er følgende¹²:

Dyrnæsbroen (Dråby s., Nordskoven). K 1879 Dyrnæsbroen (1875). – En udskibningsbro, anlagt i forbindelse med teglværksvirksomheden (1872-ca. 1890) ved Dyrnæs (jfr. Jægerspris og Fr. VII p. 333).

Frederik VII's Bro (Gerlev s., Gerlev, Lundevang(en)). Trap⁵ p. 279 Fr. VII's bro. – Samme lokalitet som Kronprins Frederiks Bro (se ndfr.).

Kongens Bro (Dråby s., Bakkegårde). JSørensenK nr. 19 1691 Kongens Bro; JSørensenK nr. 14 1720 Kongensbro; Eskildsen, Beretning om Jægerspriis Amt 1743 (Wegener, Abrahamstrup I p. 145) Kongens Bro; MK 1763-71 (1858) Kongensbroe; K 1879 Ruin af Kongebroen (bygget 1533-34); AarbFrbAmt 1917 p. 45 Kongens Bro. – En udskibningsbro ved Kulhuset (nu Kulhuse, Gst 1936) til udskibning af tømmer, brænde og trækul. Broen fik en meget kort levetid, idet den blev anlagt 1635 af Christian IV men allerede ødelagt under svenskekrigen 1658-60 (jfr. AarbFrbAmt 1917 p. 45 f. og Kyhn Flint, Hornsved el. Jægerspris Skov p. 80). Om Kongens Bro hedder det hos Eskildsen, Beretning om Jægerspriis Amt 1743 (Wegener, Abrahamstrup I p. 145): »Norden ved Jægerspriis Skov, nedenfor en Gaard kaldet Kulhuset, befindes endnu synlig en Steenbro udi Jorden til Dyb-Renden (?) kaldet Kongens Bro, som udi høilovl. Hukom. sal. K. Christian IVs Tid skal have været bygget og istand, saa at temmelig store Skibe kunde lægge dertil og tage Ladning af Skibstømmer fra Jægerspriis Skov til den Kongl. Flaades Behov, men udi Frederici III's Tid af de Svenske ruineret, og fra den Tid af været øde, saa der ikkun findes nogle gamle Pæle og Stenene deraf«.

12. Når der af belægget Sellebroe Mølle Jord (MB 1682 (grænsebeskr.)) ikke er deduceret et Sellebro, der i givet fald måtte formodes at betegne en anløbsbro (se p. 101), skyldes det følgende forhold. Sellebroe Mølle Jord (Skibby s., Manderup, Ventevang(en)) bruges if. MB 1682 af »Sielsø Møller«. Under Selsø Hovedgårds takst har der ligget to møller, dels Selsø Mølle på hovedgårdens mark, dels Selsø Vejrmølle på Manderups bymark. Af MB (Selsø s.) fremgår det, at den førstnævnte, som undertiden kaldes Selsø Bromølle eller blot Bromølle (se p. 101), har haft en del jord på Manderups bymark, herunder antagelig Sellebroe Mølle Jord. P.g.a. disse forhold anser jeg det for rimeligst at opfatte Sellebroe Mølle Jord som sammensat af Selle (muligvis sø- eller sundnavnet *Sial, som også indgår i navnet Selsø, jfr. Kr. Hald i Nud.Ordb.) + Bromølle + Jord, dvs. »jorden, som ejes/bruges af Selle Bromølle (∴ Selsø Bromølle)«.

Kronprins Frederiks Bro (Gerlev s., Gerlev, Lundevang(en)). K 1879 Kronprins Frederiks Bro; Gst 1897, Gst 1936 Kronprins Frederiks Bro; Trap⁵ p. 276, Jægerspris og Fr. VII p. 66, 238 Kronprins Frederiks bro. – Opr. en pontonbro, indviet 1868 (jfr. Jægerspris og Fr. VII p. 237 f.), til afløsning af færgeforbindelsen ved Sundby Færge (se p. 64). Pontonbroen blev i 1936 erstattet af en fast bro (jfr. Trap⁵ p. 95). Mens overfarten over Roskilde Fjord endnu foregik ved hjælp af en færge, var der på hver sin side af fjorden en anløbsbro (MK 1771 (Gerlev) »Færge Broe«). Kronprins Frederiks Bro er samme lokalitet som Frederik VII's Bro (se ovfr.).

Skovbro(en) (Selsø s., Selsø Østskov). MK 1794 Skov Broen; Gst 1897 Skovbro; I 1922 Skovbroen; Gst 1936 Skovbro. – If. I 1922 en anløbsbro bygget omkring 1840.

Skuldelev Anløbsbro (Skuldelev s., Skuldelev, Lundevang(en)). Gst 1936 Skuldelev Anløbsbro. – Samme lokalitet som Svineholm Bådeleje (se p. 63). Lokaliteten omtales af Kr. Møller, Kås og brygge p. 80 som Skuldelev Bådeleje, der på stedet også kaldes Skuldelev Havn.

Stærbroen (Dråby s., Louiseholm). Wegener, Abrahamstrup II p. 271 Stærbroen; K 1879 Stærbroen (1861). – En anløbsbro ved Stærgård(en). Forleddet er enten plantenavnet stær 'star, Carex' eller måske snarere naturnavnet Stær(en). Stæren er navn på Jægerspris's hovege, nu Louiseholms mark.

Torpbroen (Skuldelev s., Torpegård). KBJ 1921 [^ltɔrp|bro'ən]. – En anløbsbro ved Torpegård. Torpegård kaldes undertiden Torp (3/2 1474 Thorp; KBJ 1916 [tɔrp]).

Ventebro (Skibby s., Manderup, Ventevang(en)). MB 1682 (Selsø Hgd., grænsebeskr.) Wentebro. – Ved Ventehuse, der tidligere kaldtes Vente (M 1672 Vente; Gst 1897 Vente; KBJ 1921 [væntə]). Ventebro, som ikke eksisterer i nutiden, har ligget umiddelbart nord for Selsø Sø, der tidligere var en vig af Roskilde Fjord (se Trap⁵ p. 281). Det kan ikke med sikkerhed afgøres, om -bro her forekommer i betydningen 'anløbsbro'. Ventebro kan have denoteret et vejanlæg eller en bro, knyttet til en vej mod øst til den forsvundne landsby Vestby i Selsø s. (se DS II p. 140). En sådan vej kan imidlertid ikke dokumenteres, og Ventebro har derfor snarest været en anløbsbro. Om den manglende forbindelse østpå vidner

også den folkeetymologiske forklaring af Vente(huse), der kommer til udtryk i I 1927; her hedder det nemlig: »Vente kommer af vende (Vendekrog); hvis man forvildede sig derud, naar man skulde til Skuldelev, maatte man 'vende', saa hed det: »Naa, du har nok været i Vendekrogen«. Det Hjørne af Sognet hed ellers opr. Faarefælle og var Udmark for Manderup«.

Øbro (Selsø s., Eskilsø). MK 1794 *Øe Broe*. – En anløbsbro på vestsiden af Eskilsø. Forleddet er muligvis adj. øde i betydningen 'ubenyttet' (sml. DS XIV p. 99).

-brygge

I betydningen 'anløbsbro, bådeleje' indgår subst. brygge i følgende navne:

Bryggen (Selsø s., Sønderby, Skovvang(en)). I 1922 [Brøg'n] *Bryggen*. – I 1922: »Baadeleje – Anløbsted«. Ved *Bryggevig* (Gst 1936). Kr. Møller, Kås og brygge p. 41 omtaler lokaliteten således: »For ca. 40-50 år siden fandtes en landingsbro (et bådeleje) i Roskilde fjord ved Sønderby (Selsø sogn). Denne bro (eller dette bådeleje) blev kaldt *Bryggen* eller *Sønderby Brygge*, og den har ligget der, så længe folk kan huske. *Bryggen* bestod af en kort, relativ bred bro ud i vandet med brohoved; materialet var pæle, sten og grus; en primitiv stenarm, mole var udbygget i kort afstand derfra. Mellem *bryggen* (den egentlige brygge) og stenmolen kunne jollerne ligge. Udenfor i fjorden forekom (forekommer) stednavnet *Bryggevig*en. *Sønderby Brygge* var op mod den allerseneste tid faldet sammen, men nu har man (en ejer af kysten der) bygget den op som en lille havn med betonbro«.

Egebrygge (Selsø s., Eskilsø). Museumsinsp. O. Crumlin-Petersen (Kr. Møller, Kås og brygge p. 41) [¹æjæ|brøggə] *Egebrygge*. – If. Kr. Møller a.a. en anløbsbro på østsiden af Eskilsø; en lille stenbro, der går ud vinkelret på kysten og består af to rækker sten opfyldt med jord og mindre sten. KBJ har i 1921 optegnet formen [¹äjæð¹brøk], men omtaler den som navn på en meget lille bugt på nordsiden af Eskilsø. Antagelig hører denne form sammen med det ovfr. omtalte *Egebrygge*. Vedr. forleddet, se p. 105.

Sønderby Brygge, se u. *Bryggen* ovfr.

Efter en omtale af bl.a. disse to lokaliteter konkluderer Kr. Møller, Kås og brygge p. 41 f., følgende: »Efter at vi har fået et klart indtryk af de sjællandske anløbsbroers konstruktion med en bredere del yderst, et såkaldt brohoved, tyder meget på, at netop specielt til denne brede del, hvor fartøjerne umiddelbart lagde til, knyttedes forestillingen om brygge«.

-bådeleje

Det sammensatte subst. bådeleje, der refererer til omtrent samme landingsanordning som subst. bro (i betydningen 'anløbsbro') og subst. brygge, forekommer som efterled i følgende navne:

Hanne(s)bådeleje (Ferslev s., Vejleby, Mellemvang/-mark). MB 1682 (grænsebeskr.) Hannes baade leie, Hanne baadz Leie. – Ved Hanneager (MB 1682 Hanne ager). Forleddet kan være kvindenavnet Hanne eller dyrenavnet hane.

Skuldelev Bådeleje, se u. Skuldelev Anløbsbro p. 61.

Svineholm Bådeleje (Skuldelev s., Skuldelev, Lundevang(en)). KBJ 1921 [*svi:n(ə)hol'm¹b0'alɛi*]. – Samme lokalitet som Skuldelev Anløbsbro (se p. 61). Svineholm er opr. et naturnavn; nu navn på en samling gårde og huse (se Gst 1936).

-havn

Subst. havn bruges if. ODS i betydningen 'et af naturen ell. ved kunst delvis indelukket vandareal ...'. Ordet kan lydligt være vanskeligt at skelne fra best. form af subst. have og navnlig fra best. form af subst. hage. Ved at iagttage lokaliteternes landskabsmæssige form er det imidlertid muligt at træffe et valg mellem de sproglige muligheder. På dette grundlag kan navneformer som KBJ's [*lanəväs|ha'wn*] (= Landevejs-haven, se p. 83 f.), [*hadəbjærs|ha'wn*] (= Hattebjergshagen, Selsø s.), [*lanørs|ha'wn*] (= Langøreshagen, Selsø s.) og [*sgiwørs|ha'wn*] (= Skivøreshagen, Selsø s.) m.fl. lades ude af betragtning. Ordet havn antages herefter kun at optræde som efterled i to navne.

Navnene er følgende:

Kyndby Havn (Kyndby s., Kyndby, Knibe(s)bjerg(s) Vang/-Marker = Vestervang). Gst 1966 Kyndby Havn. – Der er tale om en kunstig havn.

Skuldelev Havn, se u. *Skuldelev Anløbsbro* p. 61.

-færge

Subst. færge i betydningen 'færgested' (egentlig 'det sted, hvorfra og hvortil der færGES', jfr. Kousgård Sørensen, *Bebygg.* på -sted p. 185) indgår som efterled i tre navnedannelser.

Navnene er følgende:

Gamle Færge (Gerlev s., Tørslev, Strandvang(en)). VSKOrig 1763 *Gammel Færge*; MK 1763-71 (1858) *Gamle Ferre*; MK 1772 *Gamle Færge*. – Betegnelsen *Gamle Færge*, der muligvis ikke er et proprium, refererer til et færgested med færgeforbindelse over Roskilde Fjord, fra Tørslev Hage til Oppe Sundby (jfr. VSKOrig's tilføjelse »oppe Sundbye«). Betydningen af adj. gammel er enten 'ældre' eller 'forhenværende'. Hvornår færgestedet er opgivet, er det vanskeligt at afgøre, men kongernes færgested, Sundby Færge (se ndfr.) har uden tvivl været en hård konkurrent.

Hammerfærge (Ferslev s., Vejleby, Mellemvang/-mark). JSørensenK nr. 6 c *Hamreferge*; JSørensenK nr. 19 1691 *Hamreferge*; Gst 1863 *Hammerfærge*. – Et færgested (nu Hammer Bakke, Postadr 1978) med overfart til Orø. Forleddet er naturnavnet *Hammer(en)*.

Sundby Færge (Gerlev s., Gerlev, Lundevang(en)). KancBrevb 4/3 1562, smst. 17/2 1567 *Sundbye Færge*; Mandt 1628 *Sundbyferge*; MB 1682 *Sundbye Ferge*; JSørensenK nr. 6 c *Sundby ferge*; MK 1763-71 (1858) *Sundby=Ferre*; VSKOrig 1765 *Sundbye Færge*; VSK 1768 *Sundbye færge*; MK 1808 (Gerlev) *Sundbye Færge*. – Et færgested med færgeforbindelse over Roskilde Fjord, fra Gerlevs Lundevang til landsbyen Ude Sundbys overdrev. De ovfr. anførte belæg refererer ikke blot til færgestedet på Hornsherred-siden men også til såvel selve overfarten som færgestedet på fjordens østside (fra 1652 benævnt Frederikssund efter Frederik III, jfr. Trap⁵ p. 95). De ældste vidnesbyrd om færgeforbindelse mellem Horns h. og Ude Sundby stammer fra en jordebog, 1559 (jfr. H. Munk, *Færgegaarden* p. 18 f.). Fra 1559 til 1860'erne, da færgeprivilegiet afløstes og en fast broforbindelse etableredes ved bygningen af Kronprins Frederiks Bro (se p. 61), hørte Sundby Færge under Jægerspris gods (jfr. a.a. p. 19 f. samt *Jægerspris* og Fr. VII p. 237 f.).

-drag

Subst. drag, gllda. *dragh, n. kan, når det indgår i danske stednavne,

Sundby Færgе, set fra færgestedet på fjordens østside; yderst til højre færgekroen Bi-lidt. Akvarel af Johannes Seen ca. 1810. Efter Arne Sundbo, Frederikssunds og Købstaden Slangerups Historie I (Kbh. 1931) p. 21.

optræde dels i betydningen 'landtange, som skibe kan trækkes (drages) over', hvorefter betydningen 'smal landtange, der forbinder to landområder' tænkes udviklet (se f.eks. u. Dragene DS XI p. 49 og Drejø DS XIII p. 61), dels i betydningen 'sted, hvor både trækkes på land' (jfr. DSÅ I p. 321). Ordet træffes i dette materiale som efterled i et deduceret navn, *Alledrag* (Dråby s., Nordskoven), MK 1772 Aldrags Krog; K I ca. 1850 Alledragsrender, Alledragsmose; K II ca. 1850 Alledrags Mose; K 1879 Alledragski (!) (se også Alledragsvej p. 28, Alledragsporten p. 52 og Alledragsled p. 53). Lokalitetens art og nøjagtige lokalisering kan ikke fastslås, men der må være tale om en lokalitet i den sydlige del af Nordskoven på grænsen til Louiseholms mark. Her kan ingen af de ovfr. nævnte betydninger komme på tale, og der er derfor snarest grund til at antage, at ordet optræder i betydningen 'sted, hvor vand har sit løb', jfr. subst. ænyda. bækkedrag. Forleddet er gen. plur. af trænavnet al 'Alnus' eller en kollektivform glda. *ali, n. 'bevoksning af el'.

I materialet findes der desuden et par navne med efterled, der består af ord, hvis betydning kan angå *trafikafmærkningsgenstande*.

-sten

Når subst. *sten* træffes som efterled i navne på lokaliteter nær kysten, kan

navnene referere til sten, brugt som sømærker. I materialet forekommer der tre navne på -sten, som muligvis betegner et sømærke.

Navnene er følgende:

Hvidesten(e) (Dråby s., Neder Dråby, Havevang(en) = Lillevang). MB 1682 Huidesteens Aaß, Huide steens Agre, Huide Steens Eng; MK 1771 Viidesteene, Viide Steens hull, Store Viide Steens hul; MK u.å. Viidestene, Viide Steens Hullet, Store Vide Steenshullet; KBJ 1921 [¹visdens₁h0l'əð], [¹visdens₁bagn]. – Lokaliteten ligger umiddelbart bag et fladt strandengs-område, Engene eller Langengene.

Rødsten (Dråby s., Nordskoven). MK 1763-71 (1858), Wegener, Abrahamstrup II p. 318 Rødsteen; Gst 1898 Rødsten; KBJ 1921 [¹røð₁sdj'ən] Rødsten, [¹røsdens₁æη'ən]; Gst 1936 Rødsten. – En sten ved stranden i Nordskoven. Se også Rødstensvej p. 35.

Rødsten (Selsø s., Østby, Horsehavevang). KBJ 1921 [¹røð₁sdj'ən]. – Af KBJ 1921 lokaliseret til en pynt ved Roskilde Fjord. Vedr. lydudviklingen af glða. ē til [iə], se KortFm p. 68 f. samt kort nr. 32.

-rå

Subst. rå 'pæl, stok, stang' kan, når det indgår i navne på fremtrædende punkter ved havet, optræde i betydningen 'sømærke'. Ordet træffes som efterled i navnet *Sønderby Hyllingerå* (Selsø s., Østby, Bavnehøjsvang(en)), MK 1782 Søndbye Hyllingeraa. Da lokaliteten ligger ved et vangegårde, langt fra kysten, er der dog her snarst tale om en betydning 'grænse(pæl), grænseskel' (jfr. ODS betydning 3).

Navnesemantisk analyse af de toleddede navne i kategori A.a.

Fra et navnesemantisk synspunkt er der stor forskel på et ords almindelige funktion i sproget og dets funktion som forled i en navnedannelse. Kun som artsangivende efterled i et navn kan ordet bevare sin almindelige klassificerende funktion. Indgår det derimod som forled i et navn, er dets funktion først og fremmest at angive et karakteristikon (en relation, egenskab eller funktion) ved den betegnede lokalitet.

Ordet skov, der indgår som forled i navnene *Skovbro(en)* og *Skovvej*, har betydningsindholdet 'plantesamfund af (højstammede) træer', men i de pågældende navne er ordets funktion at angive henholdsvis broens beliggenhed i skoven/en skov (ɔ: Selsø Østskov) og vejens retning til

skoven/en skov (∴ Hornsved, Dråby s.). I *Møllevejen* består forleddet af et ord, hvis betydning angår en bebyggelse, men ordets funktion som stednavneled er at angive vejens retning til møllen/en mølle. (∴ Jægerspris Mølle). Forleddet i *Fiskersti* udgøres af en personbetegnelse, men i funktion som stednavneled angiver ordet formentlig, at stien regelmæssigt benyttes af en fisker.

Hensigten med den navnesemantiske analyse er at klarlægge sådanne syntaktiske og semantiske relationer mellem navneleddene. Om forleddet består af et ord for en natur- eller kulturforeteelse, en personbetegnelse el.lign. er i denne sammenhæng uden interesse. I forgrunden for interessen kommer i stedet kategorier som beliggenhed, retning, bruger o.l. (jfr. Zilliacus i SOSÅ 1968 p. 83 f.).

P.g.a. manglende kendskab til navngivningssituationen eller manglende oplysninger af ekstra-lingvistisk art er det imidlertid ofte vanskeligt at udvide tolkningen fra en ord- og betydningsidentifikation til en præcisering af de pågældende ords funktion som navneled og dermed til navnets samlede indhold. Især er det vanskeligt, når det drejer sig om ældre navne og om kulturlandskaber, som siden navngivningstidspunktet har ændret karakter og udseende (jfr. Stednavneforskning I p. 136 samt Kousgård Sørensen i Historisk Tidsskrift 75 1975 p. 200). Det foreliggende navnemateriale udgør i den henseende ingen undtagelse, og den ndfr. gennemførte inddeling efter forleddenes funktionsart må derfor i nogen grad betragtes som hypotetisk.

Zilliacus, der har gjort sig til talsmand for den navnesemantiske tolkning, skelner i *Ortnamnen i Houtskär* p. 78 f. mellem 16 semantiske forledskategorier (a.a. p. 78 »leder angivande speciell omständighet«). Heraf angiver otte *relation* til noget uden for lokaliteten (helhed, absolut beliggenhed, relativ beliggenhed, retning, tilhørsforhold, ophav, friere (regelmæssig) forbindelse, hændelse); seks angiver en karakteristisk *egenskab* ved lokaliteten (størrelse, form, farve, anden egenskab, materiale, det som findes) og to angiver lokalitetens *funktion* (det som plejer at ske, anvendelse).¹³

Da forleddene i dette navnemateriale uden større besvær lader sig indplacere i en af disse 16 kategorier, har jeg i store træk benyttet denne klassifikationsmodel. Alle 16 forledskategorier er dog ikke repræsenteret.

13. Inddelingen af relations-, egenskabs- og funktionsangivende led svarer til fremstillingen i Terminologin inom namnforskningen p. 65.

I det følgende har jeg set bort dels fra de etleddede navne med eller uden FP-led (Bryggen, Fjællebro, Herredsvej(en), Hulvej, Kongevejen, Lille og Store Korsvej, Skelvej, Stokkebro, Strædet, Lille Tværsti samt Tværvej i henholdsvis Kohave(n) og Nordskoven (Dråby s.)), dels fra navne som Tarmestrøg, Lille Fårekætten, Alledrag m.fl. Som det fremgår af gennemgangen hører de sidstnævnte sandsynligvis ikke hjemme i en samfærdselsbeskrivelse.

Tilbage bliver 187 navne, som med større eller mindre sikkerhed indeholder et samfærdselsindicerende efterled. Af disse anses følgende fire navne for utolkede i navnesemantisk henseende: Halsvej, Ramled, Tønslid og Vandbrød.

De resterende 183 navne er herefter fordelt i 12 grupper, hvoraf gruppe 1-6 angiver relation til noget uden for lokaliteten, gruppe 7-11 en karakteristisk egenskab ved lokaliteten og gruppe 12 lokalitetens funktion. I forbindelse med gennemgangen af de enkelte grupper skal jeg kort gøre opmærksom på ligheder og forskelle mellem denne gruppering og klassifikationen i Ortnamnen i Houtskär.

1. *Absolut beliggenhed*¹⁴

Som led, der angiver lokalitetens beliggenhed i forhold til en anden lokalitet, betragter jeg forleddene i de ndfr. anførte navne.

Beliggenhed, angivet ved et stednavn, træffes i 32 navne:

*Alledragsled,
Alledragsporten,
Andekærs[vad],
Bromoseled(det),
Buskebjerg Bro,
Børreholmsbro,
Dyrnæsbroen,
Egebjergled,
Eskemoseport,
Hammerfærge,
Højmosestien,*

14. Forskellen mellem absolut og relativ beliggenhed er, at leddene i den første gruppe angiver navnebærernes (= lokaliteternes) beliggenhed i forhold til en i navnene specielt angivet lokalitet, mens leddene i den anden gruppe angiver navnebærernes (= lokaliteternes) beliggenhed i forhold til en i navnene unævnt lokalitet.

Hønepilsbro,
Kindholmsstræde,
Kyndby Havn,
Loppestrædet (ved Loppeholm(en)),
Lundbakkestætte,
Oldvadet (Old- er muligvis et appellativ),
Præsteled Bro,
Skarndalsbro,
Skuldelev Anløbsbro,
Skuldelev Bådeleje,
Skuldelev Havn,
Skørholmsport,
Stærbroen (Stær- er muligvis et appellativ),
Svineholm Bådeleje,
Svummeled (Svumme- er muligvis et appellativ),
Syltebøttestræde,
Sønderby Brygge,
Torpbroen,
Ventebro,
Øllemoseport,
Ørnekuldsporten.

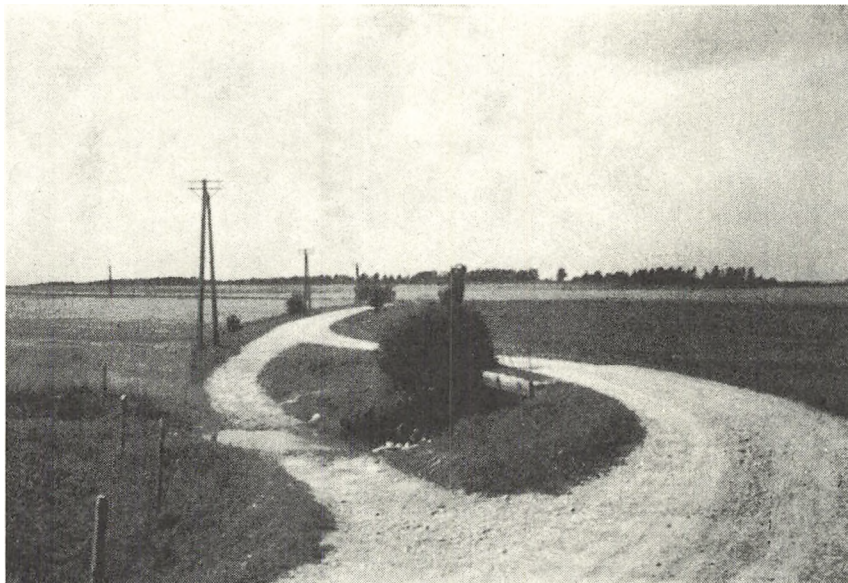
Beliggenhed, angivet ved et appellativ, træffes i 25 navne:

Bregnebro,
Broled(det),
Børstebro,
Børsteled,
Dem(men)svej,
Dyrehaveleddet,
Gadevejen,
Gærdebro,
Gærdevejen,
Holmebro,
Hyldestætte,
Kalkovnsport,
Krejeled,
Lundebro,
Lundeled (Skuldelev s.),
Lundeled (Kyndby og/eller Krogstrup s.),

*Ridebanestien,
Skovbro(en),
Skovstætte,
Slettevej,
Strandvej(en),
Teglovnsled,
Vejlebro(en),
Øresti,
Åsled.*

Det beliggenhedsangivende indhold er forholdsvis tydeligt, når det drejer sig om formelt sekundære navne, der indeholder et naturnavn (f.eks. Egebjergled, Hammerfærge og Øllemoseport). For flere af de øvrige navnes vedkommende er det imidlertid vanskeligt at afgøre, om forleddet virkelig er beliggenhedsangivende.

Det gælder bl.a. navnene Kyndby Havn, Skuldelev Anløbsbro, – Bådeleje, – Havn, Svineholm Bådeleje, Sønderby Brygge, Torpbroen og Ventebro. Forleddet i disse navne udgøres af et bebyggelsesnavn, som kunne tænkes at angive et tilhørsforhold (gruppe 4).

Bro og vadested. Foto ved Steen B. Böcher 1944. Efter Steen B. Böcher »Træk af vejudviklingen i Danmark«, i Geografisk Tidsskrift bd. 65 (Kbh. 1966) p. 153.

Det gælder desuden navnene Dyrehaveleddet, Kindholmsstræde, Gadevejen, Ridebanestien, Skovstætte, Teglovnsled, Vejlebro(en)¹⁵ og Øresten, hvis forled muligvis er retningsangivende (gruppe 3). Ligesom Skovbro(en) givetvis betyder »broen i skoven ɔ: Selsø Østskov«, kan beliggenheden i eller ved en lund være den saglige baggrund for navnene Lunde- og Lundeled. Lunde- kan dog også angive lokaliteternes retning til lunden/en lund (gruppe 3).

P.g.a. den nære topografiske forbindelse mellem Holmebro og Holmeagre (se p. 49), mellem Svummeled og Svummeengen (se p. 57) og mellem Åsled, Åsagre(ne) og Åsmose (se p. 58) anser jeg det for relativt sikkert, at forleddene i Holmebro, Svummeled og Åsled angiver lokaliteternes beliggenhed ved henholdsvis holmen/en holm, *Svummen og åsen/en ås.

Gruppen svarer stort set til gruppe 2 »absolut læge« i Ortnamnen i Houtskär. I a.a. forekommer der i modsætning til her ingen eksempler på plante- og busknavne, angivende beliggenhed. Vækstnavne optræder i a.a. hovedsagelig i gruppen 'det som findes (på eller i lokaliteten)'. At der her ikke er tale om lokaliteter med bregne-, »børste-«, hylde- og muligvis krægebevoksning, men om lokaliteter ved sådanne bevoksninger er dog temmelig sikkert. Muligvis burde navnene Bregnebro, Børstebro, Børsteled, Hyldestætte og Krejeled have givet anledning til oprettelsen af en ny gruppe. Forskellen mellem Bregne-, Børste-, Hylde- og Kreje- på den ene side og Lunde- og Skov- på den anden side er imidlertid ikke påfaldende stor, især ikke hvis de førstnævnte er kollektiver.

2. Relativ beliggenhed¹⁴

Som led, der angiver lokalitetens beliggenhed i forhold til en i navnet unævnt lokalitet, betragter jeg forleddene i følgende navne:

Mellemed,
Mellemporten,
Vestervej.

15. Hvis forleddet er subst. vejle i betydningen 'vadested', er indholdet i navnet rimeligvis »broen ved vejlen/en vejle«. Flere steder i landet kan det dokumenteres, at en bro og et vadested har eksisteret side om side, jfr. Wittendorff, Alvej og kongevej p. 69 f., Topsøe-Jensen, Ad hjulspor p. 87 samt illustrationen. Subst. vejle kan imidlertid også anvendes om en grund vandstrækning (jfr. ODS), og det kan derfor ikke udelukkes, at navnet betyder »broen over vejlen/en vejle«. Sml. Sænkevad p. 74.

Gruppen svarer til gruppe 3 »relativt læge« i Ortnammen i Houtskär.

3. Retning

Som led, der angiver lokalitetens retning til, forbi eller over en anden lokalitet, betragter jeg forleddene i de ndfr. anførte navne.

Retning, angivet ved et stednavn, træffes i 36 navne:

Alledragsvej,
Broledsvej,
Dalbysti,
Dalbyvej,
Dalbyvejen,
Dysagersvej,
Fasanalleen (til Fasangården),
Ferslev Stætte,
Fremvadsvej(en),
Gasseagervej,
Gerlevsvejen,
Grønnelyngsvej,
Horsemosevej,
Højmosekongevej,
Jættestuestien,
Kongebøgstien,
Kulhus(e)vejen,
Langelandsvejen,
Liebjerksvej,
Luemosevej,
Maglehøjvej,
Mellemledsvej,
Oldvejen (Old- er muligvis et appellativ),
Onsvedbroen,
Rødstensvej,
Selsøvej,
Skørholmsvej(en),
Sundby Færge,
Svanholmsallé,
Svanholmsvej (Kyndby s.),
Svanholmsvej (Ferslev s.),
Tørslevbro(en),

*Vejlemølle Bro,
Verbjerg(s)vej,
Øllemosevej(en),
Ørnkulevej.*

Retning, angivet ved et appellativ, træffes i 31 navne:

*Badevejen,
Byvej,
Færgebro,
Færgeled,
Færgevejen (Gerlev s., Gerlev),
Færgevejen (Gerlev s., Tørslev),
Hovgårdsvejen,
Hovled,
Hovvejen,
Jagthusvej,
Kirkebro,
Kirkeled,
Kirkestien,
Kirkevejen (Gerlev s.),
Kirkevejen (Ferslev s.),
Mølleleddet,
Møllestrade,
Møllevad,
Møllevej,
Møllevejen,
Oldegyden,
Overdrevsvejen,
Skovvej (Gerlev s.),
Skovvej (Ferslev s.),
Skovvej(en),
Skovvejen,
Stjernestien,
Strandvejen,
Sænkevad,
Teglværksvej,
Tingstætte.*

Som nævnt er der foruden 'retning til' også tale om 'retning forbi' og 'retning over'.

Betydningen 'retning til' er repræsenteret dels i formelt sekundære navne, der indeholder et bebyggelsesnavn (f.eks. Dalbyvej og Sundby Færge), dels i hovedparten af de navne, hvis forled består af et appellativ (f.eks. Hovgårdsvejen og Kirkevejen). Forleddene i Onsvedbroen, Tørslevbro(en) og Vejlemølle Bro kunne tænkes at angive beliggenhed (gruppe 1), men da lokaliteterne ikke ligger i umiddelbar nærhed af de pågældende bebyggelser, finder jeg det sandsynligst, at forleddene er retningsangivende. Også i enkelte formelt sekundære navne, der indeholder et naturnavn, foreligger formentlig betydningen 'retning til' (f.eks. i Oldvejen og Rødstensvej). At der i Oldvejen sandsynligvis er tale om 'retning til' beror på, at naturnavnet Old(en), som antagelig indgår i Oldvejen, er et områdenavn.

Betydningen 'retning forbi' er repræsenteret i de fleste formelt sekundære navne, der indeholder et naturnavn (f.eks. Horsemosevej, Kongebøgstien og Verbjerg(s)vej). I de tilfælde hvor naturlokaliteterne har en vis udtrækning (f.eks. Luemose- og Øllemose-), kunne forleddene tænkes at angive beliggenhed (gruppe 1), men da samfærdselsfænomenerne i de berørte navne har en videre udstrækning, finder jeg det sandsynligst, at forleddene er retningsangivende.

Betydningen 'retning over' antager jeg i navnene Højmosekongevej og Sænkevad (jfr. p. 71 note 15).

Gruppen svarer til gruppe 4 »riktning« i Ortnamnen i Houtskär. I a.a. antages desuden betydningen 'retning fra', og det er naturligvis en mulighed, som også kan foreligge her.

4. Tilhørsforhold

Som led, der angiver lokalitetens tilhørsforhold, betragter jeg forleddene i følgende navne:

Anders Ågesens Led,
Arendsled,
Hanne(s)bådeleje,
Hans Caspers Port,
Nikolaj Kyhns Port.

Hvis forleddet i Hanne(s)bådeleje er kvindenavnet Hanne, er navnets indhold antagelig »bådelejet, som ejes af Hanne«. Forleddet kan dog også være dyrenavnet hane, i så fald hører navnet snarest hjemme i gruppe 6.

Gruppen svarer til gruppe 5 »tilhørighet« i Ortnamnen i Houtskär.

5. *Ophav*

Som led, der muligvis angiver lokalitetens ophavsmand, betragter jeg forleddene i følgende navne:

*Frederik V's Allé,
Frederik VII's Bro,
Kongens Bro,
Kronprins Frederiks Bro.*

Betydningsindholdet i navnet Frederik V's Allé er »alleen, som Frederik V har anlagt«. En lignende betydning foreligger formentlig i Kongens Bro og i det etleddede navn Kongevejen. Det er dog muligt, at forleddet i Kongens Bro angiver et tilhørsforhold (gruppe 4).

Kronprins Frederiks Bro, også kaldet Frederik VII's Bro, er ikke anlagt af kronprins Frederik (den senere Frederik VII), og det er et spørgsmål, om ikke disse navne burde have givet anledning til oprettelsen af en ny gruppe. Når navnene er henført til gruppen 'ophav', skyldes det, at Frederik VII og senere (efter hans død 1863) grevinde Danner ejede det færgeprivilegium, hvis afløsning var en forudsætning for etableringen af en broforbindelse. Frederik VII kan således indirekte være ophavsmand til lokaliteten. Da broen i 1868 blev indviet, var Frederik VII imidlertid død, og det er derfor mest sandsynligt, at forleddene i de pågældende navne har memorial karakter (jfr. B. Jørgensen, Dansk gadenavneskik p. 58 ff.).

Gruppen svarer til gruppe 6 »upphov« i Ortnamnen i Houtskär. I a. a. er betydningskategorien meget svagt repræsenteret og som eksempler anføres kun marknavne, der angiver den person, som har lagt jorden under kultur.

6. *Friere (regelmæssig) forbindelse*

Gruppen svarer stort set til gruppe 7 »friare (regelbundet) samband« i Ortnamnen i Houtskär og består af led, der angiver brugerforhold eller anden kontinuerlig relation, som ikke har med ejendomsforhold at gøre.¹⁶ Til gruppen har jeg henført navne, hvis forled formentlig består af dyrenavne og personbetegnelser.

16. Om forskellen mellem gruppe 6 og gruppe 12, se ndfr. u. gruppe 12.

Navnene er følgende:

Barneled,
Bertelsti,
B(j)erneekås,
B(j)ernevad,
Doktor Frantsvej,
Drengebro,
Fiskersti,
Frantzvej,
Fremvad,
Husmandsvejen,
Hyrdeled (Krogstrup s.),
Hyrdeled (Ferslev s.),
Hønevad,
Jordmoderleddet,
Præsteled,
Præsteleddet,
Rævebro,
Rævsvejen,
Skovfogedvej,
Skovriderstien,
Slagtersti(en),
Vildtbondevej.

I mange tilfælde vil forled, bestående af et husdyrnavn, sigte til lokalitetens anvendelse (gruppe 12). Her er der imidlertid, med undtagelse af Høne-, ikke tale om husdyrnavne, men om ord for vilde dyr, og forleddene angiver formentlig, at de pågældende dyr har haft for vane at søge til lokaliteterne. M.h.t. ord for vilde dyr skelnes der i Ortnamnen i Houtskår mellem 'almen forekomst', som henføres til gruppen »det som finns«, og forekomst af 'enkelte eksemplarer', der henføres til gruppen »friare samband« (jfr. a.a. p. 207 og 244). En sådan skelnen er ikke forsøgt her, jfr. i øvrigt Allan Rostviks kritik af denne sondring i NoB LVII 1969 p. 129.

Navne som Præsteled og Skovriderstien antages at betyde henholdsvis »leddet, som præsten plejer at benytte« og »stien, som skovrideren plejer at benytte«. Et lignende betydningsindhold foreligger antagelig i det etleddede navn Herredsvej(en).

7. Form

Som led, der angiver lokalitetens form, betragter jeg forleddene i følgende navne:

Brede Allé,
Langebros (Selsø og/eller Skibby s.),
Langebros (Ferslev s.),
Langesti,
Langvad,
Vrangled.

Da Vrangledsagre, hvoraf Vrangled er deduceret, er samme lokalitet som Vrangagersås (se p. 58), kan det ikke med sikkerhed afgøres, om Vrang- opr. har karakteriseret leddet eller agrene.

Gruppen svarer til gruppe 10 »form« i Ortnamnen i Houtskär.

8. Farve

Som led, der angiver lokalitetens farve, betragter jeg forleddene i følgende navne:

Hvidesten(e),
Rødsten (Dråby s.),
Rødsten (Selsø s.).

Gruppen svarer til gruppe 11 »färg« i Ortnamnen i Houtskär.

9. Anden egenskab

Gruppen svarer til gruppe 12 »annan egenskap« i Ortnamnen i Houtskär og består af led, der angiver en for lokaliteten karakteristisk egenskab, som ikke vedrører størrelse, form, farve, materiale, det som findes eller det som plejer at ske. Til gruppen har jeg henført følgende navne:

Gamle Færge,
Knageleddet,
Nye Bro,
Øbro.

Forleddet i navnet Knageleddet kan, som nævnt p. 56, være enten verb. knage eller subst. knag(e), antagelig i betydningen 'knast'. Kun en opfattelse af forleddet som verb. knage berettiger til at indplacere navnet i

denne gruppe. Er der derimod tale om subst. knag(e), hører navnet snarest hjemme i gruppe 11 ('det som findes').

En forudsætning for at henhøre navnet Øbro til gruppen 'anden egenskab' er, at forleddet er adj. øde, sigtende til »den øde (∴ ubenyttede) bro«. Da forleddet er flertydigt, kan navnets tilhørsforhold til gruppen imidlertid ikke med sikkerhed fastslås.

10. *Materiale*

Som led, der angiver lokalitetens materiale, betragter jeg forleddene i følgende navne:

*Bolvase(n),
Brændeled,
Egeled,
Sandvad.*

Materialeangivende betegnelser træffes tillige i de etleddede navne, Fjællebro og Stokkebro.

Forleddet i navnet Egeled angiver muligvis leddets beliggenhed i eller ved en ege-bevoksning (gruppe 1) og ikke, som antaget, leddets materiale.

Som nævnt p. 54 kan forleddet i Brændeled tolkes på flere måder. Kun en opfattelse af forleddet som subst. gl. brænni, n. 'brænde, brændedeved' berettiger til at indplacere navnet i denne gruppe. Er forleddet perf. part. af verb. brænde, hører navnet snarest hjemme i gruppe 9 ('anden egenskab').

Gruppen svarer til gruppe 13 »material« i Ortnamnen i Houtskär.

11. *Det som findes*

Gruppen svarer til gruppe 14 «det som finns» i Ortnamnen i Houtskär og består af led, der angiver forekomst af et eller andet på eller i lokaliteten. Til gruppen har jeg henført følgende navne:

*Kandelaberalleen,
Stenleddet.*

Kandelaberalleen antages at betyde »alleen, som er udstyret med kandelabre«, mens indholdet i Stenleddet antages at være »leddet med ledstolper af sten« (jfr. Møller-Holst, Landbrugs-Ordbog IV p. 146). Det er

muligt, at navnene snarere burde være anbragt i gruppe 9 ('anden egenskab').

12. *Anvendelse*

Gruppen svarer til gruppe 16 »användning« i Ortnamnen i Houtskär og består af led, der sigter til en ved lokaliteten vigtig funktion i befolkningens daglige liv. Til gruppen har jeg henført følgende navne:

*Egebrygge,
Høvedstien,
Høvedvejen,
Jagtkongevej(en),
Tyre-/Tyveled,
Øksenbro.*

Høvedstien og Høvedvejen antages at betyde »stien/vejen ad hvilken man plejer at føre høveder(ne)«. Når navnene placeres i denne gruppe og ikke i gruppe 6 'friere (regelmæssig) forbindelse', skyldes det, at forleddene fungerer som objekt i de sætninger, der angiver navnenes samlede indhold. Forleddene i gruppe 6 fungerer derimod som subjekt i tilsvarende sætninger (jfr. Ortnamnen i Houtskär p. 79 note 42). Om Egebrygge, se p. 114.

Som nævnt p. 57 f. kan forleddet i Tyre-/Tyveled tolkes på flere måder. Kun en opfattelse af forleddet som dyrenavnet tyr berettiger til at indplacere navnet i denne gruppe. Er forleddet subst. tyv, hører navnet snarest hjemme i gruppe 6 ('friere (regelmæssig) forbindelse').

Selv om en del navne ikke med sikkerhed lader sig indplacere i de ovfr. anførte grupper, så er det dog temmelig sikkert, at de forskellige funktionsarter har eksisteret og eksisterer i stedsnavne, og at der i hvert enkelt navn sandsynligvis kun er tale om én. Jfr. Ortnamnen i Houtskär p. 80.

På grundlag af den gennemførte gruppering af navnestoffet er det muligt at uddrage en række oplysninger.

Det kan således konstateres, at forleddene i de samfærdselsbetegnende navne i langt de fleste tilfælde angiver 'retning' (gruppe 3), 'absolut beliggenhed' (gruppe 1) og 'friere (regelmæssig) forbindelse' (gruppe 6). Af de ialt 183 tolkede navne antages 67 (= 36,6%) at indeholde et forled, angivende 'retning', 57 (= 31,1%) et forled, angivende 'absolut beliggen-

hed' og 22 (= 12,0%) et forled, angivende 'friere (regelmæssig) forbindelse'.

Med udgangspunkt i navnetypernes¹⁷ fordeling på forskellige forledsgrupper skulle det være muligt at udlæse oplysninger om principperne for navngivning af samfærdselsfænomener. Da navnetyperne her udgøres af et forholdsvis ringe antal navne, finder jeg det imidlertid betænkeligt at drage konklusioner i den henseende. Kort kan det dog konstateres, at der i navne på -vej og -sti hyppigst forekommer et retningsangivende forled, mens der i navne på -bro, -port og -led som oftest indgår et beliggenhedsangivende forled.

Endvidere kan det konstateres, at fra et kommunikationsbeskrivende synspunkt har de forledsgrupper størst interesse, der angiver lokalitetens retning (gruppe 3), egenskab (grupperne 7, 8, 9, 10 og 11) og anvendelse (gruppe 12).

A.b: Navne, der betegner et samfærdselsfænomen, uden at der i navnet indgår et ord, som har en betydning, der vedrører et samfærdselsfænomen.

Som det fremgår af karakteristikken ovfr. savner navnene i denne kategori et navneled, der angiver den betegnede lokalitets art. Uden ekstralingvistiske oplysninger er det derfor ikke muligt at udskille disse navne fra andre navne, som mangler et artsangivende led. Selv om jeg ikke finder det sandsynligt, eksisterer der altså en mulighed for, at ikke alle samfærdselsbetegnende navne af denne type er blevet erkendt som samfærdselsbetegnende. Dette lader sig imidlertid kun verificere ved fremkomsten af yderligere oplysninger end dem, jeg har været i besiddelse af.

I materialet findes der kun tre navnedannelser, som med sikkerhed tilhører A.b-kategorien.

Navnene er følgende:

Svineryggen (Skuldelev s., Skuldelev). KBJ 1921 [¹*svinærøgn*]. – If. KBJ 1921 betegner *Svineryggen* en sti ved gadekæret i Skuldelev. Sammenligningsnavnet *Svineryggen* kendes også som navn på en sti ved Sankt Jørgens Sø i København (se ODS).

17. Ved navnetype forstås en gruppe af navne, der sammenholdes ved et fælles efterled, f.eks. navne på -vej og navne på -bro (jfr. Stednavneforskning I p. 136).

Sømmeret (Dråby s., Slotshegn(et)). I 1926 *Sømmere*'et. – If. I 1926 betegner *Sømmeret* en gammel bom ved Krabbedam i det sydvestlige hjørne af Slotshegn(et). Navnets opr. er uvis. Der er i dansk overleveret to etymologisk ubeslægtede ord, dels subst. glda. *sømmeræ* 'lastdyr, pakhest', dels subst. ænyda. *sømmer(e)* 'stor skål, bolle', som eventuelt kunne komme på tale, men ordenes betydning synes at udelukke deres anvendelse som navn på en bom (jfr. i øvrigt Kousgård Sørensen »Simre«, i SOSÅ 1967 p. 11 ff.).

Trunden (Dråby s., Bakkegårde og Barakkerne). I 1926 *Trunden*. – Antagelig best. form af subst. *trunte*, ænyda. *trunt(e)* 'træstamme uden top og grene, stub, stød' (jfr. ODS). If. I 1926 er *Trunden* navn på en overgang over Postrenden. Postrenden danner skel mellem Bakkegårdes og Barakkernes mark.

I materialet forekommer et imperativisk navn, *Farimag* (Dråby s., Bakkegårde), MK 1763-71 (1858) *Farimaag*, som kunne formodes at betegne en færdselsåre, idet det pågældende imperativnavn ofte denoterer færdselsårer (jfr. Inge Wohlert »Imperativiske Stednavne«, i *Ti Afhandlinger* p. 66). Da lokalitetens art og nøjagtige beliggenhed ikke kan fastslås, og da imperativnavnet *Farimag* også kendes som navn på naturlokaliteter (se a.a. p. 80), er der imidlertid ingen sikre holdepunkter for at inddrage navnebelægget *Farimaag* i en samfærdselssammenhæng.

Stednavnet *Hundeklemme(n)* (formentlig dannet af dyrenavnet *hund* og subst. *klemme* 'snævert sted, smal aabning olgn.' (ODS betydning 3)) forekommer ofte i funktion som gadenavn (se f.eks. DS XIII p. 21). Det kunne derfor tænkes, at navnene *Horseklemme* (Skibby s., Skibby, Ferslev Vang), MK 1779 *Hosse Klem*¹⁸ og *Studeklemme* (Krogstrup s., Orebjerg), MK 1791 *Studeklemme Mark* opr. har betegnet færdselsårer. Da navne på -klemme ligeså ofte træffes som navn på naturlokaliteter (se f.eks. DS XIV p. 216 og DS XV p. 5), er der dog ingen tvingende grunde til at antage, at de pågældende navne opr. har betegnet færdselsårer.

3. Samfærdselsrelaterende navne

B.a.1: Navne med forled, der består af et ord, sammensat eller sammensat, som har en betydning, der vedrører et samfærdselsfæno-

18. Jfr., m.h.t. udviklingen *rs > s*, Kryger i UBI I p. 373.

men. Til kategorien regnes også etleddede navne, der består af en appellativ sammensætning, hvis første led er et ord, som har en betydning, der vedrører et samfærdselsfænomen.

I det følgende er det relevante navnestof, som tidligere nævnt, forsøgt grupperet efter de samfærdselsindicerende navneleds betydning. Det vil i dette tilfælde sige efter forleddenes betydning.

Som forled træffes – foruden nogle af de under A.a behandlede ord – en række nye ord. Mens der i kategori A.a næsten udelukkende var tale om ord for kulturgeografiske artsbegreber, forekommer der i kategori B.a.1 tillige en del ord med et betydningsindhold, der vedrører transportmidler samt ord, der indirekte kan vidne om samfærdsel (f.eks. subst. kikker 'vagt, udkigsmand' og verb. hvile).

Større eller mindre veje.

Vej-/vej-

Subst. vej, der allerede er omtalt i funktion som efterled, indgår som forled i otte navne. Som forled træffes ordet desuden i fire appellative sammensætninger, Hulevej(s)-, Korsvej(s)-, Landevej(s)- og Sandvej(s)-.

Navnene er følgende:

Vejagre (Gerlev s., Lyngerup, Skuldelev Vang). MK 1771, MK u.å. Weiagre. – Ved en vej fra Lyngerup til Tørslev. Vejen, der ikke kendes i nutiden, er aftegnet på MK. Der er topografisk forbindelse mellem Vejagre og Vejstykker (se ndfr.).

Vejagre (Dråby s., Slagelsegårdene). MK 1772 Weiagre. – Ved en vej fra Jægerspris, nordpå forbi Slagelsegårdene (nu Seksgårde). Vejen er velkendt i nutiden.

Vejagre (Krogstrup s., Dalby, Lillevang(en)). MB 1682 Wei Ager Aas, Wey Ager Aas; MK 1798 Yderste Vej Agre, Inderste Vej Agre. – Lokaliteten ligger umiddelbart vest for vejen fra Dalby til Orebjerg.

Vejagre (Krogstrup s., Krogstrup, Hyrdehøjsvang). MB 1682 Wei Ager Aas, Wei ager Stumper; MK 1798 Vej Agre. – At dømme efter MK 1798 har lokaliteten form af en trekant, hvis sider udgøres af veje, bl.a. Skibby-Lyngerup-vejen og Krogstrup-Dalby-vejen.

Vejagre/-ås(en) (Krogstrup s., Dalby, Lyngerupsvang(en)). MB 1682 Yderste Weg Aas, Inderste Veg Aas, Inderste Wei Aas, Wei Aaßen, Wey Aas; MK 1798 Yderste store Vej Agre, Mellemste Vej Agre, Inderste Vej Agre, Smaae Vej Agre, Store Vej Agre. – Lokaliteten er beliggende på begge sider af Lyngerup-Dalby-vejen, Dalbysti (se p. 41).

Vejengen (Ferslev s., Venslev, Kyndbyvang(en)). MB 1682 Vey Enngen. – En ulokaliseret eng i Venslevs bymark.

Vejlænde (Gerlev s., Landerslev, Kirkevang). MB 1682 Weygelange agre Aaß, Weye Lænder agre aaß, Weylande aaß. – Efterleddet er muligvis subst. lænde, oldn. -lendi, en afledning af subst. land med betydningen 'landstrækning'. Lokaliteten, som er samme lokalitet som Mølleskrænter (MK 1771), ligger umiddelbart vest for Kirkevejen fra Landerslev til Dråby Kirke (se p. 32 f.).

Vejstykker (Gerlev s., Lyngerup, Skuldelev Vang). MK 1771, MK u.å. Weistykker. – Se u. Vejagre ovfr.

Hulevejsspjæld (Dråby s., Over Dråby, Kirkevang(en)). MB 1682 Hule Veis Spield, Huule Vejs Spield. – Forleddet er gen. af det sammensatte subst. hul(e)vej, se u. Hulvej p. 32. Efterleddet er subst. spjæld, glda. spiald, n., hvis grundbetydning er 'noget frakløvet'. Ordet bruges i naturnavne om mindre, gerne tre- eller firkantet jordstykke, jfr. DS XV p. XXII. Hulevejsspjæld, som er samme lokalitet som Hydlespjæld (MK 1771), ligger umiddelbart øst for Kirkevejen fra Landerslev til Dråby Kirke (se p. 32 f.).

Korsvejs(ås) (Skibby s., Manderup, Vejrmøllevang). MB 1682 Kors Wey Aaß, Korß Veyß Agers Aaß; MK 1781, MK u.å. Kaarsviis, Store Kaarsviis. – Gen. af det sammensatte subst. korsvej 'vej, som skærer en anden vej; ogs.: sted, hvor 2 (ell. flere) veje skærer hinanden; vejkruds' (ODS). Umiddelbart syd for Manderup krydses Skibby-Manderup-vejen af en nord-syd-gående vej, og det er antagelig dette vejkruds, navnet vidner om.

Landevejshaven (Skibby s., Skibby, Ferslev Vang). KBJ 1921 [¹lanəväs-₁ha'wn]. – Forleddet er gen. af det sammensatte subst. landevej 'større vej gennem landet, bestemt for alm. offentlig (gennemgaaende) trafik'

(efter ODS). Landevejen, som lokaliteten ligger ved, er vejen fra Skibby, sydpå ind i Volborg h.

Sandvejsvangen (Dråby s., Nordskoven). K II ca. 1850 Sand veis Vangen. – Forleddet er gen. af det sammensatte subst. sandvej 'sandet vej (ved strand, over hede olgn.)' (ODS). Lokaliteten ligger ved eller gennemskæres af en sti i den vestlige del af Nordskoven.

Brød-

I funktion som stednavneled kan subst. gl. brød, f., som allerede nævnt, både optræde i betydningen 'vej' og i betydningen 'opbrudt jord'. Ordet indgår som forled i fem navne. Da de pågældende lokaliteter ligger i umiddelbar nærhed af en vej, er der muligvis tale om den førstnævnte betydning.

Navnene er følgende:

Brødager/-ås(en) (Gerlev s., Tørslev, Strandvang(en)). MB 1682 (grænsebeskr.) Brød aaeßen, Brød Ager Aaeß, Brød Aaeß; MK 1772 Brødagre; KBJ 1921 [*brøð₁aw'ar*]. – Lokaliteten ligger umiddelbart syd for Færgevejen fra Tørslev til færgestedet, Gamle Færge, på Tørslev Hage (se p. 30).

Brødagre (Kyndby s., Kyndby, Knibe(s)bjerg(s) Vang/-Marker = Vestervang). MB 1682 Store Brødagers Aaß, større broed agers aaß, Lille Brødagers Aaß, Lille broed agers Aaß, Lille brøed agers Aaß, smaa broed agers aaß, Smaa brød agers aaß, Brø(e)d agers aas; MK 1802 Øverste Brød Agre, Nederste Brød Agre. – Lokaliteten er beliggende mellem to veje fra Kyndby til Isefjords-kysten.

Brødagre(ne) (Dråby s., Over Dråby, Lundevang(en)). MB 1682 Brødagre, Brødagerne; MK 1771 Brødagre. – Lokaliteten gennemskæres af en vej fra Over Dråby til Isefjords-kysten.

Brødhøj (Gerlev s., Landerslev, Lyngerupsvang). MB 1682 Brødhøys Agre, Brydhøye aaß, Brødhøydzt aaß, Brødhøj; MK 1771 Brødhøysagre, Brødhøj; MK 1792 Brødhøysagre; Gst 1861, GI 1896 Brødhøj; KBJ 1921 [*brøð₁høw'*]. – Lokaliteten ligger umiddelbart vest for Skovvej(en) fra Lyngerup til Landerslev (se p. 36).

Brødlænd(e) (Skuldelev s., Skuldelev, Hovevang(en)). MB 1682 Brød-

lends Aaes, Brød lendz aaß; MK 1784 Brødlend. – Efterleddet er subst. lænd(e), oldn. -lendi, en afledning af subst. land med betydningen ‘landstrækning’. Lokaliteten ligger umiddelbart øst for Møllevej (se p. 34).

Led-, glda. lēth, f.

Subst. glda. lēth, f. ‘vej’ indgår muligvis som forled i navnet *Liebjerg* (Kyndby s., Kyndby, Verbjergsvang/-marker = Østervang), MB 1682 Store Liebierts Agers Aaß, Store Lie(b)bierts Aaß, Li(i)lle Liebierts Aaß, Liebierts (agers) Aaß, smaa Liebierts Stycher, Liebierts Aaß og høy, Lyebiergs høye, Lyebiergs wey; MK 1802 Smalle Liigbierts Agre, Breede Liigbierts Agre. Da ordet lydligt kan falde sammen med en række andre ord (se p. 53), kan forleddets opr. imidlertid ikke fastslås med sikkerhed. Lokaliteten ligger umiddelbart nord for Dalbyvej (se p. 29), der muligvis er samme lokalitet som Liebjergsvej.

Far-

Som stednavneled kan subst. glda. far, n. optræde dels i betydningen ‘vej, spor’, dels i betydningen ‘overfarts- eller overgangssted over vand’ (jfr. DSÅ II p. 73 f.). Ordet indgår muligvis som forled i navnet:

Farmose (Selsø s., Østby, Sellaris(e) Vang). MB 1682 De Smaa Stycher Ved Far Mose Eng, Far Moeße Eng *Stycher*. – Da lokaliteten kun relativt kan lokaliseres, er det imidlertid ikke muligt at afgøre, i hvilken betydning ordet indgår i det pågældende navn. Ordet kan i øvrigt lydligt falde sammen med subst. glda. far, f. ‘færd, rejse’.

Allé-

Subst. allé (se p. 39) træffes som forled i navnet:

Allémark (Krogstrup s., Svanholm). MK 1791 Alee Mark. – Marken gennemskæres af Svanholmsallé (se p. 40).

Gade-

Når subst. gade optræder som stednavneled, er det vanskeligt at afgøre, om ordet forekommer i betydningen ‘areal ved gård(ene)’ eller i betydningen ‘hovedvej gennem en landsby’. Da der i materialet ikke findes eksempler på subst. gade i funktion som efterled, kan der derimod næppe være tale om betydningen ‘indhegnet mark- eller bivej’, som både kendes i jyske dialekter (jfr. ODS) og i fynske stednavne (jfr. DS XV p. XIX). Af navnetypologiske årsager må forleddet i vej-navnet *Gadevejen* (se p.

30) antages at være subst. gade i betydningen 'areal ved gård(ene)'. Navnet er derfor ikke medtaget ndfr.

Som første sammensætningsled i appellativet gadekær indgår ordet gade desuden i navnene *Gadekæret* (Skibby s.), *Kunderslev Gadekær* (Krogstrup s.) og *Gadekærsrose* (Ferslev s.). Da ordet her antagelig også optræder i betydningen 'areal ved gård(ene)' (jfr. ODS), hører disse navne heller ikke hjemme i denne sammenhæng.¹⁹

Navnene på Gade- er herefter følgende:

Gadeager/-stykker (Skuldelev s., Onsved, Dalbyvang(en)). MB 1682 Gade Agger Aas, Gade Stykker Aas; MK 1783 (1805) Gade Stykker. – Ved Dalbyvejen (se p. 29), i umiddelbar nærhed af Onsved.

Gadegærdet (Gerlev s., Lyngerup). MB 1682 (grænsebeskr.) Gade-gierdet. – Et ulokaliseret gærde i nærheden af Lyngerup.

Gadegærdet (Dråby s., Neder Dråby, Havevang(en) = Lillevang). MB 1682 (grænsebeskr.) Gade Gierdet. – Et ulokaliseret gærde i nærheden af Neder Dråby.

Gadegærdet (Kyndby s., Kyndby). MB 1682 (grænsebeskr.) gade gierdet. – Et ulokaliseret gærde i nærheden af Kyndby.

Gadehøj (Gerlev s., Tørslev, Strandvang(en)). Gst 1897, Gst 1966 Gadehøj. – En høj i umiddelbar nærhed af Tørslev.

Gadeland (Gerlev s., Tørslev, Kirkevangen = Gerlev Vang). MB 1682 Gadeland Aaes; MK 1772 Gadeland. – Gadeland ligger i umiddelbar nærhed af Tørslev, mellem Tørslev-Gerlev-vejen og en vej fra Tørslev til Lyngerup.

Gadespæld(et) (Ferslev s., Vejleby, Mellemvang/-mark). MB 1682 Gade Spield, Gadespieldz Gierde; MK 1789 (1805) Gade Spiellet. – Lokaliteten ligger i umiddelbar nærhed af Vejleby. Vedr. efterleddet, se u. Hulevejsspæld p. 83.

19. I materialet træffes subst. gade muligvis også som første sammensætningsled i et appellativ gadesten 'brosten' (ODS): K 1879 Gadestens Vanding (Dråby s., Kohave(n)). Det pågældende navn er imidlertid optegnet af KBJ 1921 [*g̊c̊ːsɪsɪvænə*], og med udgangspunkt i dette belæg er der snarest grund til at antage, at forleddet er dyrenavnet gase. Jfr. som parallel I 1926 Gasens Vanding (Dråby s., Slotshegn(et)).

Gadestykker(ne) (Gerlev s., Lyngerup, Dalby Vang). MB 1682 Gade-
støckerne; MK u.å. Gade stykker. – Ved Broledsvej (se p. 28), i umid-
delbar nærhed af Lyngerup.

Sti-

Når subst. sti 'gangsti' indgår som forled i en navnedannelse, er ordet vanskeligt at skelne dels fra subst. sti 'fold, indhegning', 'rum til mindre husdyr' (jfr. p. 40) dels fra mandsnavnet glda. Stigh. Sætningsformen (her s-form eller 0-form), der ofte er vejledende for, om forledet er et proprium eller et appellativ, er i dette tilfælde ikke et tilstrækkeligt kriterium. Det er nemlig utænkeligt, at mandsnavnet Stig i modsætning til andre personnavne skulle figurere særlig hyppigt i dette materiale. Ved at inddrage ekstra-lingvistiske oplysninger er det dog i reglen muligt at sandsynliggøre, hvilken sproglig størrelse et navn er dannet af. Da en sti ikke kan dokumenteres i nærheden af *Stisagerås/-stykker* i Ferslevs Dansehøjsvang/-marken (MB 1682 Sties Ager Aaß; MK 1785 (1805) Stæstykker), og da sætningsformen er en s-form, er forledet i dette navn antagelig mandsnavnet Stig. I alle andre tilfælde kan det godtgøres, at lokaliteterne er eller har været beliggende ved en sti, og derfor er det snarest subst. sti 'gangsti', der indgår i disse navne.

I materialet findes der flere eksempler på, at den sti, som navnet henviser til, ikke kan erkendes som en sti men snarere som en vej. Forklaringen på dette må være, at den pågældende vej opr. har været en sti, eller at ordet sti tidligere har kunnet bruges også om større veje.

Navnene er følgende:

Stiagre (Kyndby s., Kyndby, Knibe(s)bjerg(s) Vang/-Marker = Vester-
vang). MB 1682 Stieagers Aaß, Styeagers Aaß, Stieg agers Aaß, Stig-
agers aas; MK 1802 Stie Agre. – Af MK 1802 fremgår det, at lokaliteten
ligger i umiddelbar nærhed af en sti.

Stiagre/-ås(en) (Gerlev s., Tørslev, Skuldelev Vang). MB 1682 Stie Aae-
sen, Stie Aaeßen, Stieaaes; MK 1772 Stieagre. – Lokaliteten ligger umid-
delbart vest for Skuldelev-Tørslev-vejen, der er en ret stor vej. I sin
nuværende form og størrelse er dette vejforløb imidlertid af nyere dato,
og der har rimeligvis tidligere kun været tale om en sti på dette sted, jfr.
Stistykker (Skuldelev s.) ndfr.

Stibjerg (Selsø s., Selsø Østskov). Gst 1897 Stibjerg; KBJ 1921 [*sdi-
bjæ'ær*] Stibjerg; Gst 1936 Stibjærg. – Ved en sti gennem Selsø Østskov.

Sti(s)agre (Gerlev s., Landerslev, Kirkevang). MB 1682 Stie Ager Aaß, Sties agre aaß; MK 1771 Stieagre; MK 1792 Sties Agre, Stiesagre. – Lokalteten ligger umiddelbart vest for Kirkevejen fra Landerslev til Dråby Kirke (se p. 32 f.).

Sti(s)agre (Gerlev s., Landerslev, Lundevang(en)). MB 1682 Sties Ager(s) Aaß, Sties ager; MK 1771 Stieagre; MK 1792 Stiesagre. – Lokalteten gennemskæres af en sti (nu vej) fra Landerslev, østpå mod Isefjordskysten.

Sti(s)agre (Gerlev s., Landerslev, Lyngerupsvang). MB 1682 Stie Agre Aaß; MK 1771 Stieagre; MK 1792 Stiesagre. – Lokalteten ligger umiddelbart øst for Skovvej(en) fra Lyngerup til Landerslev (se p. 36).

Sti(s)agre (Dråby s., Neder Dråby, Havevang(en) = Lillevang). MB 1682 Stie ager (Aaß); MK 1771 Stiesagre; MK u.å. Stiisagre. – Lokalteten ligger umiddelbart syd for Hovvejen (se p. 31 f.).

Stisagre (Gerlev s., Lyngerup, Dalby Vang). MK 1771, M u.å. Stiesagre. – Stisagre er samme lokalitet som Dalbystisager(s)ås/-agre, se u. Dalbysti p. 41.

Stisagre (Skuldelev s., Onsved, Dalbyvang(en)). MB 1682 Sties Agger Aaß; MK 1783 (1805) Stie(d)s Agre. – Lokalteten ligger umiddelbart nordøst for det sted, hvor Dalbyvejen (se p. 29) krydses af landevejen Skibby-Lyngerup. De pågældende veje kan i nutiden ikke kaldes stier.

Stisagre (Selsø s., Østby, Horsehavevang). MB 1682 Stiegs Agerne, Stieges Agrene; MK 1782 Sties Agre. – Lokalteten, der har topografisk forbindelse med Stispjæld(ene) (se ndfr.), ligger i umiddelbar nærhed af en sti.

Stisagre (Skibby s., Manderup, Ventevang(en)). MB 1682 Sties Agers Aaß, Stiegs Agers Aaß; MK 1781, MK u.å. Stiis agre. – Lokalteten ligger på et sted, hvor to stier krydser hinanden.

Stisagre (Ferslev s., Vejleby, Søndervang/-mark). MB 1682 Sties agere; MK 1789 (1805) Stis Agre. – Lokalteten ligger i umiddelbar nærhed af en sti.

Stisagre(ne)/-ås(en) (Ferslev s., Venslev, Kyndbyvang(en)). MB 1682 Sties Aaß(en), Sties agerne, Stiridz Agre (!); MK 1798 (1805) Sties Agre. – Lokaliteten gennemskæres af en sti.

Sti(s)mose (Ferslev s., Røgerup, Korshøjsvang). MB 1682 (grænsebeskr.) Styg Mose; KBJ 1921 [¹sdi's₁mo's's]. – Lokaliteten, der har topografisk forbindelse med Stistykker, Ferslev s. (se ndfr.), ligger ved vejen mellem Røgerup og Ferslev. Der er i dag tale om en forholdsvis stor vej.

Stispjæld(ene) (Selsø s., Østby, Horsehavevang). MB 1682 Stieg Spiellen; MK 1782 Stispjæld. – Vedr. efterleddet, se u. Hulevejsspjæld p. 83. Der er topografisk forbindelse mellem Stispjæld(ene) og Stisagre, Selsø s. (se ovfr.).

Stistykker (Skuldelev s., Skuldelev, Kirkevang(en)). MB 1682 Stie Støcher Aaes; MK 1784 Stiiie Stykker. – Lokaliteten ligger umiddelbart øst for Skuldelev-Tørslev-vejen, der er en ret stor vej. I sin nuværende form og størrelse er dette vejforløb imidlertid af nyere dato, se ovfr. u. Stisagre/-ås(en).

Stistykker (Ferslev s., Røgerup, Korshøjsvang). MB 1682 Styg Stycker Aas. – Der er topografisk forbindelse mellem Stistykker og Sti(s)mose (se ovfr.).

Samfærdselsfænomener gennem eller over sumpede strækninger og vandløb.

Vase-

I betydningen 'vej, som er anlagt over en vandsamling (fx. en mose) ell. et sumpet, fugtigt terræn ved opfyldning med risknipper, grene, jord olgn.' (ODS) forekommer subst. vase antagelig som forled i navnet:

Vasemose (Skibby s., Bonderup; Krogstrup s., Pagterold). KBJ 1921 [¹vå's₁mo's's]; I 1927 (Krogstrup s.) [Vɔ'æsmow'sə] Vaasmose.

Som nævnt p. 46 kan ordet vase som stednavneled også optræde i betydningen 'anløbsbro, bådeleje' samt i betydningen 'eng, mose'. Af ekstralingvistiske og navnetypologiske årsager kan disse betydninger imidlertid

ikke komme på tale. Derimod er ordet ofte vanskeligt at holde ude fra subst. vad (se ndfr.).

Dæmning-

Subst. glde. dæmning kan if. ODS bd. III sp. 1249 f. både anvendes i betydningen 'vold ell. dige af jord, sten olgn., der standser ell. spærrer for et vandløb, havet osv.' og i betydningen 'jordvold, hvorpaa vej, jærnbane olgn. føres over et vandløb, et sumpet ell. lavtliggende sted'. Ordet træffes muligvis som forled i to navne, men det er ikke muligt at fastslå i hvilken af de nævnte betydninger.

Navnene er følgende:

Dem(men)svej, se p. 29.

*Dæmmings(agers)ås*²⁰ (Kyndby s., Kyndby, Knibe(s)bjerg(s) Vang/-Marker = Vestervang). MB 1682 Dämmings agers Aaß, Dämmings Aaß. – Lokaliteten kan relativt lokaliseres til et sted i nærheden af Skarndal Grøft.

Vad-

Subst. vad (se p. 46) antages at optræde som forled i seks navnedannelser. Den saglige baggrund for navnene kan i dag ikke erkendes i terrænet. Når subst. vad indgår som forled i en sammensætningsform på -s, er ordet ofte vanskeligt at skelne fra subst. vase (se p. 89 f.). I navnene *Vadsagre(ne)*, *Vadshøj*, *Vadsmose* og *Vadsmosen* har dette bevirket, at et opr. Vads- er blevet omdannet til Vase-.

Navnene på Vad(s)- er følgende:

Vadagre (Skibby s., Manderup, Vejrmøllevang). MB 1682 Lille Waad Agers Aaß, Sto(e)re Wa(a)d Agers Aaß; MK 1781 Smaae Waad agre, Store Waad agre; MK u.å. Smaae Waad agre, Store Waad.

Vadsager (Skuldelev s., Skuldelev, Kirkevang(en)). MB 1682 Wods Ager Aaes. – Muligvis samme lokalitet som Stætteager (se p. 100).

Vadsagre(ne) (Gerlev s., Lyngerup, Landerslev Vang(en)). MB 1682 Wads Agerne, Wadz Agerne; MK 1771 Woseagre; MK u.å. Waaseagre. – Der er topografisk forbindelse mellem *Vadsagre(ne)* og *Vadsmose* (se

20. Det er uvist, om efterleddet er -agersås eller -ås. Navnet er derfor ikke deduceret.

ndfr.). Lokalteterne, som ligger i den nordvestlige del af Lyngerups bymark, har antagelig forbindelse med vejen, Broledsvej (se p. 28).

Vadshøj (Ferslev s., Venslev, Kyndbyvang(en)). MB 1682 Wa(d)shøys Aaß, Vaaßhøys Aaß, Wadzshøy, Waaßhøy; MK 1798 (1805) Waasehøys Agre. – Der er topografisk forbindelse mellem Vadshøj og Vadsmosen (se ndfr.). Lokalteterne ligger i umiddelbar nærhed af Skovvej, Ferslev s. (se p. 36).

Vadsmose (Gerlev s., Lyngerup, Dalby Vang). MB 1682 Wads Moeße, Wadsemoeße, Wadzsmose, Wadz moese, Wadtzmoeße Enge, Wads moeße Eng; MK 1771 Wose mose; MK u.å. Waase Mose; (her?) GI 1857 Vols-Mose (!). – MB's Vadsmose Eng(e) ligger i Landerslev Vang(en). Se ovfr. u. Vadsagre(ne).

Vadsmosen (Ferslev s., Venslev, Kyndbyvang(en)). MK 1798 (1805) Waasemosen. – Se ovfr. u. Vadshøj.

Vejle-

Subst. vejle, gl. wæthil, m. eller gl. *wæthla, f., der er en afledning til subst. vad eller til roden i verb. vade, indgår ofte i betydningen 'vade-sted' i danske stednavne. Mens ordet i dette materiale ikke forekommer som efterled, findes der en del navne, hvori det indgår som forled. Ordet har derfor været velkendt i området, og man kan undre sig over, hvorfor det ikke bruges i funktion som efterled. Jeg kan ikke give en fyldestgørende forklaring på dette forhold. Blot kan jeg konstatere, at området i den henseende ikke er enestående. Således findes der heller ikke i Sokkelund h., Københavns amt navne på -vejle (jfr. Lumholt, Sokkelund herreds marknavne), og i Sønderjylland og Sunds h., Svendborg amt er ordet vejle i funktion som efterled kun sparsomt repræsenteret (jfr. registeret i DS III og DS XV).²¹ Sml. i øvrigt u. Spang- p. 95.

Subst. vejle indgår som forled i otte primære navnedannelser.²² I de

21. At landsbyer ofte er anlagt ved vadesteder kan undertiden afspejle sig gennem semantisk sekundære navne. Også m.h.t. sådanne navne gælder det, at bebyggelsesnavne på -vejle er få i modsætning til f.eks. bebyggelsesnavne på -vad, jfr. Stednavneforskning II p. 97 f.

22. Formelt sekundære navne som Vejlebytorp (Ferslev s.), Vejlemølle Bro, – Å (Vellerup s.), Vellerupgård (Vellerup s.) og Vellerupsmose (Ferslev s.) er ikke dannet til ordet vejle, men til stednavnene Vejleby, Vejlemølle (Sæby s., Volborg h.) og Vellerup.

fleste tilfælde er det vanskeligt at erkende den saglige baggrund for navnene.

Navnene er følgende:

Vejlebjerg(e) (Skibby s., Manderup, Ventevang(en)). MB 1682 Weilebier(i)gs Aaß, Weilebierigs Agerloder; MK 1781 Weile Bierge; MK u.å. Vejlebjerg.

Vejlebro(en), se p. 51.

Vejleby (Ferslev s.). ?/4 1253 (Sorø Gavebog ca. 1440 DiplDan 2.r. I nr. 101) Wætleby; 13/11 1381 Wæthlaby; u.d. 1396 (1476 ÆDA I 147) Wethleby; KBJ 1916 [*vajlby*]. – Som forled i et sammensat stednavn er subst. vejle altid tidligere blevet forklaret som gen. plur. af det glda. subst. wæthil, m. < *waðila-. Her foreligger dog snarest en sideform, glda. *wæthla, f. < *waðilōn, idet navne på -by næsten aldrig har genitivisk forled. Jfr. Stednavneforskning II p. 93.

Vejleeng (Kyndby s., Kyndby, Røglevang/-marken = Mellemvang(en)). MB 1682 Weil Engs Aaß.

Vejlehumper (Vellerup s., Vellerup, Tværhøjsvang = Birkebæksvang). MK 1803 Weile Humper. – Efterledet er plur. af subst. humpé 'lille stykke af en mark, som er adskilt fra ejerens øvrige agerjord' (ODS).

Vejlehøj (Kyndby s., Kyndby, Verbjergsvang/-marker = Østervang). MB 1682 Weilhøys agers Aaß, Weilhøys (agers) Aas, Weyl høys Agers Aaß, Weylhøys Aaß, Weil høys Eng, Weylhøys Moße, weyle høý.

Vejleå (Vellerup s., Vellerup, Ottingshave(n)). VSKOrig 1763 Veile Aaae; Gst 1863 Vejleaa; KBJ 1916 [*vɛjlɛ s'ɛ*] Vejle Aa; Trap⁵ p. 295 Vejle ås dal. – Samme lokalitet som Vejlemølle Å (Gst 1898, Gst 1962 Vejlemølle Aa).

Vellerup (Vellerup s.). 17/5 1253 (vidisse 1391) Wætlæthorp; RJb 1370-80 Wætlæthorp; 10/5 1402 Wætlethorpp; KBJ 1916 [*væ'l'ercɔp*]. – Efterledet er subst. torp, glda. thorp, n. 'udflytterbebyggelse'.

Bro-

Subst. bro kan, som nævnt p. 48, både referere til et kommunikations-

anlæg, der er knyttet til vejføringen på land, og til et kommunikationsanlæg, der har forbindelse med samfærdslen til søs. Kun navne på Bro- med relation til den førstnævnte anlægstype, vil blive omtalt i dette afsnit.

Når subst. bro indgår som forled i en navnedannelse, kan ordet undertiden falde sammen med subst. glda. broti, m. 'bråde, opbrudt jord, rydning'. Om dette ords forekomst i danske stednavne, se Kr. Hald i KLN M II sp. 294 f. I materialet forekommer et navn, som i nutiden (Gst 1936) skrives *Bromose* (Kohave(n), Dråby s.). Af de ældre skriveformer: MK 1763-71 (1858) Braaemosen; MK 1772 Braae Mose; K 1879 Store Braade Mose, Lille Braade mose, fremgår det imidlertid, at forleddet i det pågældende navn ikke er subst. bro men subst. glda. broti, m. Se i øvrigt u. Bromoseled(det) p. 54.

Sædvanligvis indgår ordet bro ikke i s-form som første led i en sammensætning. Det er derfor formelt muligt, at forleddet i *Bro(s)mose* (Ferslev s.) ikke er subst. bro. Lokaliteten har topografisk forbindelse med Brospjældsås = Brostykker, hvori forleddet synes at være subst. bro, men da efterleddet i de to navne begynder med s, kan sammensætningsformen i disse navne også være en s-form. Da ikke alle belæg på *Bro(s)mose* har -s-, og da ordet bro i enkelte navne forekommer i en forledsform på -s- (se f.eks. u. Brobæk, Brosbæk DSÅ I p. 223 ff.), antager jeg, at forleddet i de pågældende navne snarest er subst. bro.

Navnene på Bro- er herefter følgende²³:

Broagrel-stykkerne (Kyndby s., Kyndby, Verbjergsvang/-marker = Østervang). MB 1682 Broestykkerne, Brostycherne; MK 1802 Broe Agre. – Lokaliteten, der har topografisk forbindelse med Broengen (se ndfr.), ligger i umiddelbar nærhed af Rævebro (se p. 50).

Brobjerg (Skibby s., Bonderup). KBJ 1921 [*'bro|bjæ'ær*]. – Ved Skibby-Lyngstrup-vejen.

23. I Sønderbys Skovvang(en), Selsø s. forekommer navnet *Bubbesnabe(n)* (MB 1682 Bube Snabe Agre, Bubbesnaben; MK 1782 Bubbesnau). Det er fristende at sammenstille forleddet i dette navn med forleddet i det sydslesvigske *Bobberoj* (Sydsl.Stedn. VII p. 97) og forleddet i det sydøstskånske *Bobbamöllorna*, også kaldet *Nybromölla* (SkOA I 1958 p. 68), der begge tolkes som subst. bulbro 'plankebro'. Rent sprogligt må dette dog siges at være en ret tvivlsom tolkning. *Bubbesnabe(n)* bør snarere sammenholdes med en række *Bobbe-*, *Bobba-*navne på Bornholm og i Skåne (af henholdsvis bornholmsk *bobba* 'troid' og skånsk *bobbe* 'tölpig människa', jfr. DSÅ I p. 176 og SkOA XI 1975 p. 81) og kan i så fald lades ude af betragtning i denne sammenhæng.

Broeng(e) (Krogstrup s., Dalby, Lyngerupsvang(en)). MB 1682 Broe Eng(en), Store Broe Eng; MK 1798 Broe Enge.

Broengen (Kyndby s., Kyndby, Verbjergsvang/-marker = Østervang). MB 1682 Broe Engen, brock Engen (!). – Der er topografisk forbindelse mellem Broengen og Broagre/-stykkerne (se ovfr.).

Broled(det), se p. 54.

Bromose (Krogstrup s., Svanholm). I 1927 [Bro'mow'sə] Bromose, [Bro'mow'səmar'gn] Bromosemarken. – Ved Svanholmsallé (se p. 40).

Bromølle (? Ferslev s.). u.d. 1365 (udtog 1747 DiplDan 3.r. VII nr. 350) Bro Mølle. – En ulokaliseret, forsvundet mølle.

Bro(s)mose (Ferslev s., Vejleby, Nørrevang = Norden(e)mark). MB 1682 (grænsebeskr.) Brogß moese; KBJ 1921 [¹bro_ø'₁mo_ø's]. – Lokaliteten, der har topografisk forbindelse med Brospjæld = Brostykker (se ndfr.), ligger ved en vej fra Vejleby til Ferslev-Venslev-vejen (∩: Kirkevejen, se p. 33). Se i øvrigt ovfr.

Brospjæld (Skibby s., Manderup, Ventevang(en)). MB 1682 Bro(e)-spjælds Aaß; MK 1781, MK u.å. Broespiæld. – Vedr. efterleddet, se u. Hulevejsspjæld p. 83. Lokaliteten ligger ved en vej fra Manderup, nordpå.

Brospjæld (Ferslev s., Vejleby, Nørrevang = Norden(e)mark). MB 1682 Brog Speils Aaes. – Samme lokalitet som Brostykker, Ferslev s. (se ndfr.). Vedr. efterleddet, se u. Hulevejsspjæld p. 83. Se i øvrigt u. Bro(s)mose ovfr.

Brostykker (Dråby s., Neder Dråby, Havevang(en) = Lillevang). MK u.å. Broe stykker. – Lokaliteten ligger i nærheden af Kongevejen (se p. 33).

Brostykker (Skuldelev s., Skuldelev, Lundevang(en)). MK 1784 Broe-stykker, Broe Stykker. – Ved Fjællebro og Lundebro (se p. 49 f.).

Brostykker (Ferslev s., Vejleby, Nørrevang = Norden(e)mark). MK

1789 (1805) Broe Støkker. – Samme lokalitet som Brospjæld (se ovfr.).
Se i øvrigt u. Bro(s)mose ovfr.

Brostykker(ne) (Gerlev s., Lyngerup, Landerslev Vang(en)). MB 1682
Broestøckerne, Broestøcherne; MK 1771, MK u.å. Broestykker. – Ved
Broledsvej (se p. 28).

Spang-

Subst. spang 'smal, let bro, bestaaende af enkelt bræt ell. planke, over et
smalt vandløb (en bæk), en smal grøft olgn.; gangbræt; tidligere ogs. om
usammenhængende række af kampesten, der ligger i et smalt vandløb
saaledes, at man kan komme tørskoet over' (ODS) antages at indgå som
forled i syv navnedannelser, hvoraf fem har relation til samme samfærds-
selsfænomen.

Ligesom det er tilfældet med ordet vejle, forekommer subst. spang
ikke som efterled i materialet. På spørgsmålet, hvorfor det forholder sig
således, bliver jeg også i dette tilfælde svar skyldig og kan blot konstate-
re, at det heller ikke i andre egne af landet har været almindeligt at
navngive spange med ordet spang.

Navnene på Spang- er følgende:

Spangsagre/-ås (Skuldelev s., Skuldelev, Lundevang(en)). MB 1682 Lille
Spongs Aaes, Store Spongs Agre Aas, Store Spangs Aaeß, Spangs
(Ager) aaeß; MK 1784 Smaae Spangs Agre, Store Spangs Agre. – Lokalit-
eteten, der har topografisk forbindelse med Spangsbæk og Spangsgærde
(se ndfr.), ligger ved Skuldelev-Tørslev-vejen, i umiddelbar nærhed af
Tørslevbro(en) (se p. 51).

Spangsagre/-ås(en) (Gerlev s., Tørslev, Skuldelev Vang). MB 1682
Spangs Aaes(en), Spangs Aaeß, Spang aaeß; MK 1772 Spansagre. –
Lokaliteten, der har topografisk forbindelse med Spangsbæk og Spangs-
krog (se ndfr.), ligger ved Skuldelev-Tørslev-vejen, i umiddelbar nærhed
af Tørslevbro(en) (se p. 51).

Spangsbæk (Gerlev s., Tørslev, Skuldelev Vang; Skuldelev s., Skuldelev,
Lundevang(en)). VSKOrig 1763 Spanbek; MK 1763-71 (1858) Spangs-
beck. – Skelbæk mellem Tørslevs og Skuldelevs bymarker. Se ovfr. u.
Spangsagre/-ås og Spangsagre/-ås(en).

Spangsgærde (Skuldelev s., Skuldelev, Lundevang(en)). MB 1682 (grænsebeskr.) Spangs Gierde. – Se ovfr. u. Spangsgærd/-ås.

Spangsgærde (Skibby s., Skibby, Skuldelev Vang). KBJ 1921 [*ʃbɑŋʹsɪgɛr*]. – Ved Børstebro (se p. 49) og Børsteled (se p. 54).

Spang(s)høj (Gerlev s., Gerlev, Lundevang(en)). MB 1682 Spang(s) Høys Aas; MK 1763-71 (1858) Spanghøy; MK 1771 Spanhøysagre, Spanhøy; MK 1808 Spanhøi Agre, Spanhøi.

Spangskrog (Gerlev s., Tørslev, Skuldelev Vang). MB 1682 (grænsebeskr.) Spangs Kroeg, Spangs Krogs Gierde. – Se ovfr. u. Spangsgærd/-ås(en).

Stok(ke)-

Som stednavneled optræder subst. stok i flere forskellige betydninger. Ordet kan indgå som forled i navnet *Stokkejord* (Skuldelev s., Skuldelev, Lundevang(en)), MK 1784 Stoke Iord, og her kommer antagelig betydningerne 'grænsepæl, gærdepæl' og 'gangbræt over vandløb' på tale. Lokaliteten ligger umiddelbart øst for et gærde, Præstegærdet, og umiddelbart vest for Brostykker, Skuldelev s. (se p. 94). Bl.a. fordi der mellem for- og efterled etableres en naturligere semantisk relation, hvis ordet stok forekommer i betydningen 'grænsepæl, gærdepæl', end hvis det forekommer i betydningen 'gangbræt over vandløb', finder jeg det sandsynligst, at der er tale om den førstnævnte betydning.

Strø-

Subst. strø 'underlagsbjælke', der i svenske dialekter findes i betydningen 'broplanke' indgår muligvis som forled i navnet *Strøskifte(r)* (Ferslev s., Venslev, Søvangen = Søndervangen), MB 1682 Strøe Schiffte; MK 1798 (1805) Strøe skifter. Da betydningen 'broplanke' ikke kendes i dansk, og da der tillige findes en alternativ tolkningsmulighed, hvorved der etableres en naturligere semantisk relation mellem for- og efterled (subst. skifte 'underafdeling af en vang'), hører navnet sandsynligvis ikke hjemme i denne sammenhæng. Forleddet kan være et subst., identisk med det svenske dialektord strö 'strøelse', opr. *strauia, afledt af roden i subst. strå, og med betydningen 'sted, hvor der er strå' (jfr. DS XIV p. 168 m. henvisn.). En formel, men her næppe sandsynlig, mulighed er også et ånavn eller et appellativ med betydningen 'å', beslægtet med subst. strøm (jfr. a.a.).

Kulturskabte hindringer i form af afspærringer.

Bom-

Det mnty. låneord bom, om hvilket det i ODS hedder: 'indretning (paa en vej) til at spærre for færdsel (især: af køretøjer), oftest bestaaende af en stang (af træ ell. andet), som i reglen kan vippes op og ned; spec. (foræld.) om en saadan indretning paa en landevej, hvor der opkræves betaling for gennemkørsel ... ogs. om faste vandrette planker (paa nedrammede pæle), der kun tillader fodgængere at passere' (betydning 2.1), indgår tilsyneladende som forled i navnene:

Bombakke (Kyndby s., Kyndby, Røglevang/-marken = Mellemvang(en)). H.P. Hansen, Kyndby og Krogstrup p. 19 »Bombakke. Oprindelig Bomhøj; maaske Bavnehøj eller Baumhøj (af ty. Baum, Træ)«.

Bombakken (Skuldelev s., Skuldelev, Kirkevang(en)). KBJ 1921 [¹b0mbagn].

Bomhøj (Krogstrup s., Dalby, Kyndbyvangen). AarbFrbAmt 1936 p. 13 Bomhøj.

Det er imidlertid yderst tvivlsomt, om det er subst. bom, der indgår i de tre navne. *Bombakke* er antagelig samme lokalitet som Bavnebakke (GI 1896 Baunebakke; KBJ 1921 [¹båw.nbak] og *Bomhøj* samme lokalitet som Bavnehøj, også kaldet Bavnen (Gst 1863 Bavnehøj; Gst 1898 Bavnen; I 1927 [Baw'n] Bavnen (Bavnehøj); Trap⁵ p. 293 Bavnehøj; Gst 1962 Bavnen). I disse navne repræsenterer forleddet Bom- derfor snarest et opr. Bavn-. Da *Bombakken* ligger i umiddelbar topografisk forbindelse med Bavneager/-ås (MB 1682 Boune Aaes; MK 1784 Baune Ager), er forleddet i dette navn muligvis også subst. bavn.

Vedr. udviklingen bavn > bom. Af en del MB-former, hvori subst. bavn indgår, fremgår det, at der foruden den normale vokalrunding kan forekomme -v-svind (f.eks. MB (Selsø s.) Bons Støckerne, Bøn Stycherne; MB (Krogstrup s.) Lille Bon Aaßen, Store Bon (Ager) Aaßen). Om dette -v-svind i avn-forbindelsen, se I. Ejskjær, Fonemsystemet i østsjællandsk p. 156 note 1. Hvis der har eksisteret en form uden v, er det vel ikke utænkeligt, at der under indflydelse af labialen b har kunnet finde en overgang n > m sted (jfr. at en sådan overgang undertiden forekommer i svagtryksstavelse, Aage Hansen, Den lydlig udvikling II p. 331). Sml. i

øvrigt Bertil Ejder »Var på din vakt!«, i SOSÅ 1961-62 p. 72 f. Se tillige navnene Bommen p. 116 f.

Led-/led-, gl. lith, n.

Subst. led, gl. lith, n., der allerede er omtalt i funktion som efterled, antages at indgå som forled i syv navne. Desuden træffes ordet som første sammensætningsled i navnet Ledstedet, der består af et sammensat appellativ, og som andet sammensætningsled i den appellative sammensætning Vangede(s)- og muligvis også i en sammensætning Engel(s)-.

Navnene er følgende:

Ledager (Skuldelev s., Skuldelev, Kirkevang(en)). MB 1682 Ledager(s) Aaes, Led Aaeb; MK 1784 Smaae Enge ved Leed Ager, Smaae Leed Ager, Store Leed Ager. – Lokalteten grænser mod nord til markskellet mellem Skuldelevs og Tørslevs bymarker og mod øst til et vangedærde. Lokalteten er beliggende på begge sider af Skuldelev-Tørslev-vejen, i nærheden af Tørslevbro(en) (se p. 51) og Spangsagre/-å, -bæk, -gærde (se p. 95 f.).

Ledagre (Gerlev s., Gerlev, Kirkevang(en)). MB 1682 Leed Agger Aas; MK 1771 Ledagre; MK 1808 Led Agre. – Af MK fremgår det, at lokaliteten ligger umiddelbart nord for en vej fra Gerlev med retning mod Lyngerup og umiddelbart syd for Gerlev-Landerslev-vejen.

Ledagre/-ås (Ferslev s., Vejleby, Nørrevang = Norden(e)mark). MB 1682 Leed Aaes, Leed Agre, leer Agre; MK 1789 (1805) Leer Agre. – Det er uvist, om forleddet er subst. led eller subst. ler. Lokalteten ligger ved en sti fra Vejleby ud til Isefjords-kysten.

Ledeng(e) (Skuldelev s., Torpegård). MK 1794 Leed Eng(e). – Ved en vej sydfra til Torpegård.

Ledsagre (Gerlev s., Landerslev, Lyngerupsvang). MB 1682 Leeds Ager AaB, leedtz agers aaB, Ledtz ager aaB, Leedtz agre aaB, Leredtz agre aaB (!); MK 1771 Ledsagre; MK 1812 Leedagre. – Lokalteten, som ligger ved en vej fra Lyngerup til Gerlev, grænser mod syd til markskellet mellem Landerslevs og Lyngerups bymarker. Der er topografisk forbindelse mellem Ledsagre, Ledsagre(ne) (se ndfr.) og Arendsled (se p. 53).

Ledsagre (Gerlev s., Tørslev, Strandvang(en)). MB 1682 Lidtzager Aaes,

Ledz ager aaeß; MK 1772 Ledsagre. – Der er topografisk forbindelse mellem Ledsagre og Barneledsagre/-ås(en), se u. Barneled p. 54.

Ledsagre(ne) (Gerlev s., Lyngerup, Landerslev Vang(en)). MB 1682 Leds Agere, Le(e)dz Agerne; MK u.å. Leedsagre. – Se u. Ledsagre ovfr. Lokaltiteten grænser mod nord til markskellet mellem Lyngerups og Landerslevs bymarker.

Ledstedet (Selsø s.). I 1922 Ledstedet. – Best. form af det sammensatte subst. ledsted 'sted (i hegn), hvor et led er anbragt; led med tilhørende ledstolper; ledgab' (ODS). Der er tale om en ulokaliseret lokalitet i Selsø s.

Engelsmose (Ferslev s., Ferslev, Lysehøjsvang). MB 1682 Engels Moese Støckerne, Engelßmoeße Støckerne, Engelß Moeße; MK 1785 (1805) Englemose Agre. – Forleddet er flertydigt. Som formelle muligheder kan nævnes 1) mandsnavnet glda. Engel (DgP I sp. 240 f.), 2) mandsnavnet glda. Ingiald (DgP I sp. 619 ff.), 3) subst. glda. *ængil, m. 'smalt område, fortrængning', 4) en reduceret metatetisk form af et subst. engskel 'grænse mellem enge', 5) en reduceret form af subst. engslæt 'høslæt i eng' (ODS) og 6) et subst. engeled 'led for indgangen til en eng'. Jfr. DSÅ II p. 47 f. Da lokaliteten ligger ved et vangegårde er den sidstnævnte mulighed måske at foretrække. Sml. Engelsø ndfr.

Engelsø (Ferslev s., Venslev, Kyndbyvang(en)). MB 1682 (grænsebeskr.) Engelß tofft; MK 1798 (1805) Englele Søe (!); KBJ 1921 [^læŋ'asimøs's]. – Da KBJ's Engesmose har topografisk forbindelse med MB's Engelß tofft og MK's Englele Søe, og da en sammensætning med Enges- er ret usædvanlig (se dog f.eks.: Engeskrog, DS IV p. 282, Engesager, DS V p. 182 og Engesvang, DS IX p. 221 f.), er det nok rimeligst at antage, at forleddet i KBJ-formen såvel som i MB-formen er MK's sønavn, antagelig et Engelsø. Jfr. som parallel Engelsø ved Næstved. I DSÅ II p. 49 antages forleddet i dette at være subst. glda. *ængil, m. 'smalt område, fortrængning' eller subst. eng(e)led 'led for indgangen til en eng'. Om bortfald af l foran s, som må have fundet sted i KBJ-formens Engesmose, se f.eks. Kousgård Sørensen, Bebygg, på -sted, p. 38 m. henvisn. Se i øvrigt u. Engelsmose ovfr.

Vangeled(sagrel-stykkerne) (Ferslev s., Ferslev, Lysehøjsvang). MB 1682 Wangele(e)d Støckerne; MK 1785 (1805) Wangeleds Agre. – Det kan

ikke med sikkerhed afgøres, om Vangeled- er et proprium eller et appellativ ('led, der danner lukke for en vang' (ODS)). Lokaliteten ligger ved et vangegårde.

Flage-

Subst. flage, glda. flaki, m., hvis opr. betydning er 'flettet flade' (se DF IV 1930-31 p. 88 ff.), kendes i nogle danske dialekter i betydningen 'led, låge' (jfr. a.a.). I materialet indgår det pågældende ord i flere navnedannelser, f.eks. i MB 1682 Flage Aaß, Fladerne (Gerlev s., Landerslev, Lundevang(en)), i MB 1682 Stump(e) flag Agre, Stump flage agre, Store flag Ager, Storre flag agre, flage agre; MK 1771 Flader; MK 1792 Fladerne (Gerlev s., Landerslev, Lyngerupsvang) og i MB 1682 Flagerne, Flagagerne (Kyndby s., Kyndby, Knibe(s)bjerg(s) Vang/-Marker = Vester-vang). Af de anførte belæg fremgår det, at ordet har kunnet sammenblandes med subst. glda. flati, m. 'flade', hvilket ikke er i overensstemmelse med de nutidige dialektforhold (se KortFm kort nr. 50 og 51). P.g.a. de mange usammensatte navneformer som Flader, Fladerne, Flagen og Flagerne finder jeg det usandsynligt, at subst. flage her skulle optræde i betydningen 'led, låge'. Snarest er der vel tale om en betydning 'flade', 'flad mark' el.lign. (sml. B. Falck-Kjällquist, Studier över ägonamn p. 38 f. og Bruhn, Ägonamn i Rönnebergs härad p. 45 ff.).

Stætte-/Stente-

Subst. stætte (se p. 58) indgår som forled i to navnedannelser. Som forled træffes desuden i et enkelt tilfælde subst. stente, der nu på Sjælland som følge af støtten fra rigsmålet er stærkt på vej til at fortrænge stætte (jfr. Chr. Lisse i Dialektstudier 2 p. 141).

Navnene er følgende:

Stætteager (Skuldelev s., Skuldelev, Kirkevang(en)). MK 1784 Smaae Stette Ager, Store Stette Ager. – Ved markskellet mellem Skuldelevs og Onsveds bymarker, i umiddelbar nærhed af Skuldelev-Onsved-vejen. Lokaliteten er muligvis samme lokalitet som Vadsager (se p. 90).

Stætteagre (Skibby s., Skibby, Skuldelev Vang). MK 1779 Stæt Agre. – Lokaliteten ligger ved et vangegårde, i umiddelbar nærhed af Skibby-Manderup-vejen.

Stentemose (Dråby s., Nordskoven). K II ca. 1850 Stente Mose. – Ved skellet mellem Nordskoven og Nygårdes mark.

Samfærdselsfænomener, der har forbindelse med kommunikationen til søs.

Bro-

Subst. bro i betydningen 'anløbsbro (o: udbygning fra land ud i vandet, hvor skibe kan lægge til)' (se p. 59) indgår formentlig som forled i en enkelt navnedannelse, nemlig i:

(Selsø) Bromølle (Selsø s., Selsø Hgd.). MB 1682 Sielsøe Bro Mølle, broe Mølle wed Selsøegaard. – Lokaliteten ligger i umiddelbar nærhed af Roskilde Fjord; ved sydenden af Selsø Sø, der er en del af et tidligere sund (se Trap⁵ p. 281). Selsø Bromølle/Bromølle er samme lokalitet som Selsø Mølle (MB 1682 Se(e)lBøe Mølle, Sielsøe(s) Møller; Gst 1863, Gst 1897 Selsø MI; KBJ 1916 [sæl'symøllə]; Gst 1936 Selsø MI). Se i øvrigt p. 60 note 12.

Bådeleje-

Subst. bådeleje, der tidligere er omtalt i funktion som efterled, forekommer som forled i et enkelt navn, nemlig i:

Bådelejestykker (Vellerup s., Vellerup, Skjoldebjergsvang = Bankevang). MK 1803 Baadelei Støkker. – Lokaliteten ligger ved Vellerup Vig.

Færge-

Subst. færge, gl. færia, f., der allerede er omtalt i funktion som efterled, træffes som forled i ti navnedannelser. Mens der i navnene på -færge kun kan være tale om betydningen 'færgested', kan der i flere af navnene på Færge- også være tale om betydningen 'fartøj (baad ell. skib, ofte af særlig konstruktion), hvis opgave er (til bestemte tider ell. efter behov) at føre personer, køretøjer, gods olgn. over et vand af ringere udstrækning (flod, sø, havarm osv.)' (ODS). Som første sammensætningsled i appellativet færgehus træffes ordet færge desuden i navnene Færgehus og Sundby Færgehus.

Navnene er følgende:

Færgeagre (Gerlev s., Tørslev, Strandvang(en)). MK 1772 Færgeagre; MK 1772 (LA) Færgagre. – Færgeagre er muligvis et elliptisk *Færgevejsagre, idet lokaliteten ligger umiddelbart syd for Færgevejen fra Tørslev til færgestedet, Gamle Færge på Tørslev Hage (se p. 30).

Færgebro, se p. 49.

Færgeengen (Gerlev s., Gerlev, Lundevang(en)). MB 1682 Feer Engen; MK 1808 Færge Engen. – Lokaliteten ligger i umiddelbar nærhed af færgestedet, Sundby Færge (se p. 64).

Færgehus (Selsø s., Selsø Østskov). VSKOrig 1763, VSK 1768 Færge huus; Gst 1863, Gst 1897, Gst 1936 Færgehus. – Navnet består af en appellativ sammensætning færgehus 'hus, hvortil der hører (eller hørte) forpligtelse til og privilegium på at færge folk over' (jfr. ODS). Der er tale om et hus i Selsø Østskov, i nærheden af Skovbro(en) (se p. 61). Færgeforbindelsen, som navnet vidner om, har rimeligvis gået fra Skovbro(en) til Øbro (se p. 62) på Eskilsø.

Sundby Færgehus (Gerlev s., Gerlev, Lundevang(en)). 1673 (Wegener, Abrahamstrup I p. 240) Sundbye fergehuus; 13/9 1679 (Wegener, Abrahamstrup I p. 261) Sundbye Fergehuus; M 1688 Sundby Fergehuus. – Vedr. det sammensatte subst. færgehus, se ovfr. u. Færgehus. Der er tale om et færgehus (MB 1682 Ferge Huuβit; MK 1763-71 (1858) Ferrehuus) ved Sundby Færge (se p. 64). På det sted, hvor Sundby Færgehus lå, ligger nu Jægerspris Færggård (Gst 1861 Færggd; Gst 1897 Færggaard; KBJ 1916 [*jærspri:s færgo:ɹ*]); Gst 1936 Færggaard).

Færgeled, se p. 55.

Færgelund(en) (Gerlev s., Gerlev, Lundevang(en); Dråby s., Neder Dråby, Lundevang). MK 1802, Wegener, Abrahamstrup II p. 317 f., Gst 1861, K 1879 Færgelunden; Gst 1897 Færgelund; Trap⁵ p. 267 ff., 279, Gst 1966 Færgelunden. – Ved færgestedet, Sundby Færge (se p. 64). Færgelund(en), som er samme lokalitet som Lund(en) (M 1688, M 1844 m.fl.), består af Gerlev Lund og Dråby Lund (MB 1682, MK 1763-71 (1858) m.fl.).

Færgemose(n) (Gerlev s., Gerlev, Lundevang(en)). MK 1763-71 (1858) Ferremosen; MK 1808 Færge Moese. – Lokaliteten ligger i umiddelbar nærhed af færgestedet, Sundby Færge (se p. 64).

Færgenæbbet (Gerlev s., Tørslev, Strandvang(en)). KBJ 1921 [*fæ:rɪnæ'-beð*]. – Efterleddet er best. form af subst. næb, der ofte indgår i navne på halvøer, næs og pynter, jfr. DS II p. 153 u. Skrivernæbbet. Færgenæbbet

er navn på den sydlige pynt af Tørslev Hage. Udgangspunktet for den færgeforbindelse, som navnet henviser til, er Gamle Færge (se p. 64).

Færgespjæld (Gerlev s., Tørslev, Strandvang(en)). MB 1682 Ferre Spiels Aaes, Fere Spielß aaes; MK 1772 Færgespiel. – Færgespjæld er muligvis et elliptisk *Færgevejsspjæld, idet lokaliteten ligger umiddelbart nord for Færgevejen fra Tørslev til færgestedet, Gamle Færge på Tørslev Hage (se p. 30). Vedr. efterleddet -spjæld, se u. Hulevejsspjæld p. 83.

Færgevejen (Gerlev s., Gerlev), se p. 30.

Færgevejen (Gerlev s., Tørslev), se p. 30.

Drag-

Subst. drag, gl. *dragh, n. (se p. 64 f.) indgår som forled i følgende navne:

Neder Dråby (Dråby s.). Ca. 1300 DMR 3.r. I p. 309 Drauby; 15/3 1335 Draughby østræ; 13/4 1346 Østræ Dravby; RJb 1370-80 Drauby; Kanc-Reg 2/8 1541 Nedher Droby; LensR 1559 Drobye nørre, Neder Drobye; KBJ 1916 [neɪ'ərdrɔ:p].

Over Dråby (Dråby s.). 10/11 1334 Draughby; 1377 (1476 ÆDA I 54) Droby wester; 6/2 1400 Westra Drauby, Drauby; LensR 1559 Ouffer Drobye; KBJ 1916 [øwɪ'drɔ:p].

Kirken i Dråby s. har en isoleret beliggenhed ved ejerlavsgården mellem Neder og Over Dråby. Kirkens beliggenhed og de to kun ved Neder og Over- adskilte landsbynavne tyder på en ændring i bebyggelsesstrukturen, enten i form af flytning eller nedlæggelse eller eventuelt en kombination heraf (jfr. Hornsherredundersøgelsen p. 103 f.). Da beliggenheden af den opr. Dråby ikke med sikkerhed kan fastslås, er det imidlertid også vanskeligt at ansætte betydningen af subst. drag.

I de hidtil behandlede navne er forleddene dannet af ord for kulturgeografiske artsbegreber. Materialet indeholder imidlertid også navne, hvis forled består af ord med et betydningsindhold, der vedrører transportmidler. Der er i alle tilfælde tale om *transportmidler brugt til søs*.

Skib-

Ikke alle stednavne, hvori subst. skib indgår som forled, har interesse i kommunikationshistorisk sammenhæng. Det gælder bl.a. navne, der sigter til, at lokaliteten har eller har haft betydning i henseende til skibsfabrikation. At dette er den saglige baggrund for navnet *Skibtømmerås* (MB 1682 Skifftetømmer Aas, Skifftømmer aas; MK 1782 Skivtommer) i Selsø s., kan der ikke være tvivl om, og navnet kan derfor lades ude af betragtning. Kommunikationshistorisk interesse har derimod navne på Skib-, som angiver, at lokaliteten kan eller navnlig har kunnet besejles. I materialet findes der to primære navnedannelser af denne art²⁴, nemlig:

Skibby (Skibby s.). VJb Kongelevslisten (ca. 1300) Skipby, Indtægtslisten (ca. 1300) Skyby, Købstadlisten (ca. 1300) Skybi; RJB 1370-80, 26/9 eller 3/10 1386 Skyby; KBJ 1916 [*sgi-by*]. – I dag kan byen ikke besejles, men en vig af Roskilde Fjord gik tidligere op til Skibby.

Skivøre (Selsø s., Sønderby, Sønderrise Vang). MK 1782 Skiv Øre; Gst 1897 Skivøre; KBJ 1921 [*sgi-wørs'ha:wn*] Skivøre; I 1922, Gst 1936 Skivøre. – Efterledet er subst. gl. ðra, f. 'sandet strandbred'. Lokaliteten ligger ved Roskilde Fjord.

Snekke-

I betydningen 'mindre skib' antages subst. snekke at indgå i to navnedannelser. Som stednavneled kan ordet også forekomme i betydningen 'skibssætning' (jfr. Kousgård Sørensen i Marknavnestudier p. 90 f.), men da begge lokaliteter ligger eller har ligget ved kysten, og da skibssætninger ikke er kendt på stederne, er den første mulighed den sandsynligste.

Navnene er følgende:

Snekkeagre (Skibby s., Manderup, Vejrmølleang). MB 1682 Snick Agers Aaß, Skind Agers Aaß (!); MK 1781, MK u.å. Snæk Agre. – Vedr. i-formen Snick, se Hald, Stedn. paa -um p. 23. Lokaliteten ligger ved Selsø Sø, der er en del af et tidligere sund (se Trap⁵ p. 281).

Snekker/Snekkeås (Vellerup s., Vellerup, Skjoldebjergsvang = Bankevang). MB 1682 Snech Aas; MK 1803 Smaae Snekker, Store Snekker. – Lokaliteten ligger ved Vellerup Vig. Se i øvrigt p. 116.

24. Formelt sekundære navne som Skibby Mose, Skibby Old o.l. indeholder ikke subst. skib, men stednavnet Skibby.

Ege-

Subst. ege, glða. *ēkia, f. 'fladbundet baad; pram' (ODS) indgår som forled i navnet:

Egebrygge, se p. 62. Sædvanligvis kan ordet ege ikke holdes ude fra en bøjningsform af subst. glða. ēk, f. 'eg' og subst. glða. ēki, n. 'bevoksning af eg'. I dette tilfælde er det imidlertid på grundlag af ekstra-lingvistiske oplysninger muligt at identificere ordet med nogenlunde sikkerhed. For det første er der tale om en stenbro (jfr. p. 62), og for det andet har bådetypen ege indtil ca. 1920 været anvendt på stedet (jfr. Kr. Møller, Kås og brygge p. 41).

I materialet findes der desuden navne med forled, der består af ord, hvis betydning kan angå *trafikafmærkningsgenstande*.

Varp(e)-

Formelt kan subst. varp i betydningen 'bunke, dyng, varde af sammenkastede sten, der tjener til vejledning for rejsende (og hvortil sagn og overtro er knyttet)' (ODS) indgå som forled i navnet *Varbjergs-/Varpe-spjæld* (Selsø s., Østby, Bavnehøjsvang(en)), MB 1682 Warpe Spiel(l); MK 1782 Warbiergs spield. Da MK-formen Warbiergs spield frembyder alternative tolkningsmuligheder (se p. 107), kan forleddets opr. imidlertid ikke fastslås med sikkerhed. Endvidere kan subst. varp som stednavnelede også optræde i andre betydninger (jfr. ODS betydning 4). Vedr. efterleddet -spjæld, se u. Hulevejsspjæld p. 83.

Rå-

Som allerede nævnt kan subst. rå 'pæl, stok, stang', når det træffes i navne på fremtrædende punkter ved havet, optræde i betydningen 'sømærke'. Ordet indgår muligvis i flere navnedannelser, men da ingen af lokaliteterne ligger i umiddelbar nærhed af kysten, kommer denne anvendelse af ordet næppe på tale. I øvrigt er ordet vanskeligt at holde ude fra dyrenavnet rå.

Stav-

Som stednavnelede kan subst. stav sigte til flere forskellige saglige forhold (jfr. KLN VII sp. 79 ff.). Bl.a. kan ordet, når det indgår i navne på fremtrædende kyst-lokaliteter, være anvendt om en stav i funktion som sømærke. Det er dog temmelig usikkert, om der i materialet findes ek-

sempler på denne anvendelse af ordet. Subst. stav indgår som forled i de topografisk sammenhørende navnedannelser: *Stavsagre*, MB 1682 Stags Agre; MK 1782 Staus Agre; *Stavsmoser*, MK 1782 Stausmose, Stausmoser og *Stavssø*, MK 1782 Staussøe (Selsø s., Østby, Hørshavevang). Da lokaliteterne ligger ved et vangegårde og ikke i umiddelbar nærhed af kysten, indgår subst. stav her snarest i betydningen 'gårdestav'. Det kan dog ikke udelukkes, at forleddet i *Stavsagre* og *Stavsmoser* er sønavnet *Stavssø*. Samme betydning af subst. stav foreligger formentlig i navnet *Stavsbrink(er)* (Gerlev s., Landerslev, Lyngerupsvang), MB 1682 Staufs brincke Aaß, Staufs brinchs agre; MK 1771 Stadsbrinker, og de pågældende navne har derfor ikke interesse i en kommunikationshistorisk sammenhæng.

Ordet stav træffes yderligere i to topografisk sammenhørende navnedannelser:

Staveng(e) (Kyndby s., Kyndby, Røglevang/-marken = Mellemvang(en)). MB 1682 Staf Engs Aaß(er), Stauf Engs Aas, Staufagers Aaß (!), Lille Norde stauf Enge, lille staf Engs backe; MK 1802 Stavns Enge. – MK-formens Stavns- er antagelig en sammentrukket gen.-form af Staveng, idet lydforbindelsen ng [ŋ] i dialekten undertiden bliver til n (jfr. Kryger i UBI I p. 370).

Stavstykker (Kyndby s., Kyndby, Røglevang/-marken = Mellemvang(en)). MB 1682 Staf Støcker, Nørre Stafs støcher.

De to lokaliteter ligger ved Isefjords-kysten, men da lokaliteterne også er beliggende ved et vangegårde, er det ikke muligt at afgøre, hvad Stav- i disse navne har sigtet til.

Med-

Ligesom det er tilfældet med ordet stav, kan subst. glde. mēth, m. 'stang, pæl' som stednavnelede sigte til en stang eller pæl brugt som sømærke (jfr. Kousgård Sørensen, Bebygg. på -sted p. 99 f.). Denne anvendelse af ordet foreligger muligvis i navnet:

Medskifte (Ferslev s., Ferslev, Fakshøj(s)vang(en)/-marken). MB 1682 Med Skiffte Agerne, Med schiffte. – Lokaliteten ligger tæt ved Vejlemølle Å/Vejleå, gennem hvilken der tidligere har været sejlads (Indberetning til Stednavneudvalget 17/6 1927). Efterleddet er subst. skifte 'underafdeling af en vang'.

Kors-

Subst. kors kan, når det indgår som forled i stednavne nær kysten, optræde i betydningen 'sømærke' (jfr. KLNMI IX sp. 188 f. og Inge Lumholt i Marknavnestudier p. 76 ff.). I materialet forekommer der en del navne på Kors-, men da ingen af lokaliteterne ligger ved kysten, kommer denne anvendelse af ordet ikke på tale.

I materialet findes der endelig en række navne, hvis forled består af *ord, der indirekte kan vidne om samfærdsel*. Det drejer sig om udtryk for 'vagt' og 'hvile'.

Vor-/Var-, gl. warth, m.

Når subst. gl. warth, m. 'vagt', oldn. vǫrðr, træffes som forled i navne på fremtrædende lokaliteter ved kysten, kan der være tale om lokaliteter, som har haft betydning for kystbevogtningen (jfr. Bertil Ejder »Var på din vakt!«, i SOSÅ 1961-62 p. 76 ff.). Dette er muligvis den saglige baggrund for de topografisk sammenhørende navnedannelser:

Vorbakke (Selsø s., Selsø Østskov). MK 1784 Worbaks Mose; Gst 1897 Vorbakke; KBJ 1921 [¹vɔrbagn] Vorbakke; Gst 1937 Vorbakke.

Vornæb (Selsø s., Selsø Østskov). KBJ 1921 [¹vɔrnæbs|hɑːwn]. – Efterledet er subst. næb, der ofte indgår i navne, som betegner kystfrem-spring.

De to lokaliteter ligger ved Roskilde Fjord. Formelt kan forledet i disse navne også være subst. gl. wara, f. 'udyrket areal', men i Horns h. udvikles dette ord sædvanligvis til ore (jfr. navnene Ordrup og Orebjærg, DS II p. 143). Der synes endvidere at kunne etableres en naturligere semantisk relation mellem for- og efterled i Vorbakke og Vornæb, hvis Vor- er subst. gl. warth.

Det allerede omtalte *Varbjergs-/Varpespjæld* (se p. 105) kan, hvis MK-formen Warbiærsgs spjæld lægges til grund for tolkningen, være en parallel til navnet Vorbakke (se ovfr.). Den kendsgerning at lokaliteten ikke ligger i umiddelbar nærhed af kysten udelukker ikke muligheden for, at War- er subst. gl. warth (jfr. Bertil Ejder a.a. p. 92).

Kikker-

Subst. kikker 'vagt, udkigsmand' (jfr. brokigger 'opsynsmand ved broer')

(Kalkar)) indgår som forled i navnet *Kikkerbakke(n)* (Skibby s., Skibby, Skuldelev Vang), MB 1682 Kickere backe Aaß, Kickere Backen; MK 1779 Kikker Bakke. Vedr. MB-formerne med -ere, sml. Kaj Bom »Nord-sjællandsk for hundrede år siden« (DF XIV 1945 p. 74). Da årsagen til navnedannelsen er ukendt, er det ikke muligt at afgøre, om navnet er kommunikationsindicerende eller ej. Lokaliteten ligger i nærheden af Skibby.

Hvile-

Den saglige baggrund for navne på Hvile- (verb. hvile) eller Hvils- (gen. af subst. hvil) er antagelig, at de pågældende lokaliteter har været arbejdsmæssige eller trafikale hvilesteder (jfr. Hald, Stednavne og kulturhistorie p. 33 f.). I materialet findes der fire navne af denne art. Der er i tre af tilfældene tale om et høj-navn, som forekommer adskillige steder i landet (se f.eks. DS IV p. 470, DS VI p. 461 og DS XV p. 202).

Navnene er følgende:

Hvilebakke(n) (Dråby s., Troldegårde). KBJ 1921 [¹viːlbak]; I 1926 Hvilebakken.

Hvilehøj (Skibby s., Bonderup, Storevang). Topograf. saml. 29/7 1596 huillhøff; MB 1682 Huile høis Aaes, Huilehøj; KBJ 1921 [¹viːlhøi] Hvilehøj. – KBJ-formen er en udtaleangivelse af gårdnavnet Hvilehøj i Skibbys bymark. Højen kan ikke med sikkerhed lokaliseres.

Hvile-/Hvilshøj (Kyndby s., Kyndby, Verbjergsvang/-marker = Østervang). Gst 1897 Hvilehøj; KBJ 1921 [¹viːl(ə)høʂ] Hvilehøj; H.P. Hansen, Kyndby og Krogstrup p. 20 Hvilshøj (Hvilehøj); Trap⁵ p. 290 Hvils-høj; Gst 1966 Hvilehøj. – Ved Kyndby-Orebjerg-vejen.

Hvilehøj(ene) (Dråby s., Neder Dråby, Kirkevang). MB 1682 Smaa Huilehøys Aaß, Lille Hiull Høys Aaß, Store Huillehøys Aaß, Store Huilehøys Aas, Hiul Høys Aaß, Hiule Høy; MK u.å. Hviilhøyene.

Davre(d)-

Når subst. davre, glda. daghwærth, m. 'morgenmåltid' træffes som forled i stednavne, kan dette bl.a. skyldes, at de pågældende lokaliteter har været arbejdsmæssige eller trafikale rasteplasser (jfr. Hald, Stednavne og kulturhistorie p. 33 f.). Se i øvrigt DS XIV p. 181 m. henvisn. Ordet davre indgår formentlig som forled i navnet:

Davredsagre (Kyndby s., Kyndby, Knibe(s)bjerg(s) Vang/-Marker = Vestervang). MB 1682 Store Dagerøds Aggers Aaß, store dagrods agers aas, Lille Dagrøds aggers Aaß, lille Dagerøds Aaß, Lille Dagrods agers Aaß, dagrøds agers Aaß, dag reeds agers Aaß, Dagrødz agers aas; MK 1802 Nedreste Davreds Agre, Øverste Davreds Agre. – Lokaliteten er beliggende mellem to veje fra Kyndby ud til Isefjords-kysten. Som en formel mulighed for navnets opr. kan også nævnes en sammensætning af mandsnavnet glda. *Daghi og subst. rød, glda. ruth, n. 'rydning'. Denne mulighed må imidlertid afvises, idet det pågældende mandsnavn er dårligt belagt, og idet efterledet -rød ikke forekommer i Horns h. Jfr. Arb.papir 1970-71 nr. 32 H »Dagerøds Agre og Rippinge Ås« ved Bent Jørgensen.

Navnesemantisk analyse af de toleddede navne i kategori B.a.1.

Om sigtet med og grundlaget for den navnesemantiske analyse, se p. 66 f. Ved den navnesemantiske analyse af navnene i kategori B.a.1 har jeg set bort dels fra de etleddede navne med eller uden FP-led (Færgehus, Sundby Færgehus og Ledstedet), dels fra navne som Stokkejord, Strøskifte(r), Bombakke m.fl. Som det fremgår af gennemgangen hører de sidstnævnte sandsynligvis ikke hjemme i en samfærdselsbeskrivelse.

Tilbage bliver 127 navne, som med større eller mindre sikkerhed indeholder et samfærdselsindicerende forled. Af disse anses følgende fire navne for utolkede i navnesemantisk henseende: Farmose, Liebjerg, Snekeagre og Snekker/Snekeås.

De resterende 123 navne er herefter fordelt i fem grupper, hvoraf grupperne 1, 3 og 6 angiver relation til noget uden for lokaliteten, gruppe 11 en karakteristisk egenskab ved lokaliteten og gruppe 12 lokalitetens funktion. Nummereringen af grupperne er ikke fortløbende, idet grupperingen hér bør sammenholdes med den allerede gennemførte gruppering af navnene i kategori A.a.

1. Absolut beliggenhed

Som led, der angiver lokalitetens beliggenhed i forhold til en anden lokalitet, betragter jeg forleddene i følgende 101 navne:

*Allémark,
Broagrel/-stykkerne,
Brobjerg,
Broeng(e),
Broengen,*

*Broled(det),
Bromose,
Bromølle,
Bromølle (, Selsø-),
Bro(s)mose,
Brospjæld (Skibby s.),
Brospjæld (Ferslev s.),
Brostykker (Dråby s.),
Brostykker (Skuldelev s.),
Brostykker (Ferslev s.),
Brostykker(ne),
Brøddager/-ås(en),
Brøddagre,
Brøddagre(ne),
Brødhøj,
Brødlænd(e),
Bådelejestykker,
Dem(men)svej,
Dråby, Neder-,
Dråby, Over-,
Dæmmings(agers)ås,
Engelsmose,
Engelsø,
Færgeagre,
Færgeengen,
Færgelund(en),
Færgemose(n),
Færgenæbbet,
Færgespjæld,
Gadeager/-stykker,
Gadegærdet (Gerlev s.),
Gadegærdet (Dråby s.),
Gadegærdet (Kyndby s.),
Gadehøj,
Gadeland,
Gadespjæld(et),
Gadestykker(ne),
Hulevejsspjæld,
Korsvejs(ås),
Landevejshaven,*

Ledager,
Ledagre,
Ledagre/-ås,
Ledeng(e),
Ledsagre (Gerlev s., Landerslev),
Ledsagre (Gerlev s., Tørslev),
Ledsagre(ne),
Sandvejsvangen,
Spangsagre/-ås,
Spangsagre/-ås(en),
Spangsgærde (Skuldelev s.),
Spangsgærde (Skibby s.),
Spang(s)høj,
Spanskrog,
Stentemose,
Stiagre,
Stiagre/-ås(en),
Stibjerg,
Sti(s)agre (Gerlev s., Landerslev, Kirkevang),
Sti(s)agre (Gerlev s., Landerslev, Lundevang(en)),
Sti(s)agre (Gerlev s., Landerslev, Lyngerupsvang),
Sti(s)agre (Dråby s.),
Stisagre (Gerlev s.),
Stisagre (Skuldelev s.),
Stisagre (Selsø s.),
Stisagre (Skibby s.),
Stisagre (Ferslev s.),
Stisagre(ne)/-ås(en),
Sti(s)mose,
Stisbjerg(ene),
Stistykker (Skuldelev s.),
Stistykker (Ferslev s.),
Stætteager,
Stæneagre,
Vadagre,
Vadsager,
Vadsagre(ne),
Vadshøj,
Vadsmose,
Vadsmosen,

*Vangeled(sagrel-stykkerne),
Vejagre (Gerlev s.),
Vejagre (Dråby s.),
Vejagre (Krogstrup s., Dalby),
Vejagre (Krogstrup s., Krogstrup),
Vejagrel-ås(en),
Vejengen,
Vejlebjerg(e),
Vejlebro(en),
Vejleby,
Vejleeng,
Vejlehumper,
Vejlehøj,
Vejlænde,
Vejstykker,
Vellerup.*

For flere af de anførte navnes vedkommende er det vanskeligt at afgøre, om forleddet virkelig er beliggenhedsangivende.

Det gælder f.eks. navnene Broeng(e), Bromose og Vejleeng, hvis forled muligvis angiver 'det som findes (på eller i lokaliteten)' (gruppe 11). For andre navne af lignende art kan der opstilles navnekæder: Broengen ≈ Broagre/-stykkerne ≈ Rævebro; Bro(s)mose ≈ Brospjæld = Brostykker; Vadsrose ≈ Vadsagre(ne); Vadsrosen ≈ Vadshøj, og jeg finder det derfor sandsynligst, at forleddene i disse navne er beliggenhedsangivende.²⁵

Allémark, Stisagre(ne)/-ås(en) og Vejagre/-ås(en) m.fl. betegner lokaliteter, som gennemskæres af henholdsvis en allé, en sti og en vej. Når forleddet i disse navne anses for beliggenhedsangivende i modsætning til forleddet i Vasemose, der formodes at angive 'det som findes (på eller i lokaliteten)' (gruppe 11), skyldes det en hårfin skelnen. Alleen, stien og vejen har i deres forløb ikke været begrænset til lokaliteterne, Allémark, Stisagre(ne)/-ås(en) og Vejagre/-ås(en). Vasen derimod har sandsynligvis haft et begrænset forløb, nemlig til mosen: Vasemose.

I alle de ovfr. anførte navne er beliggenheden angivet ved et appellativ. Det kan imidlertid i flere tilfælde godtgøres, at appellativets denota-

25. Jfr. dog at der i topografisk forbindelse med Spangsbæk, som antages at betyde »bækken, som er udstyret med en spang« (gruppe 11), forekommer fire navne på Spang- (Spangagre/-ås, Spangagre/-ås(en), Spangsgærde og Spangskrog).

tum har været navnebærende. Eksempler på dette er Allémark »marken, som gennemskæres af alleen ∴ Svanholmsallé«, Broengen »engen ved broen ∴ Rævebro«, Ledsagre (Gerlev s., Landerslev) og Ledsagre(ne) »agrene ved leddet ∴ Arendsled« og Færgelund(en) »lunden ved færgen ∴ Sundby Færge«.

Om Vejlebro(en), se p. 71 note 15.

Se i øvrigt p. 68 ff.

3. Retning

Som led, der angiver lokalitetens retning til en anden lokalitet, betragter jeg forleddene i følgende navne:

Færgebro,

Færgeled,

Færgevejen (Gerlev s., Gerlev),

Færgevejen (Gerlev s., Tørslev).

Se i øvrigt p. 72 ff.

6. Friere (regelmæssig) forbindelse

Som led, der angiver brugerforhold eller anden kontinuert relation, som ikke har med ejendomsforhold at gøre, betragter jeg forleddene i følgende navne:

Kikkerbakke(n),

Skibby,

Skivøre.

Indholdet i navnene Skibby og Skivøre antages at være henholdsvis »by-en, hvor skibe(ne) plejer at ligge/lægge til« og »øren, hvor skibe(ne) plejer at ligge/lægge til«. Om forskellen mellem disse navne og gruppe 12-navnet Egebrygge, se ndfr. u. gruppe 12.

Se i øvrigt p. 75 f.

11. Det som findes

Som led, der angiver forekomst af et eller andet på eller i lokaliteten, betragter jeg forleddene i følgende navne:

Medskifte,

Spangsbæk,

*Staveng(e),
Stavstykker,
Varbjergs-/Varpespæld,
Vasemose,
Vejleå.*

En forudsætning for at indplacere Varbjergs-/Varpespæld i denne gruppe er, at forleddet består af subst. varp 'stendynge'. Udgøres forleddet derimod af subst. glda. warth 'vagt', hører navnet hjemme i gruppe 12 'anvendelse'.

Vedr. Spangsbæk, se p. 112 note 25; vedr. Vasemose, se p. 112.

Se i øvrigt p. 78 f.

12. *Anvendelse*

Som led, der sigter til en ved lokaliteten vigtig funktion i befolkningens daglige liv, betragter jeg forleddene i følgende navne:

*Davredsagre,
Egebrygge,
Hvilebakke(n),
Hvilehøj,
Hvile-/Hvilshøj,
Hvilehøj(ene),
Vorbakke,
Vornæb.*

Betydningsindholdet i Egebrygge antages at være »bryggen, hvor man plejer at fortøje eger(ne)«. Når navnet placeres i denne gruppe og ikke i gruppe 6 'friere (regelmæssig) forbindelse', skyldes det, at forleddet fungerer som objekt i den sætning, der angiver navnets samlede indhold. Forleddene i gruppe 6 fungerer derimod som subjekt i tilsvarende sætninger (jfr. Ortnamnen i Houtskär p. 79 note 42).

Se i øvrigt p. 79.

På grundlag af den gennemførte gruppering af navnestoffet kan det konstateres, at de samfærdselsindicerende forled i udpræget grad er beliggenhedsangivende. Således antages 101 (= 82,1%) af de ialt 123 tolkede navne at indeholde et beliggenhedsangivende forled. Karakteristisk for kategori B.a.1 er endvidere, at forleddene kun er fordelt på fem forledskategorier, nemlig: 'absolut beliggenhed' (gruppe 1), 'retning' (gruppe

3), 'friere (regelmæssig) forbindelse' (gruppe 6), 'det som findes' (gruppe 11) og 'anvendelse' (gruppe 12).

B.a.2: Navne med EP-led, der består af en præpositionsforbindelse, som har en betydning, der vedrører et samfærdselsfænomen.

I materialet findes der kun to navnedannelser, som tilhører kategori B.a.2.

Navnene er følgende:

Bredeagre på Vejen (Gerlev s., Landerslev, Lyngerupsvang). MB 1682 Brede Agere Paa Veyen, Brede støche Agre paa weien (!), Brede agre paa weien, bred agere paa weien. – Samme lokalitet som Skovvejstykker, se u. Skovvej(en) p. 36.

Stejleagre over Malkestien (Krogstrup s., Krogstrup, Hyrdehøjsvang). MK 1798 Steil Agre over Malkestien. – EP-leddet er en præpositionsforbindelse, hvis styrelse består af et sammensat appellativ malkesti. Formelt kan andet sammensætningsled i dette appellativ både være subst. sti 'gangsti' og subst. sti 'fold, indhegning', 'rum til mindre husdyr'. Da lokaliteten ligger på begge sider af en vej, er der sandsynligvis tale om subst. sti 'gangsti'. I ODS forekommer sammensætningen malkesti ikke, men det sammensatte appellativ malkevej 'vej (fra gaarden) til det sted paa marken, hvor kreaturerne makes' (ODS) er antagelig en parallel.

Den fortolkning af strukturen i navnedannelserne Bredeagre på Vejen og Stejleagre over Malkestien, som jeg har givet udtryk for ved at opfatte præpositionsforbindelserne »på Vejen« og »over Malkestien« som EP-led, er i overensstemmelse med Lis Weises og Kousgård Sørensens tolkning i Marknavnestudier p. 5 ff. Strukturfortolkningen kan imidlertid diskuteres. Spørgsmålet er, om de forholdsvis sjældne navnedannelser af typen Stejleagre over Malkestien består af Stejle (subst. stejle 'strafferedskab') + agre + over Malkestien (således antaget af Lis Weise og Kousgård Sørensen, jfr. Ørslev under Skoven a.a. p. 5 ff.) eller af Stejleagre + over Malkestien (således antaget af Zilliacus i Ortnamnen i Houtskär p. 92 ff.). Zilliacus opfatter navnedannelser af denne type som toledede navne, bestående af et foranstillet hovedled, der angiver lokalitetens navn, og et epexegetisk bestemmelsesled (jfr. Allan Rostviks kritik af denne termbrug i NoB LVII 1969 p. 125 ff.).

B.a.3: Navne, der ikke betegner et samfærdselsfænomen, men som består af et ord eller en præpositionsforbindelse, som har en betydning, der vedrører et samfærdselsfænomen.

I materialet findes der kun få navne, som med sikkerhed tilhører kategori B.a.3. Der er dels tale om den allerede nævnte moverede navnedannelse Snekkeås > Små og Store Snekker (se p. 104), dels om fire navne, bestående af en præpositionsforbindelse, hvis styrelse er et ord, som har en betydning, der vedrører et samfærdselsfænomen.

Som kategorien er defineret, ville sammenligningsnavne og semantisk sekundære navne, hvis de forekom, høre hjemme i kategori B.a.3. I materialet forekommer der imidlertid ikke relevante navne af denne art, og det er et spørgsmål, om ikke kategorien burde omformuleres, hvis sådanne navne kom på tale.

Den formelle omdannelse, som har fundet sted fra MB til MK i navnet *Snekker/Snekkeås* (Vellerup s., Vellerup, Skjoldebjergsvang = Bankevang), MB 1682 Snech Aas; MK 1803 Smaae Snekker, Store Snekker, er ikke uden paralleller. Når en MB-form på -ås genfindes på MK, er -ås i reglen udeladt, se f.eks. Brødagre (p. 84) og Brospjæld (p. 94), eller erstattet af enten -agre eller -stykker, se f.eks. Spangsgre/-ås (p. 95). I enkelte tilfælde har udeladelsen af -ås imidlertid resulteret i en pluralisendelse, eksempelvis Små og Store Snekker. De saglige forhold, der ligger til grund for sådanne navneformers opståen, kan være af forskellig karakter (se f.eks. B. Falck-Kjällquist, *Studier över ägonamn* p. 13 ff. og 112 ff.), og i tilfældet Små og Store Snekker er årsagen til omdannelsen uvis.²⁶

Navnene *Bommen* (Skuldelev s., Skuldelev, Kirkevang(en)), I 1922 *Bommen* og *Bommen* (Krogstrup s., Dalby, Kyndbyvungen), KBJ 1921 [¹b0m'n] er tilsyneladende best. form af det mnty. låneord bom. Dog kun tilsyneladende, for ligesom Bom- i navnene Bombakke, Bombakken og Bomhøj sandsynligvis repræsenterer et opr. Bav- (jfr. p. 97 f.), er det to gange forekommende navn *Bommen* snarest identisk med best. form af subst. bavn. *Bommen* (Krogstrup s.) er navn på en høj, der sandsynligvis er samme lokalitet som Bavnehøj, også kaldet Bavn, og Bomhøj (se p.

26. Om pluralis i stednavne, se i øvrigt Lars Hellberg, *Plural form i äldre nordiskt ortnamnskick* (Uppsala 1960) og Jan Nilsson, *Plurala ortnamn på Island* (Umeå 1975), begge m. henvisn.

97). Også hvad *Bommen* (Skuldelev s.) angår, er der sandsynligvis tale om best. form af subst. bavn. Lokalteten, der i I 1922 beskrives som en sandknold, ligger i umiddelbar topografisk forbindelse med Bavneager/-ås (MB 1682 Boune Aaes; MK 1784 Baune Ager), og er muligvis samme lokalitet som Bombakken (se p. 97). Som yderligere et indicium for, at navnene *Bommen* er dannet af subst. bavn og ikke af subst. bom, kan nævnes, at Bavn, Bavnen og Bavnet ikke er ualmindelige navne på høje, hvorimod subst. bom, når der ses bort fra det almindelige stednavn Bomhuset, kun sjældent forekommer i danske stednavne.

I navneformer som *Flagen* (Kyndby s., Kyndby, Røglevang/-marken = Mellemvang(en)), MB 1682 Flagen, *Flagerne* (Kyndby s., Kyndby, Knibe(s)bjerg(s) Vang/-Marker = Vestervang), MB 1682 Flagerne, Flagerne, m.fl. indgår subst. flage, gl. flaki, m. Ordet kendes i flere forskellige betydninger, bl.a. i betydningen 'led, låge', og de pågældende navne kunne derfor tænkes at tilhøre kategori B.a.3. Som nævnt p. 100 er der dog snarest tale om en betydning 'flade', 'flad mark' el.lign., og de anførte navne har i så fald ingen interesse i en samfærelssammenhæng.

Eksempler på navne, der med sikkerhed hører hjemme i kategori B.a.3, bliver herefter kun følgende fire navne:

Mellemvej(e) (Ferslev s., Vejleby, Nørrevang = Norden(e)mark). MB 1682 Mellem Wei, Mellem Weye; MK 1789 (1805) Mellem Vejs Agre. – Et markstykke, beliggende mellem to veje.

Mellemvej(e) (Ferslev s., Venslev, Mørkebjerg(s)vang = Mellemvangen). MB 1682 Mellum Weye; MK 1798 (1805) Mellem Vej. – Et markstykke i vinklen mellem to veje.

Mellemveje (Ferslev s., Ferslev, Fakshøj(s)vang(en)/-marken). MK 1785 (1805) Mellemveie. – Et markstykke i vinklen mellem to ældre veje.

Mellemveje (Ferslev s., Venslev, Kyndbyvang(en)). MK 1798 (1805) Mellem Veje. – Et markstykke i vinklen mellem to veje.

Der er i alle fire tilfælde tale om navne, dannet af en præpositionsforbindelse, hvis indhold enten er »(agrene) mellem veje« eller »(agrene i vinklen) mellem veje«. Mellemveje er et forholdsvis almindeligt naturnavn, jfr. f.eks. DS XV p. 173, 227 og 278.

4. Det behandlede navnematerials sammensætning

Af undersøgelsesrådets samlede stednavneforråd (ca. 4500 navne) er det kun en mindre del, nemlig 331 navne (= ca. 7,5%), som med større eller mindre sikkerhed kan antages at vidne om samfærdsel.

203 navne er blevet grupperet som samfærdselsbetegnende (kategori A), 136 som samfærdselsrelaterende (kategori B.a). Når summen af navnene i kategori A og B.a er 339 og ikke 331, skyldes det, at 8 navne er henført til både kategori A og kategori B.a.²⁷

De samfærdselsbetegnende navne er i langt de fleste tilfælde (ialt 187) toleddede navne, hvis efterled består af et ord, der angiver den betegnede lokalitets art af samfærdselsfænomen. De øvrige navne (ialt 16) er etleddede navne. Der er dels tale om 13 navne, bestående af et ord (usammensat eller sammensat), der angiver den betegnede lokalitets art af samfærdselsfænomen, dels om 3 navne, der betegner et samfærdselsfænomen, uden at dette fremgår af navnet.

Hovedparten af de samfærdselsrelaterende navne (ialt 127) er toleddede navne, hvis forled består af ord, som har en betydning, der vedrører et samfærdselsfænomen. Hertil kommer 2 navne, hvori der indgår et samfærdselsindicerende EP-led. De øvrige navne (ialt 7) er etleddede navne. Der er dels tale om 3 navne, bestående af et sammensat appellativ, hvis første led er et ord, som har en betydning, der vedrører et samfærdselsfænomen, dels om 4 navne, bestående af en præpositionsforbindelse, som har en betydning, der vedrører et samfærdselsfænomen.

187 af de ialt 203 samfærdselsbetegnende navne er som sagt toleddede, og af skemaet p. 119 fremgår det, hvorledes disse navne antages at være sammensat. I skemaet er der horisontalt skelnet mellem 5 grupper af samfærdselsfænomener: 1) større eller mindre veje, 2) opfyldninger, vadedsteder og broer, 3) porte, led og stenter, 4) anløbsbroer, havne og færgesteder og 5) trafikafmærkningsgenstande. Grupperne er anført efter den rækkefølge, hvori de er omtalt i kap. III.2. Vertikalt er der skelnet mellem de 12 forledskategorier, som fremkom ved den navnesemantiske analyse af de toleddede navne i kategori i A.a. Kolonnen, som er forsynet med et spørgsmålstegn, indeholder de 4 – i navnesemantisk henseende – utolkede navne: Halsvej, Ramled, Tønslid og Vandbrød.

Som nævnt i forbindelse med den navnesemantiske analyse er det i adskillige tilfælde vanskeligt at godtgøre, hvilken forledskategori der er

27. Navnene er følgende: Broled(det), Dem(men)svej, Egebrygge, Færgebro, Fægeled, Færgelvejen (Gerlev s., Gerlev), Færgelvejen (Gerlev s., Tørslev) og Vejlebro(en).

Navne betegnende:	Forled angivende:													Ialt
	1. Absolut beliggenhed	2. Relativ beliggenhed	3. Retning	4. Tilhørsforhold	5. Ophav	6. Friere (regelm.) forbindelse	7. Form	8. Farve	9. Anden egenskab	10. Materiale	11. Det som findes	12. Anvendelse	?	
Større eller mindre veje (-vej/-kongevej, -brød, -led, -allé, -sti, -stræde/-strade, -gyde)	11	1	53		1	10	2				1	3	2	84
Optydninger, vadesteder og broer (-kås, -vase, -vad, -bro)	13		7			6	3		1	2		1		33
Porte, led og stenter (-port, -led, -stætte)	21	2	6	4		6	1		1	2	1	1	2	47
Anløbsbroer, havne og færgesteder (-bro/-anløbsbro, -brygge, -bådeleje, -havn, -færge)	12		1	1	3				2			1		20
Trafikafmærkningsgenstande (-sten)								3						3
Ialt	57	3	67	5	4	22	6	3	4	4	2	6	4	187

repræsenteret i det enkelte navn. Denne usikkerhed må naturligvis erindres, når det gælder spørgsmålet om principperne for navngivning af samfærdselsfænomener. Desuden er det muligt, at en anden gruppering af de betegnede samfærdselsfænomener ville resultere i et tydeligere billede af navngivningsprincipperne. De 5 grupper er ikke lige homogent sammensat, og selv om en gruppe som 'større eller mindre veje' umiddelbart kan fremstå som en forholdsvis ensartet klasse, synes navngivningen af større veje at have fulgt andre principper end navngivningen af mindre veje. Af de 82 tolkede navne, som betegner større eller mindre veje, må navnene på -vej/-kongevej og -allé (ialt 63 navne) anses at betegne større veje, mens navnene på -sti, -stræde/-strade og -gyde (ialt 19 navne) må anses at betegne mindre veje. I 46 af de 63 navne på -vej/-kongevej og -allé indgår der et retningsangivende forled, mens et retningsangivende forled kun er repræsenteret i 7 af de 19 navne på -sti, -stræde/-strade og -gyde. Hvorvidt dette er udtryk for en gennemgående tendens eller blot beror på tilfældigheder, er det imidlertid på grundlag af det forholdsvis ringe antal navne vanskeligt at udtale sig om.

Af skemaet kan der udlæses visse tendenser m.h.t. navngivning af samfærdselsfænomener. Det kan således konstateres, at antallet af navnebærende veje er langt større end antallet af f.eks. navnebærende opfyldninger, vadesteder og broer. Dette forhold kan dels afspejle en reel virkelighed (flere veje end opfyldninger m.m.), dels et forskelligt navngivningsbehov grupperne imellem. Når der i materialet kun findes 3 navne, der betegner en trafikafmærkningsgenstand, er dette sandsynligvis udtryk for, at det ikke har været almindeligt at navngive sådanne genstande.

M.h.t. navnenes forled kan det konstateres, at visse forledskategorier er dårligt belagt. Det gælder kategorierne, angivende: relativ beliggenhed, tilhørsforhold, ophav, form, farve, anden egenskab, materiale, det som findes og anvendelse. Drejer det sig om forled, angivende absolut beliggenhed, synes disse hyppigst at indgå i navne, der betegner opfyldninger, vadesteder og broer; porte, led og stenter samt anløbsbroer, havne og færgesteder. Forled, angivende retning, er derimod hyppigst repræsenteret i navne, der betegner veje, mens forled, angivende friere (regelmæssig) forbindelse, er nogenlunde jævnt fordelt på de 3 grupper: større eller mindre veje; opfyldninger, vadesteder og broer samt porte, led og stenter.

127 af de ialt 136 samfærdselsrelaterende navne er som nævnt toleddede navne, hvis forled består af ord, som har en betydning, der vedrører et

Forled	Angivende:						
	1. Absolut beliggenhed	3. Retning	6. Friere (regel(m.) forbindelse	11. Det som findes	12. Anvendelse	?	Ialt
Bestående af ord med en betydning, der vedrører:							
Større eller mindre veje (Vej-/vej-, Brød-, Led-, Far-, Allé-, Gade-, Sti-)	43					2	45
Opfyldninger, vadesteder og broer (Vase-, Dæmning-, Vad-, Vejle-, Bro-, Spang-)	35			3			38
Led og stenter (Led-/led-, Stætte-/Stente-)	13						13
Anløbsbroer, færgesteder og drag (Bro-, Bådeleje-, Færge-, Drag-)	10	4					14
Transportmidler (Skib-, Snekke-, Ege-)			2		1	2	5
Trafikalmærkningsgenstande (Varp(e)-, Stav-, Med-)				4			4
»Vagt« og »hvile« (Vor-/Var-, Kikker-, Hvile-, Davre(d)-)			1		7		8
Ialt	101	4	3	7	8	4	127

samfærdselsfænomen. Af skemaet p. 121 fremgår det, hvilken funktionsart disse forled formodes at angive. I skemaet er der horisontalt skelnet mellem 7 grupper af samfærdselsfænomener: 1) større eller mindre veje, 2) opfyldninger, vadesteder og broer, 3) led og stenter, 4) anløbsbroer, færgesteder og drag, 5) transportmidler, 6) trafikafmærkningsgenstande og 7) udtryk for 'vagt' og 'hvile'. Grupperne er anført efter den rækkefølge, hvori de er omtalt i kap. III.3. Vertikalt er der skelnet mellem de 5 forledskategorier, som fremkom ved den navnesemantiske analyse af de toleddede navne i kategori B.a.1. Kolonnen, som er forsynet med et spørgsmålstegn, indeholder de 4 – i navnesemantisk henseende – utolkede navne: Farmose, Liebjerg, Snekeagre og Snekker/Snekeås.

Som nævnt i forbindelse med den navnesemantiske analyse er det undertiden vanskeligt at afgøre, hvilken kategori af forledsfunktion der er repræsenteret i det enkelte navn, og de ndfr. anførte iagttagelser må derfor i nogen grad betragtes som hypotetiske.

Når det gælder forled, bestående af ord for kulturgeografiske artsbegreber som større eller mindre veje; opfyldninger, vadesteder og broer; led og stenter samt anløbsbroer, færgesteder og drag, synes disse i langt de fleste tilfælde at være beliggenhedsangivende. Forled, bestående af ord, hvis betydning angår trafikafmærkningsgenstande, antages derimod at angive det som findes på eller i lokaliteten, mens forled, bestående af ord med et betydningsindhold, der vedrører transportmidler samt ord for 'vagt' og 'hvile', formodes at angive dels friere (regelmæssig) forbindelse dels anvendelse.

En oversigt over, hvorledes de toleddede, samfærdselsrelaterende navne er sammensat, gives i skemaet p. 123. Læses skemaet horisontalt, fremgår det, hvilke lokalitetsarter de pågældende navne betegner (højder, næs, enge/moser osv.). Læses skemaet vertikalt, fremgår det, hvilken kategori af samfærdselsfænomen forleddets betydning vedrører.

At hovedparten af de samfærdselsindicerende forled indgår i navne, der betegner agerskifter, er sandsynligvis ikke bemærkelsesværdigt i betragtning af denne navnekategoris overvægt i materialet.

Til trods for en tidligere fremsat formodning om, at de slutninger, som m.h.t. samfærdsel kan uddrages på grundlag af undersøgelsesområdets stednavne, må antages at være repræsentative for andre sjællandske områder af lignende karakter (se p. 15), foretrækker jeg på nuværende tidspunkt, at lade de hér meddelte iagttagelser tale for sig selv. Hvorvidt de meddelte iagttagelser har mere generel gyldighed, må kommende undersøgelser af andre områders stednavneforråd be- eller afkræfte.

Forled bestående af ord med en betydning, der vedrører:								
Navne betegnende:	Større eller mindre veje	Opfyldninger, vadedsteder og broer	Led og stenter	Anløbsbroer, færgersteder og drag	Transportmidler	Trafikafmærkningsgenstande	»Vagt« og »hvile«	Ialt
Højder (-bjerg, -bakke, -høj)	4	5					6	15
Næs (-næb, -øre)				1	1		1	3
Enge/moser (-eng, -mose)	3	8	3	2		1		17
Vanddrag (-bæk, -å, -sø)		2	1					3
Skove (-lund)				1				1
Agerskifter (-ager, -ås, -stykke m.m.)	35	15	9	3	2	3	1	68
Gærder/led (-gærde, -led)	3	3		1				7
Broer/veje (-bro, -brygge, -vej)		2		3	1			6
Bebyggelser (-mølle, -torp, -by)		3		3	1			7
Ialt	45	38	13	14	5	4	8	127

5. Sammenfatning

Med udgangspunkt i den detaljerede gennemgang af samfærdselsbetegnende og samfærdselsrelaterende navne kan jeg, om stednavnes muligheder og begrænsninger som oplysere om samfærdselsens historie, sammenfatte følgende.

Som tidligere påpeget kan det billede af samfærdselsens historie, som det på grundlag af stednavne er muligt at tegne, aldrig blive andet end et delbillede af en svunden virkelighed. At det forholder sig således har flere årsager. For det første kan manglende forekomst i kildematerialet af navne, der betegner samfærdselsfænomener, ikke tolkes som manglende eksistens. Forekomsten af samfærdselsbetegnende navne i de ældre naturnavnekilder må i nogen grad betragtes som tilfældig (jfr. p. 23). For det andet behøver den kendsgerning, at en lokalitet på en eller anden måde har relation til samfærdsel, ikke nødvendigvis at afspejle sig i lokalitetens navn. Endelig kan lokaliteter med tilknytning til samfærdsel være unavngivne.

For at kunne udnytte stednavne som et kildemateriale, der oplyser om samfærdselsforholdene i et ældre samfund, er det nødvendigt at forsøge at datere navnene. Hovedparten af det benyttede navnestof består imidlertid af naturnavne, og disse udgør – som bekendt – en kategori af stednavne, der meget vanskeligt lader sig datere. Dette indebærer bl.a., at det er vanskeligt at afgøre, om alle dele af det vejsystem, som det gennem områdets stednavne er muligt at iagttage, har eksisteret til samme tid.

For at sikre sig, at der er tale om kontemporært eksisterende vejlinier, kan man lægge et synkront snit i navnestoffet. Således kan f.eks. – med de ovfr. nævnte mangler – kommunikationssituationen anno 1682 beskrives. MB 1682 er, for dette undersøgelsesområdes vedkommende, den ældste vigtige naturnavne kilde, og stednavne, overleveret heri, må nødvendigvis enten være samtidige eller ældre.

Drejer det sig om navne, som betegner samfærdselsfænomener (kategori A), er der god grund til at antage, at de pågældende samfærdselsfænomener har eksisteret i 1682 (og tidligere). I almindelighed er det nok kun navne på bevarede samfærdselsfænomener, som bevares. Sædvanligvis er det muligt at præstere en nøjagtig lokalisering af navnet og dermed af den betegnede samfærdselsforeteelse. Da der til ét samfærdselsbetegnende navn kun svarer ét samfærdselsfænomen, er antallet af de samfærdselsfænomener, som de pågældende navne refererer til, utvetydigt.

Gennem navnenes efterled fremstår der desuden et billede af, hvorledes navngiverne har struktureret deres omverden m.h.t. samfærdsel. Hvilke arter af samfærdselsfænomener den navngivende befolkning har skelnet mellem og eventuelt visse samfærdselsfænomeners indbyrdes hierarki (f.eks. større veje overfor mindre veje). Endvidere er det undertiden gennem navnenes forled muligt at udlæse samfærdselsrelevante oplysninger om lokaliteternes retning, egenskab og anvendelse.

Drejer det sig om samfærdselsrelaterende navne (kategori B.a), kan man ikke altid være sikker på, at den kommunikationsforeteelse, som navnet henviser til har eksisteret i 1682. At der på et eller andet tidspunkt har ligget en vej i nærheden af f.eks. *Vejagre* («agrene ved vejen/en vej») er givet, men navnet *Vejagre* er naturligvis fuldt funktionsdueligt, hvad enten vejen er nedlagt eller ej. Ofte er det dog ved hjælp af senere kilder muligt at dokumentere en færdselsåre i nærheden af sådanne lokaliteter, og det er da rimeligt at formode, at den pågældende færdselsåre også har eksisteret i 1682 (og tidligere). En forudsætning for at kunne udnytte de oplysninger, som skjuler sig i de samfærdselsrelaterende navne, må i princippet være en sikker navnesemantisk tolkning. Er den navnesemantiske tolkning kun sandsynliggjort, hvilket ofte er tilfældet, er det ikke muligt at præstere en nøjagtig lokalisering af det samfærdselsfænomen, som navnet har relation til. Da én samfærdselsforeteelse, navnebærende såvel som ikke navnebærende, kan afspejle sig i flere samfærdselsrelaterende navne, er antallet af de samfærdselsforetelser, som de pågældende navne henviser til undertiden usikkert. Gennem de samfærdselsrelaterende navnes forled er det i øvrigt muligt at supplere og justere billedet af undersøgelsesområdet samfærdselsstruktur, idet en række samfærdselsindicerende ord, der ikke forekommer i funktion som efterled, træffes i funktion som forled (f.eks. ordene *gade*, *vejle* og *spang*).

Når det drejer sig om MB-belæg af typen *Skovvejsagrel-ås(en)* og *Hønevadsagrel-ås*, som i dette arbejde er deduceret til henholdsvis *Skovvej* og *Hønevad* (kategori A.a), er der en vis risiko for, at vejen og vadestedet ikke har eksisteret i 1682. I adskillige tilfælde er det dog, som ovfr. nævnt, muligt at drage retrospektive slutninger. Det rimelige i at deducere disse navne kan naturligvis diskuteres. At de virkelig indeholder samfærdselsbetegnende proprier, er i reglen hævet over enhver tvivl. Blot kan stednavneoverleveringen ikke, som det er tilfældet for selvstændigt overleverede kategori A.a-navne, bruges som en terminus contemporalis eller terminus ante quem for de samfærdselsfænomeners eksistens, som navnene sigter til. I de tilfælde hvor de pågældende samfærdselsfænomener ikke ved hjælp af senere kilder kan dokumenteres, er det desuden

ikke muligt at præstere en nøjagtig lokalisering af disse. Mit argument for deduktion var imidlertid, og er fortsat, at navne på samfærdselsfænomener kun kan forventes at optræde som selvstændige navne i MB og på MK, når de pågældende samfærdselsfænomener har kunnet tjene til lokalisering af andre lokalitetsarter. Af materialefremlæggelsen fremgår det, at MB-belæg på navne, der betegner samfærdselsfænomener, så godt som altid forekommer i MB's grænsebeskrivelser.

På grundlag af stednavne, overleveret i MB 1682, kan man således – med en vis risiko for saglige og sproglige fejlfortolkninger (og med visse mangler) – danne sig et indtryk af vejføringen anno 1682 (og tidligere). Da områdets naturnavne kan være af højst forskellig alder, er det imidlertid ikke muligt at fastslå hvor lang tradition, der ligger bag dette vejnet.

Det ældste kartografiske grundlag for en samlet bedømmelse af vejforløbet i undersøgelsesområdet er, som nævnt p. 17, Videnskabernes Selskabs Kort (VSK) fra 1768 samt originaltegningerne hertil (VSKOrig) fra 1763 og 1765. Set i relation til disse kort kan områdets stednavne bestyrke og udvide vort kendskab til kommunikationsliniernes forløb.

Gennem stednavne kan det således godtgøres, at adskillige vejlinier, kendt 1763-68, også har eksisteret i 1682 (og tidligere). Eksempler på sådanne er: forbindelseslinien Røgerup-Ferslev-Venslev-Kyndby og videre nordpå, dokumenteret gennem navnene: Sti(s)mose/Stistykker (Ferslev s., Røgerup), Kirkebro/Kirkevejen (Ferslev s., Venslev) og Skovvej (Ferslev s., Venslev); forbindelseslinien Dalby-Lyngerup-Landerslev-Over Dråby-Dråby Kirke og videre nordpå, dokumenteret gennem navnene: Vejagre/-ås(en) (Krogstrup s., Dalby)/Dalbysti (Gerlev s., Lyngerup), Bredeagre på Vejen/Brødhøj/Skovvej(en)/Sti(s)agre (Gerlev s., Landerslev), Kirkevejen/Sti(s)agre/Vejlænde (Gerlev s., Landerslev) og Hulevejsspæld (Dråby s., Over Dråby) samt forbindelseslinien Gerlev-Sundby Færge-Neder Dråby-Jægerspris og videre nordpå, dokumenteret gennem navnene: Færgevejen/Færgeled (Gerlev s., Gerlev), Kongevejen/Teglovnsled (Dråby s., Neder Dråby), Hovgårdsvejen/Sti(s)agre (Dråby s., Neder Dråby) og Overdrevsvejen, også kaldet Skovvejen (Dråby s., Jægerspris).

Gennem områdets stednavne er det endvidere muligt at påvise førkartografiske kommunikationslinier, eksempelvis en vej fra Lyngerup vestpå, dokumenteret gennem navnet: Broledsvej (Gerlev s., Lyngerup) og antagelig også gennem navnene: Brostykke(ne)/Holmebro/Vadsagre(ne)/Vadsmose (Gerlev s., Lyngerup).

Endelig kan det godtgøres, at ikke alle, eksisterende veje er medtaget på VSKOrig og VSK, idet nogle både kan dokumenteres før og efter. Eksempler på sådanne er: forbindelseslinien Kyndby-Dalby, dokumenteret gennem navnet: Dalbyvej (Kyndby s., Kyndby); forbindelseslinien Tørslev-Gamle Færge, dokumenteret gennem navnene: Færgevejen/Brødager/-ås(en) (Gerlev s., Tørslev) samt forbindelseslinien Kyndby-Krogstrup-Svanholm, dokumenteret gennem navnet: Svanholmsvej (Kyndby s., Kyndby).

Om andre kan det blot fastslås, at de har eksisteret i 1682 (og tidligere).

IV. Om stednavne som kulturhistorisk kilde

Afsluttende bemærkninger

Som tidligere nævnt er det en gammel iagttagelse, at stednavne kan anvendes som et kulturhistorisk kildemateriale, der oplyser om tilstande og forløb i tidligere tiders samfund. Begrundelsen for at anvende stednavne på denne måde skal bl.a. søges i den kendsgerning, at stednavne i flere tilfælde leverer det ældste og/eller vigtigste bidrag til belysning af en række ældre kultur- og samfundsinstitutioner.

Når emnet, stednavne som kulturhistorisk kilde, stadig har aktualitet og langtfra er uddebateret, skyldes det, at man tidligere ofte har forholdt sig ukritisk overfor dels den sproglige, dels den reale tolkning. Efterhånden er sprogvidenskabens og stednavneforskningens metoder imidlertid blevet skærpede, og tvivlen om, hvilke stednavne der kan tages til indtægt for hvad, og i hvilken udstrækning stednavne giver et troværdigt virkelighedsbillede, opstået.

For i detaljer at prøve stednavnes værdi som kulturhistorisk kilde har jeg i det omfattende kap. III forsøgt at anvende stednavnene i et geografisk afgrænset område som kilde til oplysning om områdets samfærdsels-historie.

At stednavne kan bidrage med ikke uvæsentlige, men ofte forbisete, oplysninger om ældre tiders samfærdselssituation, mener jeg at have godtgjort i det foregående.

Da stednavnestoffet, anvendt til belysning af ældre tiders kultur- og samfundsforhold, ikke er et let tolkeligt kildemateriale, er der dels i kap. I, dels i kap. III, gjort opmærksom på forskellige kriterier for og problemer ved at anvende stednavne som kulturhistorisk kilde.

Områdets stednavne kunne også være forsøgt anvendt som kilde til belysning af andre kulturhistoriske emneområder. Men uanset valget af emneområde mener jeg, at de generelle kriterier for og problemer ved at anvende stednavne som kulturhistorisk kilde må være de samme.

Da de data om forskellige kultur- og samfundsforhold, som vore stednavne kan bidrage med, i mange tilfælde er forskningsobjekt for én eller

flere forskningsdiscipliner, finder jeg, at emnet, stednavne som kulturhistorisk kilde, især har fremtiden for sig ved et tværfagligt samarbejde.

Summary

Place-names as a source of information about cultural history. A study in the history of communications.

It has long been realised that place-names can yield a wealth of information about social and cultural conditions in earlier times. As the methods employed by philologists and toponymists have become more stringent, however, some doubt has arisen both as to which place-names can be cited in support of which theories and as to the degree to which the picture presented by the names is to be relied upon. Place-names as a source of information about cultural history are thus still a topic that can repay study.

The possibilities and limitations inherent in place-names as a source of information about cultural history need to be emphasised. In Chapter I an attempt has been made to give a general survey of the advantages and disadvantages attached to the use of place-names as source material.

In order to assess the value of place-names as a source, I have chosen to exploit the place-names of a restricted area (i.e. Horns Herred, Frederiksborg amt) for information about communications by land in ancient times. Chapter II gives a description of, and justification for, the geographical and cultural historical limitations that have been imposed and the sources that have been used.

When recent settlement names (post-1844), names of small islands and names of surrounding stretches of water are omitted, we are left with approximately 4,500 names from the survey area. These names have all been analysed and a list compiled of the names which can in one way or another provide information about communications.

It is only a small part of the total nomenclature of the area (331 names or approximately 7.5%) that can be assumed with a greater or lesser degree of certainty to provide evidence about communications. Chapter III.1 contains a description and discussion of the classification of these names. The names are divided into two main categories, A and B.a, and

each of these main categories is divided into various sub-categories. The names in category A denote phenomena connected with communications (roads, fords, bridges etc.). The names in category B.a do not denote such phenomena but they contain linguistic elements which reveal that the localities denoted have some kind of relationship with phenomena connected with communications (e.g. Vejagre »the fields beside the road« and Broengen »the meadow by the bridge«).

Chapter III.2 deals with the names denoting phenomena connected with communications and Chapter III.3 with the names relating to communications. Within the individual categories, the name material has been grouped according to the meaning of the communications-indicative element. The elements whose meaning is connected with roads of various sizes are treated first, followed by elements whose meaning relates to phenomena that cross through or over marshy stretches of land, water-courses etc.

Occasionally a place-name element that appears with a meaning related to communications can also occur with a meaning irrelevant in the communications context (e.g. ODan. brøt f. can mean both 'way' and 'broken land'). In addition, some words whose meanings are related to communications are similar in orthography or sound to words which are irrelevant in the context in question. These problems are treated under the discussion of the individual elements.

The relevant place-names are presented in the course of the discussion of the elements. The head-form, a localisation and a list of occurrences are normally followed by linguistic and/or non-linguistic comments.

While traditional name-research has tended to content itself with a lexical analysis of the name material, i.e. a demonstration of which word(s) with which meaning(s) are found in a name, the demand now is for a name-semantic analysis which can reveal the motives behind the naming. The surveys of the generics (category A.a) and specifics (category B.a.1) denoting phenomena connected with communications are therefore followed by an analysis of the semantic relationship between the specifics and generics in the compound names in each of these groups.

On the basis of the analyses in Chapter III. 2-3, a survey is provided in Chapter III.4 of the formal and semantic aspects of composition in the name material treated.

Chapter III.5 contains a summary of the possibilities and limitations of place-names as sources of information about the history of communications in the area under survey. On the negative side it is pointed out that place-names can only provide an incomplete picture of a lost reality.

Mention is also made of problems of dating and interpretation. On the positive side it is pointed out that place-names do not merely provide information about the (earlier) existence of certain phenomena but can also reveal how the namers distinguished between and classified the various phenomena. In many cases it is also possible with the aid of the names to deduce relevant information about the direction, nature and use of the phenomena in question.

The oldest cartographic basis for an overall survey of the network of roads in the area under examination is formed by the maps compiled for the Royal Danish Academy of Sciences and Letters (Videnskabernes Selskab) in 1763, 1765 and 1768. Seen in relation to these maps, the place-names of the area can confirm and extend our knowledge of the courses taken by the lines of communication. Several roads represented on the maps from 1763-1768 can be proved to have already been in existence at an earlier period and it can also be demonstrated that some roads, although not shown on the maps from 1763-1768, must have been in existence at that period, since there is documentation for them at both earlier and later dates. It can also be proved that some old lines of communication must have dropped out of use and been forgotten before the compilation of the maps.

Chapter IV contains some concluding remarks on place-names as a source of information about cultural history.

Forkortelser

Kilde- og litteraturforkortelser

AarbFrbAmt = Fra Frederiksborg Amt. Aarvog udg. af Frederiksborg Amts Historiske Samfund. Hillerød 1906 ff.

AM = Håndskrift i Det Arnemagnæanske Institut.

APhS = Acta Philologica Scandinavica. I ff. Kbh. 1926 ff.

Arb.papir = Arbejdsrapport, udarbejdet til Det nordiske Ødegårdsprojekt 1970 ff.

BrN GG = Johs. Brøndum-Nielsen, Gammeldansk Grammatik. I-VIII. Kbh. 1950-73.

Bruhn, Ägonamn i Rönnebergs härad = Erik Bruhn, Ägonamn i Rönnebergs härad. I. Lund 1931.

DF = Danske Folkemaal. I ff. Kbh. 1927 ff.

DgP = Danmarks gamle Personnavne. I-II. Udg. af Gunnar Knudsen, Marius Kristensen og Rikard Hornby. Kbh. 1936 ff.

Dialektstudier = Dialektstudier. I ff. Udg. af Institut for dansk Dialektforskning. Kbh. 1964 ff.

DiplDan = Diplomatarium Danicum. Udg. af Franz Blatt, Gustav Hermansen, C.A. Christensen m.fl. Kbh. 1938 ff.

DMR = Danske middelalderlige Regnskaber. 3.r. I. Udg. ved C.A. Christensen. Kbh. 1956.

DS = Danmarks Stednavne. I ff. Udg. af Stednavneudvalget (Institut for Navneforskning). Kbh. 1922 ff.

DSÅ = John Kousgård Sørensen, Danske sø- og ånavne. I (A-D) – II (E-G) – III (H-J). Kbh. 1968-78.

Ejskjær, I., Fonemsystemet i østsjællandsk = Inger Ejskjær, Fonemsystemet i østsjællandsk, på grundlag af dialekten i Strøby sogn. Kbh. 1970.

Elmevik, Nordiska ord på kāk- och kāk(k)s- = Lennart Elmevik, Nordiska ord på äldre kāk- och kāk(k)s-. Uppsala 1967.

Falck-Kjällquist, B., Studier över ägonamn = Birgit Falck-Kjällquist, Studier över ägonamn i sydvästra Värmland. Lund 1973.

- Festskrift til Hald = Festskrift til Kristian Hald. Kbh. 1974.
- Festskrift til Skautrup = Festskrift til Peter Skautrup. Århus 1956.
- FoN = Fortid og Nutid. Tidsskrift for Kulturhistorie og Lokalhistorie. I ff. Kbh. 1914 ff.
- Fritzner = J. Fritzner, Ordbog over det gamle norske Sprog. I-III. Kristiania 1886-96. IV. Rettelser og tillegg, ved Finn Hødnebo. Oslo 1971.
- GI = Generalstabens (Geodætisk Instituts) guideoptegnelser.
- Gst = Generalstabskort. Geodætisk Instituts målebordsblade.
- Hald, Stednavne og kulturhistorie = Kristian Hald, Stednavne og kulturhistorie. Kbh. 1969.
- Hald, Stedn. paa -um = Kristian Hald, De danske Stednavne paa -um. Kbh. 1942.
- Hald, Vore Stedn. = Kristian Hald, Vore Stednavne, 2. reviderede og forøgede udg. Kbh. 1965.
- Hansen, Aage, Den lydlige udvikling = Aage Hansen, Den lydlige udvikling i dansk. I-II. Kbh. 1962-71.
- Hansen, H.P., Kyndby og Krogstrup = H.P. Hansen, Blade af Kyndby og Krogstrup Sognes Historiebog. Frederikssund 1941.
- Historisk Tidsskrift = Historisk Tidsskrift. 1.r. ff. Udg. af Den danske historiske Forening. Kbh. 1839 ff.
- Hornsherredundersøgelsen = Hornsherredundersøgelsen med indledende metodeafsnit. Det nordiske Ødegårdsprojekt, Publikation nr. 2. Kbh. 1977.
- I = Indberetning til Stednavneudvalget.
- JSørensenK = Danske Søkort af Jens Sørensen 1646-1723, udg. af Johannes Knudsen. Kbh. 1916.
- Jægerspris og Fr. VII = Jægerspris Slot og Kong Frederik den Syvendes Stiftelse, redigeret af Roar Skovmand. Kbh. 1974.
- Jørgensen, B., Dansk gadenavneskik = Bent Jørgensen, Dansk gadenavneskik. Kbh. 1970.
- K = Kort.
- K I = Kort over Jægerspris Nordskov, kopieret 1924 efter et ufærdigt kort (fra Frederik VII's tid?), tilhørende enken efter kommunelærer C.P.F. Mortensen. Institut for Navneforskning.
- K II = Kort over Jægerspris Nordskov, kopieret 1924 efter et kort fra midten af det 19. årh., tilhørende enken efter kommunelærer C.P.F. Mortensen. Institut for Navneforskning.
- Kalkar = Otto Kalkar, Ordbog til det ældre danske Sprog. I-V. Kbh. 1881-1918.

- KancBrevb = Kancelliets Brevbøger. I ff. Udg. af C.F. Bricka m.fl. Kbh. 1885 ff.
- KancReg = Danske Kancelliregistranter 1535-1550, udg. ved Kr. Erslev og W. Møllerup. Kbh. 1881-82.
- KBJ = Fonetiske optegnelser af K.B. Jensen (1916 + 1921).
- KLNM = Kulturhistorisk Leksikon for nordisk Middelalder. I ff. Kbh. 1956 ff.
- KortFm = Kort over de danske Folkemål med Forklaringer, ved Valdemar Bennike og Marius Kristensen. Kbh. 1898-1912.
- Kousgård Sørensen, Bebygg. på -sted = John Kousgård Sørensen, Danske bebyggelsesnavne på -sted. Kbh. 1958.
- Kyhn Flint, Hornsved el. Jægerspris Skov = Peder Kyhn Flint, Hornsved eller Jægerspris Skov. De ældste Ejendomme og deres Beboere gennem Tiderne. Kbh. 1943.
- LA = Landsarkivet for Sjælland m.m.
- LensR = Lensregnskab. RA.
- Lumholt, Sokkelund herreds marknavne = Ib Lumholt, Ordforrådet i Sokkelund herreds marknavne. Kbh. 1967.
- Lunds stifts landebok = Lunds stifts landebok. I-III. Udg. af K.G. Ljunggren og Bertil Ejder. Lund-Kbh. 1950-65.
- M = Matrikel. RA og Marikelsarkivet.
- Mandt = Ekstraskattemandtal. RA.
- Marknavnestudier = Marknavnestudier. Udg. af Stednavneudvalget (Institut for Navneforskning). Kbh. 1964.
- MB = Markbog. RA.
- MK = Matrikel-, udskiftnings- og skovseparationskort i Matrikelsarkivet, i LA og i RA.
- Munk, H., Færgegaarden = Holger Munk, Jægerspris Færgegaard gennem fire hundrede aar. Kbh. 1962.
- Møller, Kr., Kås og brygge = Kristen Møller, Kås og brygge. Kbh. 1968.
- Møller-Holst, Landbrugs-Ordbog = E. Møller-Holst, Landbrugs-Ordbog for den praktiske Landmand. I-VI. Kbh. 1877-83.
- NoB = Namn och Bygd. Tidskrift för nordisk ortnamnsforskning. I ff. Uppsala 1913 ff.
- Nud.Ordb. = Nudansk ordbog. I-II. 7. udg. Kbh. 1972.
- ODP = Ordbog over Danmarks plantenaevne I-III, ved Johan Lange. Kbh. 1959-61.
- ODS = Ordbog over det danske sprog. Grundlagt af Verner Dahlerup. I-XXVIII. Kbh. 1919-56.
- Ortnamnen i Houtskär = Kurt Zilliacus, Ortnamnen i Houtskär. Studier

- i nordisk Filologi, bd. 55. Borgå 1966.
- Ortnamn och samhälle = Inledning till NORNAs fjärde symposium, Ortnamn och samhälle, på Hanaholmen den 25.-27.4.75.
- Postadr = Post- og Telegraf-Adressebog for Kongeriget Danmark.
- RA = Rigsarkivet.
- RJb = Roskildebispens Jordebog, udg. ved C.A. Christensen i DMR 3.r. I. Kbh. 1956.
- SkOA = Skånes Ortnamn. Serie A. Bebyggelsesnamn. I ff. Lund 1958 ff.
- Sorø Gavebog ca. 1440 = Liber Donationum Monasterii Sorensis, ca. 1440, trykt i SRD IV p. 463-531.
- SOSÅ = Sydsvenska ortnamnsällskapets årsskrift. Lund 1925 ff.
- SRD = Scriptorum Rerum Danicarum. I-VIII. Udg. af Jacob Langebek m.fl. Hafniæ 1772-1878.
- Stednavneforskning = Vibeke Dalberg (Christensen) og John Kousgård Sørensen, Stednavneforskning. I-II. Kbh. 1972-79.
- SvanhGodsark = Svanholm Godsarkiv. RA.
- Sydsl.Stedn. = Sydslesvigs Stednavne ved Anders Bjerrum, Kristian Hald og Peter Jørgensen. Kbh. 1948 ff.
- Terminologin inom namnforskningen = Eero Kiviniemi, Ritva Liisa Pitkänen og Kurt Zilliacus, Nimistöntutkimuksen terminologia : Terminologin inom namnforskningen. Helsinki 1974.
- Ti Afhandlinger = Ti Afhandlinger. Udgivet i anledning af Stednavneudvalgets 50 års jubilæum. Kbh. 1960.
- Topograf. saml. = Topografisk samling på papir. (Horns h. Skibby 1596-98). RA.
- Topsøe-Jensen, Ad hjulspor = Torben Topsøe-Jensen, Ad hjulspor og landeveje. Kbh. 1966.
- Trap⁵ = J.P. Trap, Danmark. 5. udg., bd. III. Kbh. 1953.
- UBI I = Blandinger til Oplysning om dansk Sprog i ældre og nyere Tid udgivne af Universitets-Jubilæets danske Samfund. I. Kbh. 1881-87.
- Uhrskov, Nordsjæll. Folkeliv = Anders Uhrskov, Nordsjællandsk Folkeliv. I-III. Kbh. 1921-23.
- Wegener, Abrahamstrup = C.F. Wegener, Historiske Efterretninger om Abrahamstrup Gaard i ældre og nyere Tid. I-II. Kbh. 1855-56.
- Wittendorff, Alvej og kongevej = Alex Wittendorff, Alvej og kongevej. Skrifter udg. af Det Historiske Institut ved Kbh.'s Universitet, bd. IV. Akademisk Forlag 1973.
- VJb = Kong Valdemars Jordebog, udg. af Svend Aakjær. Kbh. 1926-43.
- VSK = Videnskabernes Selskabs Kort over det nord-østlige Sjælland,

tegnet 1768 af Caspar Wessel.
VSKOrig = Originaltegninger, 1763 og 1765, til VSK. Geodætisk Instituts kortsamling.
ÆDA = De ældste danske Archivregistraturer. I-V. Udg. af T.A. Becker m.fl. Kbh. 1854-1910.
ÅrskrGladsaxeKom = Årsskrift udg. af Historisk-topografisk Selskab for Gladsaxe Kommune. 11. årgang 1978.

Andre forkortelser

a.a. = anførte arbejde.
adj. = adjektiv.
bd. = bind.
best. = bestemt.
bl.a. = blandt andet.
ca. = cirka.
dvs. = det vil sige.
el.lign. = eller lignende.
f. = femininum.
f. (efter et tal) = følgende.
f.eks. = for eksempel.
ff. = flere følgende.
gen. = genitiv.
glda. = gammeldansk (ca. 1100 – ca. 1500).
grænsebeskr. = grænsebeskrivelse.
h. = herred.
hgd. = hovedgård.
if. = ifølge.
jfr. = jævnfør.
kap. = kapitel.
m. = maskulinum.
m.fl. = med flere.
m. henvisn. = med henvisninger.
m.h.t. = med hensyn til.
m.m. = med mere.
mnty. = middelnedertysk (ca. 1200 – ca. 1550).
n. = neutrum.
ndfr. = nedenfor.
nr. = nummer.
o.l. = og lignende.

oldn. = oldnordisk (oldnorsk-oldislandsk ca. 1000 – ca. 1350).
opr. = oprindelig, oprindelse.
osv. = og så videre.
ovfr. = ovenfor.
p. = pagina.
partc. = participium.
perf. = perfektum.
p.g.a. = på grund af.
plur. = pluralis.
r. = række.
s. = sogn.
sml. = sammenlign.
smst. = sammesteds.
sp. = spalte.
subst. = substantiv.
u. = under.
u.d. = uden dato.
udg. = udgave, udgivet.
u.å. = uden år.
vedr. = vedrørende.
verb. = verbum.
ænyda. = ældre nydansk (ca. 1500 – ca. 1700).
årh. = århundrede.

Tegn

- * = konstrueret form.
- < = udviklet af.
- > = udviklet til.
- ∴ = det vil sige.
- over vokal angiver længde.
- () ved citering af kilder = afskrift.
- [] 1) indrammer lydskrifttegn.
2) indrammer bogstaver indsat af forfatteren.

Register

Registret medtager alle bogens stednavne undtagen sådanne, som kun fungerer som lokalisering. Navne uden for Horns herred er normalt lokaliseret til sogn og herred; lokalisering er ikke anført for stednavne i Horns herred. Navne med FP-led skal søges under hovednavnet, f.eks. Neder Dråby og Over Dråby under Dråby. Registret medtager tillige de behandlede efterled samt enkelte forled.

- allé 39, 120
- Alledrag 65, 68
- Alledragsled 53, 68
- Alledragsporten 52, 68
- Alledragsvej 28, 72
- Allémark 85, 109, 112, 113
- Andekærs[vad] 46, 68
- Anders Ågesens Led 53, 74
- anløbsbro 59 f.
- Arendsled 53, 74, 113

- Badevej(en) 28, 73
- Barneled 54, 76
- Bertelsti 40 f., 76
- B(j)ernekås 45, 76
- B(j)ernevad 46 f., 76
- Bobbamöllorna, Södra Mellby s., Albo h. 93
- Bobberoj, Munkbrarup s., Husby h. 93
- Bolvase, Rye s., Volborg h. 46
- Bolvase(n) 46, 78
- Bombakke 97, 109
- Bombakken 97

- Bomhøj 97
- Bommen, Skuldelev s. 116 f.
- Bommen, Krogstrup s. 116 f.
- Bredeagre på Vejen 115, 126
- Brede Allé 39, 77
- Bregnebro 48, 69, 71
- bro 48, 59 f., 80
- Broagre/-stykkerne 93, 109, 112
- Brobjerg 93, 109
- Broeng(e) 94, 109, 112
- Broengen 94, 109, 112, 113
- Broled(det) 54, 69, 94, 110, 118
- Broledsvej 28, 72, 126
- Bromose, Dråby s. 93
- Bromose, Krogstrup s. 94, 110, 112
- Bromoseled(det) 54, 68
- Bromølle 94, 110
- Bromølle (,Selsø-) 60, 101, 110
- Bro(s)mose 93, 94, 110, 112
- Brosbjerg, Skibby s. 94, 110
- Brosbjerg, Ferslev s. 93, 94, 110, 112
- Brostykker, Dråby s. 94, 110

Brostykker, Skuldelev s. 94, 110
 Brostykker, Ferslev s. 93, 94 f.,
 110, 112
 Brostykker(ne) 95, 110, 126
 -brygge 62 f.
 Bryggen 62, 68
 Brændeled 54, 78
 -brød 39
 Brøddager/-ås(en) 84, 110, 127
 Brøddage 84, 110
 Brøddage(ne) 84, 110
 Brødhøj 84, 110, 126
 Brødlænd(e) 84 f., 110
 Bubbesnabe(n) 93
 Buskebjerg Bro 48, 68
 Byvej 28 f., 73
 Børreholmsbro 48, 68
 Børstebro 49, 69, 71
 Børsteled 54, 69, 71
 -bådeleje 63
 Bådelejestykker 101, 110

 Dalbysti 41, 72, 126
 Dalbyvej 29, 72, 74, 127
 Dalbyvejen 29, 72
 Damporte 51 f.
 Davredsagre 109, 114
 Dem(men)svej 28, 29, 69, 90,
 110, 118
 Doktor Frandsvej 29 f., 76
 -drag 64 f.
 Drengebro 49, 76
 Dråby, Neder- 103, 110
 Dråby, Over- 103, 110
 Dyrehaveledet 54, 69, 71
 Dyrnæsbroen 60, 68
 Dysagersvej 30, 72
 Dæmmings(agers)ås 90, 110

 Egebjergled 54, 68, 70
 Egebrygge 62, 79, 105, 114, 118
 Egeled 55, 78
 Engelsmose 99, 110
 Engelsø, Ferslev s. 99, 110
 Engelsø, Næstved kbst. 99
 Eskemoseport 52, 68

 Farimag 81
 Farmose 85, 109
 Fasanalleen 39, 72
 Ferslev Stætte 58, 72
 Fiskersti 41, 67, 76
 Fjællebro 48, 49, 68, 78
 Flage- 100
 Flagen 117
 Flagerne 117
 Frantzvej 30, 76
 Frederik V's Allé 40, 75
 Frederik VII's Bro 59, 60, 75
 Fremvad 47, 76
 Fremvadsvej(en) 30, 72
 -færge 64
 Færgeagre 101, 110
 Færgebro 49, 73, 102, 113, 118
 Færgeengen 102, 110
 Færgehus 101, 102, 109
 Færgeled 55, 73, 102, 113, 118,
 126
 Færgelund(en) 102, 110, 113
 Færgemose(n) 102, 110
 Færgenæbbet 102 f., 110
 Færgespjæld 103, 110
 Færgevejen, Gerlev s. (2 lok.)
 30, 73, 103, 113, 118, 126, 127
 Fårekæppen, Lille- 45, 68

 Gadeager/-stykker 86, 110
 Gadegærdet, Gerlev s. 86, 110
 Gadegærdet, Dråby s. 86, 110
 Gadegærdet, Kyndby s. 86, 110

Gadehøj 86, 110
 Gadekæret 86
 Gadekærsmose 86
 Gadeland 86, 110
 Gadespjæld(et) 86, 110
 Gadestykker(ne) 87, 110
 Gadevejen 30, 69, 71, 85 f.
 Gamle Færge 64, 77
 Gasseagervej 30, 72
 Gerlevsvejen 31, 72
 Grønnelyngsvej 31, 72
 -gyde 44, 120
 Gærdebro 49, 69
 Gærdevejen 31, 69

 Halsvej 31, 68
 Hammerfærge 64, 68, 70
 Hanne(s)bådeleje 63, 74
 Hans Caspers Port 52, 74
 -havn 63
 Herredsvej(en) 31, 68, 76
 Holmebro 49, 69, 71, 126
 Horseklemme 81
 Horsemosevej 31, 72, 74
 Hovgårdsvejen 31, 73, 74, 126
 Hovled 55, 73
 Hovvejen 31 f., 73
 Hulevejsspjæld 83, 110, 126
 Hulvej 32, 68
 Hundeklemme(n), flere lok. 81
 Husmandsvejen 32, 76
 Hvidesten(e) 66, 77
 Hvilebakke(n) 108, 114
 Hvilehøj 108, 114
 Hvile-/Hvilshøj 108, 114
 Hvilehøj(ene) 108, 114
 Hyldestætte 58 f., 69, 71
 Hylteholme, Køng s., Hammer
 h. 59
 Hyrdeled, Krogstrup s. 55, 76

 Hyrdeled, Ferslev s. 55, 76
 Højmosekongevej 32, 72, 74
 Højmosestien 41, 68
 Hønepilsbro 49, 69
 Hønevad 47, 76
 Høvedstien 41, 79
 Høvedvejen 32, 79

 Jagthusvej 32, 73
 Jagtkongevej(en) 32, 79
 Jordmoderleddet 55 f., 76
 Jættestuestien 41, 72

 Kalkovnsport 52, 69
 Kandelaberalleen 40, 78 f.
 Kikkerbakke(n) 108, 113
 Kindholmsstræde 43, 69, 71
 Kirkebro 50, 73, 126
 Kirkeled 56, 73
 Kirkestien 42, 73
 Kirkevejen, Gerlev s. 32 f., 73,
 74, 126
 Kirkevejen, Ferslev s. 33, 73, 74,
 126
 Knageleddet 56, 77 f.
 Kongebøgstien 42, 72, 74
 Kongens Bro 60, 75
 -kongevej 27 f., 120
 Kongevejen 33, 68, 75, 126
 Kors- 107
 Korsvej, Lille- 33, 68
 Korsvej, Store- 34, 68
 Korsvejs(ås) 83, 110
 Krejeled 56, 69, 71
 Kronprins Frederiks Bro 59, 61,
 75
 Kulhus(e)vejen 34, 72
 Kunderslev Gadekær 86
 Kyndby Havn 63, 69, 70
 -kætte 45

- kås 45
- Landevejshaven 83 f., 110
- Langebros, Selsø og/eller Skibby s. 50, 77
- Langebros, Ferslev s. 50, 77
- Langlandsvejen 34, 72
- Langesti 42, 77
- Langvad 47, 77
- led 'led, låge' 53, 80
- led 'vej' 39
- Ledager 98, 111
- Ledagre 98, 111
- Ledagre/-ås 98, 111
- Ledeng(e) 98, 111
- Ledsagre, Gerlev s. (2 lok.) 98 f., 111, 113
- Ledsagre(ne) 99, 111, 113
- Ledstedet 98, 99, 109
- Liebjerg 85, 109
- Liebjergsvej 34, 72
- Loppestrædet 43 f., 69
- Luemosevej 34, 72
- Lundbakkestætte 59, 69
- Lundebro 50, 69, 71
- Lundeled, Skuldelev s. 56, 69, 71
- Lundeled, Kyndby og/eller Krogstrup s. 56, 69, 71
- Maglehøjvej 34, 72
- Medskifte 106, 113
- Mellemlid 56, 71
- Mellemlidsvej 34, 72
- Mellemporten 52, 71
- Mellemvej(e), Ferslev s. (2 lok.) 117
- Mellemveje, Ferslev s. (2 lok.) 117
- Mølleleddet 56, 73
- Møllestrade 44, 73
- Møllevad 47, 73
- Møllevej 34, 73
- Møllevejen 34, 67, 73
- Nikolaj Kyhns Port 52, 74
- Nye Bro 50, 77
- Oldegyden 44, 73
- Oldvadet 47, 69
- Oldvejen 35, 72, 74
- Onsvedbroen 50, 72, 74
- Overdrevsvejen 35, 73, 126
- port 51 f., 80
- Præsteled 56 f., 76
- Præsteled Bro 50, 69
- Præsteleddet 57, 76
- Ramled 39, 68
- Ridebanestien 42, 70, 71
- Rævebro 50, 76, 112, 113
- Rævsvejen 35, 76
- Rødsten, Dråby s. 66, 77
- Rødsten, Selsø s. 40, 66, 77
- Rødstensvej 35, 72, 74
- Rå- 105
- rå 66
- Sandvad 47, 78
- Sandvejsvængen 84, 111
- Segevig 27
- Selsøvej 35, 72
- Skarndalsbro 50, 69
- Skelvej 35, 68
- Skevig 27 f.
- Skibby 104, 113
- Skibtømmerås 104
- Skivøre 104, 113
- Skovbro(en) 61, 66, 70, 71
- Skovfogedvej 35, 76

Skovriderstien 42, 76
 Skovstætte 59, 70, 71
 Skovvej, Gerlev s. 35 f., 73
 Skovvej, Ferslev s. 36, 66 f., 73,
 126
 Skovvej(en) 36, 73, 126
 Skovvejen 37, 73, 126
 Skuldelev Anløbsbro 61, 69, 70
 Skuldelev Bådeleje 63, 69, 70
 Skuldelev Havn 64, 69, 70
 Skørholmsport 52, 69
 Skørholmsvej(en) 37, 72
 Slagtersti(en) 42, 76
 Slettevej 37, 70
 Snekkeagre 104, 109
 Snekker/Snekkeås 104, 109, 116
 Spangsgre/-ås 95, 111, 112
 Spangsgre/-ås(en) 95, 111, 112
 Spangsbæk 95, 112, 113
 Spangsgærde, Skuldelev s. 96,
 111, 112
 Spangsgærde, Skibby s. 96, 111
 Spang(s)høj 96, 111
 Spanskrog 96, 111, 112
 Staveng(e) 106, 114
 Stavsagre 106
 Stavsbrink(er) 106
 Stavmoser 106
 Stavssø 106
 Stavstykker 106, 114
 Stejleagre over Malkestien 115
 -sten 65 f.
 Stenleddet 57, 78 f.
 Stentemose 100, 111
 -sti 40, 80, 120
 Stiaga 87, 111
 Stiaga/-ås(en) 87, 111
 Stibjerg 87, 111
 Stisagerås/-stykker 87
 Sti(s)agre, Gerlev s. (3 lok.) 88,
 111, 126
 Sti(s)agre, Dråby s. 88, 111, 126
 Stisagre, Gerlev s. 88, 111
 Stisagre, Skuldelev s. 88, 111
 Stisagre, Selsø s. 88, 111
 Stisagre, Skibby s. 88, 111
 Stisagre, Ferslev s. 88, 111
 Stisagre(ne)/-ås(en) 89, 111, 112
 Sti(s)mose 89, 111, 126
 Stispjæld(ene) 89, 111
 Stistykker, Skuldelev s. 89, 111
 Stistykker, Ferslev s. 89, 111, 126
 Stjernestien 43, 73
 Stokkebro 48, 50, 68, 78
 Stokkejord 96, 109
 -strade 43, 120
 Strandvej(en) 37, 70
 Strandvejen 37, 73
 -stræde 43, 120
 Strædet 44, 68
 -strøg 44
 Strøskifte(r) 96, 109
 Studeklemme 81
 Stærbroen 61, 69
 -stætte 58
 Stætteager 100, 111
 Stætteagre 100, 111
 Sundby Færges 49, 64, 72, 74, 113
 Sundby Færgeshus 101, 102, 109
 Suommin, Lyby s., Frosta h. 57
 Svanholmsallé 40, 72, 113
 Svanholmsvej, Kyndby s. 37, 72,
 127
 Svanholmsvej, Ferslev s. 37, 72
 Svineholm Bådeleje 63, 69, 70
 Svineryggen, Københavns
 kbst. 80
 Svineryggen, Skuldelev s. 80
 Svinestisagre/-ås 40
 Svinestishul 40

Svinestishøj 40
 Svinestisvrætter 40
 Svummeled 57, 69, 71
 Syltebøttestræde 44, 69
 Sænkevad 48, 73, 74
 Sømmeret 81
 Sønderby Brygge 62, 69, 70
 Sønderby Hyllingerå 66

Tarmestrøg 44, 68
 Teglovnsled 57, 70, 71, 126
 Teglværksvej 37, 73
 Tingstætte 59, 73
 Torpbroen 61, 69, 70
 Trunden 81
 Tværsti, Lille- 40, 43, 68
 Tværvej, Dråby s. (2 lok.) 38, 68
 Tyre-/Tyveled 57 f., 79
 Tønslid 58, 68
 Tørslevbro(en) 51, 72, 74

Ulvestrog, Skodborg s., Frøs og
 Kalvslund h. 44

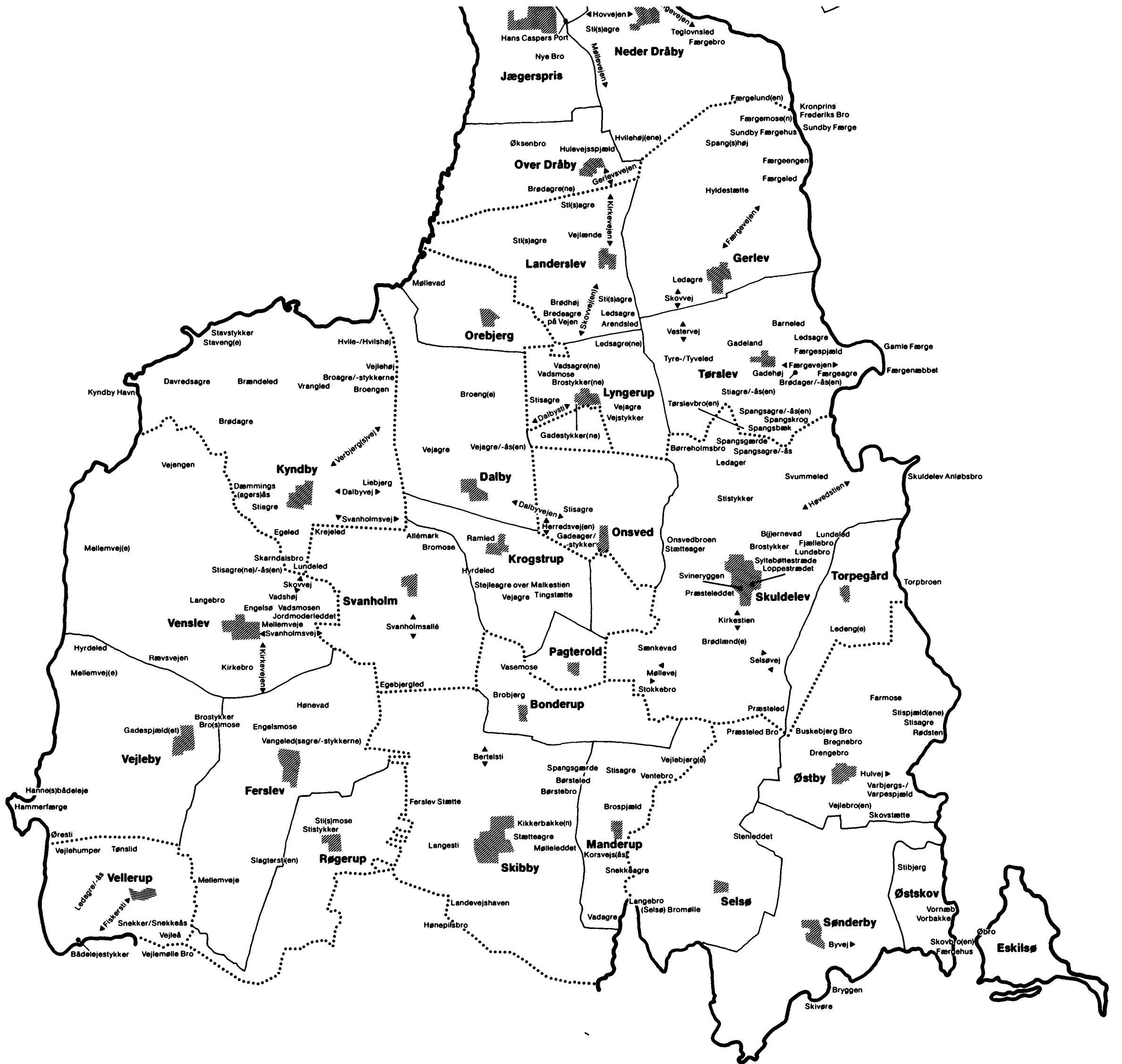
-vad 46
 Vadagre 90, 111
 Vadsager 90, 111
 Vadsagre(ne) 90 f., 111, 112, 126
 Vadshøj 90, 91, 111, 112
 Vadsmose 90, 91, 111, 112, 126
 Vadsmosen 90, 91, 111, 112
 Vandbrød 39, 68
 Vangede(sagre/-stykkerne) 99
 f., 112
 Varbjergs-/Varpespjæld 105,
 107, 114
 -vase 46

Vasemose 89 f., 112, 114
 -vej 27 f., 80, 120
 Vejagre, Gerlev s. 82, 112
 Vejagre, Dråby s. 82, 112
 Vejagre, Krogstrup s. (2 lok.)
 82, 112
 Vejagre/-ås(en) 83, 112, 126
 Vejengen 83, 112
 Vejlebjerg(e) 92, 112
 Vejlebro(en) 51, 70, 71, 92, 112,
 118
 Vejleby 92, 112
 Vejleeng 92, 112
 Vejlehumper 92, 112
 Vejlebjerg 92, 112
 Vejlemølle Bro 51, 73, 74
 Vejleå 92, 114
 Vejlænde 83, 112, 126
 Vejstykker 83, 112
 Vellerup 92, 112
 Ventebro 61 f., 69, 70
 Verbjerg(s)vej 38, 73, 74
 Vestervej 28, 38, 71
 Vildtbondevej 38, 76
 Vorbakke 107, 114
 Vornæb 107, 114
 Vrangled 58, 77

Øbro 62, 77, 78
 Øksenbro 51, 79
 Øllemoseport 53, 69, 70
 Øllemosevej(en) 38, 73
 Øresti 43, 70, 71
 Ørnekuldsporten 53, 69
 Ørnekulvej 39, 73

Åsled 58, 70, 71

Navnestudier:

- Nr. 1. **Danske bebyggelsesnavne på -sted.** Ved John Kousgård Sørensen. 1958. Kr. 38,00.
- Nr. 2. **Ti Afhandlinger.** Udgivet i anledning af Stednavneudvalgets 50 års jubilæum. 1960. Kr. 34,00.
- Nr. 3. **Marknavnestudier.** 1964. Kr. 16,50.
- Nr. 4. **Sydvestjysk navneskik gennem 300 år.** Ved Eva Villarsen Meldgaard. 1965. Kr. 16,00.
- Nr. 5. **Ordforrådet i Sokkelund herreds marknavne.** Ved Ib Lumholt. 1967. Kr. 22,00.
- Nr. 6. **Danske sø- og ånavne 1.** Ved John Kousgård Sørensen. 1968. Kr. 50,00.
- Nr. 7. **Scandinavian Personal Names in Lincolnshire and Yorkshire.** Ved Gillian Fellows Jensen. 1968. Kr. 64,00.
- Nr. 8. **Efterstillet adjektiv i danske stednavne.** Ved Lis Weise. 1969. Kr. 40,00.
- Nr. 9. **Dansk Gadenavneskik.** Ved Bent Jørgensen. 1970. Kr. 47,00.
- Nr. 10. **Indledende studier over den nordiske stednavnetype lev (löv).** Ved Bent Søndergaard. 1972. Kr. 52,00.
- Nr. 11. **Scandinavian Settlement Names in Yorkshire.** Ved Gillian Fellows Jensen. 1972. Kr. 63,00.
- Nr. 12. **Danske sø- og ånavne 2.** Ved John Kousgård Sørensen. 1973. Kr. 75,00.
- Nr. 13. **Festskrift til Kristian Hald.** 1974. Kr. 150,00.
- Nr. 14. **Reciprokering. Studier i indbyrdes afhængighed mellem ældre danske bebyggelsesnavne.** Ved Bent Jørgensen. 1977. Kr. 130,00.
- Nr. 15. **Danske sø- og ånavne 3.** Ved John Kousgård Sørensen. 1978. Kr. 100,00.
- Nr. 16. **Scandinavian Settlement Names in the East Midlands.** Ved Gillian Fellows Jensen. 1978. Kr. 90,00.
- Nr. 17. **To Studier i Danske Fornavne.** Ved Vibeke Wegener og Marianne Kjær. 1978. Kr. 80,00.
- Nr. 18. **Stednavne og samfærdselshistorie.** Ved Bent Jørgensen. 1979. Kr. 75,00.
- Stednavne i tekster.** Udgivet af Institut for Navneforskning. 1971. Kr. 100,00.
- Stednavneforskning 1. Afgrænsning, Terminologi, Metode, Datering.** Ved Vibeke Christensen og John Kousgård Sørensen. 1972. Kr. 60,00.
- Stednavneforskning 2. Udnyttelsesmuligheder.** Ved Vibeke Dalberg og John Kousgård Sørensen. 1979. Kr. 50,00.

Priserne er excl. moms.

Akademisk Forlag
København